

**T. C.
NİĞDE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KAMU YÖNETİMİ ANABİLİM DALI**

TÜRK CEZA KANUNUNDA ÇEVREYE KARŞI SUÇLAR

Yüksek Lisans Tezi

**Hazırlayan
Engin GÜNGÖR**

2013-NİĞDE

**T. C.
NİĞDE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KAMU YÖNETİMİ ANABİLİM DALI**

TÜRK CEZA KANUNUNDA ÇEVREYE KARŞI SUÇLAR

Yüksek Lisans Tezi

**Hazırlayan
Engin GÜNGÖR**

**Danışman
Yrd. Doç. Dr. Taner DEMİRKOL**

2013-NİĞDE

BEYAN;

Bu tezin yazımında, bilimsel kurallara uyulduğunu, başka eserlerden yararlanılırken bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunulduğunu, kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapılmadığını, tezin herhangi bir kısmının başka bir tez çalışması olarak sunulmadığını beyan ederim. **03/10/2013**

Engin GÜNGÖR

ONAY SAYFASI

Yrd.Doç.Dr. TANER DEMİRKOL danışmanlığında **ENGİN GÜNGÖR** tarafından hazırlanan "**Türk Ceza Kanununda Çevreye Karşı Suçlar**" adlı bu çalışma jürimiz tarafından Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Yönetimi Anabilim Dalı Kamu Yönetimi Bilim Dalında Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

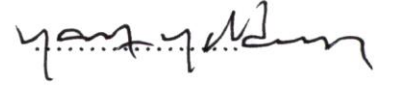
Tarih: 02-10-2013

JÜRİ : Yrd. Doç. Dr.

Danışman :

Üye : Yrd. Doç. Dr. H. Sı-pi ZENGİN

Üye : Yrd. Doç. Dr. Tanu-z YILDIZIM

ONAY :

Bu tezin kabulü Enstitü Yönetim Kurulu'nun Tarih ve sayılı kararı ile onaylanmıştır.

Doç. Dr. Mehmet ÖZEL
Enstitü Müdürü

ÖZET

Çevre, çevre sorunlarının ve bununla birlikte çevre bilincinin de artmasıyla beraber fen bilimlerinden sonra hukuk biliminin de konusu haline gelmiştir. Çevre sorunlarının sınırları aşan etkisi nedeniyle bu konuda uluslararası düzenlemeler yapılmış ve kısa adıyla "çevre hakkı" olarak adlandırdığımız "sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkı" devletlerin ulusal mevzuatlarına girmeye başlamıştır.

Çevre kirliliğinin önlenmesi, çevrenin korunması, sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkının sağlanması için ilk zamanlar özel hukuk ve idare hukuku alanında yapılan düzenlemeler, zamanla artan çevre sorunlarının çözülmesini sağlamada yetersiz kalmıştır. Bu nedenle hukuk dalları içinde içerdiği ağır yaptırımlar nedeniyle daima son çare olarak başvurulması düşünülen Ceza Hukukunda da çevre hakkının korunmasına ilişkin düzenlemeler yapılması eğilimi ulusal ve uluslararası düzeyde artmıştır. Bu eğilimin de etkisi ile ülkemizde sağlıklı ve düzenli bir çevrede yaşama hakkı öncelikle 1982 Anayasası sistemi içinde üçüncü bölüm olarak düzenlenen Sosyal ve Ekonomik Haklar ve Ödevler başlığı altında bulunan 56. maddede bir sosyal hak olarak ifade edilmiştir. Bu madde, " Herkes, sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkına sahiptir. Çevreyi geliştirmek, çevre sağlığını korumak ve çevrenin kirlenmesini önlemek devletin ve vatandaşların ödevidir. (...). Devlet, bu görevini kamu ve özel kesimlerdeki sağlık ve sosyal kurumlarından yararlanarak, onları denetleyerek yerine getirir." hükmünü getirmek suretiyle tüm bireylere "çevre hakkı" tanımış ve ayrıca çevrenin geliştirilmesi, çevre sağlığının korunması ve çevre kirliliğinin önlenmesini devlete ve vatandaşlara bir ödev olarak yüklemiştir. Normlar hiyerarşisi gereği anayasanın bu düzenlemesinin gereğini yerine getirmek üzere genel ceza kanunu olan 01/06/2005 tarihinde yürürlüğe giren 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu ile başta 2872 sayılı Çevre Kanunu olmak üzere diğer pek çok özel kanunlarda da çevrenin korunması, çevrenin kirlenmesinin önüne geçilmesi için çevreyle ilgili pek çok cezai düzenlemeye ve düzenlemelere aykırı hareketlerin yaptırımlarına yer verilmiştir. Nitekim 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu md.1'de ceza kanununun amaçları arasında çevreyi korumak da açıkça zikredilmiştir. Bu amacı

sağlamaya yönelik olarak da kanunun Topluma Karşı Suçları düzenleyen faslında çevreye karşı bazı hukuka aykırı fiiller md. 181 ve devamında “suç” olarak düzenlenmiştir.

Çevre kirliliğine neden olan en önemli ve en çok rastlanılan fiillerin ceza kanununda suç olarak düzenlenmesi, çevreyi ve dolayısıyla çevre hakkını koruma konusunda önemli bir adım olmuştur. Ancak, çevre hakkın etkin bir şekilde korunabilmesi bireylerin ve devletin anayasa ve yasalarla üzerine düşen hak ve ödevler konusunda tam bir dayanışma içinde bulunmaları ile mümkün olacaktır.

ABSTRACT

Environment have also become the subject of law science after science with environment problems and the increase in environmental awareness. In this subject, international arrangements have been made because of the effect of cross-border environmental problems and we called it as an environmental rights 'environmental rights in healthy and balanced environment' which start to take place in states' national legislation.

To prevent environmental pollution, to protect the environment, and ensuring the right to live a healthy and balanced environment at first regulations in the field of private law and administrative law has been increasing over time make it difficult to solve environmental problems. Therefore branches of law due to the severe sanctions contained in the penal system is always considered to be resorted as a last resort arrangements for the protection of the right to environment has increased national and international levels. With the impact of this trend in our country, the right to live a healthy and orderly environment primarily within the system of the 1982 Constitution as the third part of the Social and Economic Rights and Duties in the 56th under the title of matter has been referred to as a social right. This article, "Everyone has the right to live a healthy and balanced environment. Improve the natural environment, preserve the environment and prevent pollution of the environment are the duty of citizens and state. (...) State fulfill this duty by leveraging from the health and social institutions in the public and private sectors." recognized the "environment right" to all individuals, and also impose a duty to citizens and state for the development of the environment, environmental health protection and the prevention of environmental pollution. Accordance with the hierarchy of norms in order to comply with this embodiment of the general criminal law of the constitution, which came into force on 1.6.2005, particularly with the Turkish Penal Code No. 2872 No. 5237 Environmental Law and many other special laws, protection of the environment, including the environment, to prevent pollution

of the environment movements in many criminal sanctions for violation of regulation and regulations are given. Indeed, the Turkish Penal Code No. 5237 md.1 in the objectives of the criminal law to protect the environment is clearly mentioned. In order to ensure this goal, the law governing the chapter on crimes against society in some unlawful acts against the environment art. 181 and the continuation of it the "crime" was held in.

Environmental pollutant that causes the most important and most frequent verbs regulation of criminal law as a crime, the environment, and thus is an important step in protecting environmental rights. However, the effective protection of environmental rights is can be possible with the exist in full solidarity of individuals and state on the rights and duties which are determined by the constitution and the law.

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	iv-v
ABSTRACT.....	vi-vii
KISALTMALAR.....	xi
GİRİŞ.....	1
BÖLÜM 1: ÇEVRE KAVRAMI VE ÇEVRE SORUNLARI.....	3
1.1. Çevre Kavramı.....	3
1.2. Çevre Sorunları.....	4
1.2.1. Su Kirliliği.....	6
1.2.2. Hava Kirliliği.....	7
1.2.3. Toprak Kirliliği.....	8
1.2.4. Flora (Bitki Örtüsü)'nın ve Fauna (Hayvan Topluluğu)'nın Tahribi.....	10
1.2.5. Diğer Çevre Sorunları.....	10
BÖLÜM 2: ÇEVRE HAKKI KAVRAMI.....	12
2.1. Çevre Hakkının Niteliği.....	15
2.2. Çevre Hakkının Gelişimi.....	16
2.3. Çevre Hakkının Konusu.....	20
2.4. Çevre Hakkının Sujesi.....	21
BÖLÜM 3: TÜRK CEZA KANUNUNDA ÇEVREYE KARŞI SUÇLAR.....	23
3.1. Çevrenin Kasten Kirletilmesi.....	26
3.1.1. Genel Açıklamalar.....	27
3.1.2. Suçla Korunan Hukuksal Yarar.....	29
3.1.3. Suçun Konusu.....	31
3.1.4. Suçun Faili ve Mağduru.....	32
3.1.4.1. Fail.....	32
3.1.4.2. Mağdur.....	34
3.1.5. Suçun Maddi Unsuru.....	35

3.1.6. Suçun Manevi Unsuru.....	41
3.1.7. Suça Etki Eden Nedenler.....	42
3.1.8. Suçun Özel Görünüş Biçimleri.....	43
3.1.8.1. Teşebbüs.....	44
3.1.8.2. İştirak.....	45
3.1.8.3. İçtima.....	47
3.1.9. Yaptırım.....	49
3.1.10. Muhakeme.....	50
3.1.11. Örnek Yargıtay Kararları.....	50
3.2. Çevrenin Taksirle Kirletilmesi.....	59
3.2.1. Genel Açıklamalar.....	60
3.2.2. Suçla Korunan Hukuksal Yarar.....	60
3.2.3. Suçun Konusu.....	61
3.2.4. Suçun Faili ve Mağduru.....	61
3.2.4.1. Fail.....	61
3.2.4.2. Mağdur.....	62
3.2.5. Suçun Maddi Unsuru.....	62
3.2.6. Suçun Manevi Unsuru.....	65
3.2.7. Suça Etki Eden Nedenler.....	65
3.2.8. Suçun Özel Görünüş Biçimleri.....	66
3.2.8.1. Teşebbüs ve İştirak.....	66
3.2.8.2. İçtima.....	66
3.2.9. Yaptırım.....	67
3.2.10. Muhakeme.....	67
3.3. Gürültüye Neden Olma.....	68
3.3.1. Genel Açıklamalar.....	68
3.3.2. Suçla Korunan Hukuksal Yarar.....	69
3.3.3. Suçun Konusu.....	70
3.3.4. Suçun Faili ve Mağduru.....	71
3.3.4.1. Fail.....	71
3.3.4.2. Mağdur.....	71
3.3.5. Suçun Maddi Unsuru.....	71

3.3.6. Suçun Manevi Unsuru.....	72
3.3.7. Suça Etki Eden Nedenler.....	72
3.3.8. Suçun Özel Görünüş Biçimleri.....	73
3.3.8.1. Teşebbüs.....	73
3.3.8.2. İştirak.....	73
3.3.8.3. İçtima.....	73
3.3.9. Yaptırım.....	74
3.3.10. Muhakeme.....	74
3.3.11. Örnek Yargıtay Kararları.....	74
3.4. İmar Kirliliğine Neden Olma.....	76
3.4.1. Genel Açıklamalar.....	76
3.4.2. Suçla Korunan Hukuksal Yarar.....	80
3.4.3. Suçun Konusu.....	80
3.4.4. Suçun Faili ve Mağduru.....	81
3.4.4.1. Fail.....	81
3.4.4.2. Mağdur.....	82
3.4.5. Suçun Maddi Unsuru.....	83
3.4.6. Suçun Manevi Unsuru.....	85
3.4.7. Suça Etki Eden Nedenler.....	86
3.4.8. Suçun Özel Görünüş Biçimleri.....	87
3.4.8.1. Teşebbüs.....	87
3.4.8.2. İştirak.....	89
3.4.8.3. İçtima.....	90
3.4.9. Yaptırım.....	91
3.4.10. Muhakeme.....	92
3.4.11. Örnek Yargıtay Kararları.....	92
SONUÇ.....	99
KAYNAKÇA.....	102
ÖZGEÇMİŞ.....	106

KISALTMALAR

AB	: Avrupa Birliği
AİHM	: Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi
AİHS	: Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi
B.	: Bası
BM	: Birleşmiş Milletler
C.	: Cilt
CD	: Ceza Dairesi
ÇED	: Çevresel Etki Değerlendirmesi
ÇK	: Çevre Kanunu
E	: Esas
K	: Karar
KK	: Kabahatler Kanunu
md.	: Madde
İHEB	: İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi
s.	: Sayfa
S.	: Sayı
TCK	: Türk Ceza Kanunu
vd.	: Ve devamı
YCGK	: Yargıtay Ceza Genel Kurulu

GİRİŞ

Son yıllarda sanayide ve teknolojiye katedilen gelişmeler, bu gelişmelerle birlikte çevresel kaynakların hızlıca, acımasızca ve bilinçsizce tüketimi ve hızlı nüfus artışı gibi faktörler doğal dengenin bozulmasına neden olmuştur. Doğal dengenin bozulması ile birlikte çevre kirliliği insanlar tarafından hissedilebilir hale gelmiştir. Çevre kirliliği günümüzde gittikçe daha ciddi sorunlara yol açmış olup, başta insanların olmak üzere tüm canlıların sağlığını ve hatta varlığını tehdit eder boyutlara ulaşmıştır.

Çevre sorunlarının sınır tanımaz olması, çevreyi ulusların ortak konusu haline getirmiş ve "sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkı" uluslararası düzenlemelerden sonra, bir çok ülke anayasasında temel hak ve hürriyetler arasında yerini almıştır. Toplumsal düzenin sağlanması ve korunması için ağır neticeleri sebebiyle daima son çare olarak başvurulması düşünülmeye gereken Ceza Hukuku, bu yöndeki eğilimin de artması ile birlikte çevre hakkının korunması hususunda aktif rol üstlenmiş ve pek çok ülke ceza kanununda olduğu gibi çevreyi kirleten bazı fiiller, ülkemizde de 5237 sayılı Türk Ceza Kanununda suç olarak düzenlenmiştir. Nitekim çevreyi korumak ceza kanunumuzun amaçları arasında da sayılmıştır(TCK md.1).

Çevrenin ve dolayısıyla çevre hakkının Ceza Hukuku normalarıyla korunması konusunda 5237 sayılı TCK'da çevreyi kirleten bazı fiillerin açıkça suç olarak düzenlenmesi ülkemiz için yeni bir durumdur ve doğrudan bu konu hakkında yapılmış çalışma sayısı çok değildir.

Bu çalışma ile ceza hukukumuzda ilk defa 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 2. Kitap 3. Kısım 2. Bölüm başlığı altında Çevreye Karşı Suçlar başlığı altında md. 181 ve devamında suç olarak düzenlenmiş olan "çevrenin kasten kirletilmesi", "çevrenin taksirle kirletilmesi", "gürültüye neden olma" ve "imar kirliliğine neden olma" suçlarını inceleyeceğiz.

Çalışmamız üç ana bölümden meydana gelmiş olup, ilk bölümde başta çevre ve çevre sorunları kavramları olmak üzere çalışmamızda yararlanacağımız genel kavramlar üzerinde durulacaktır. İkinci bölümde çevre hakkı, niteliği ve gelişimi üzerinde durulacaktır. Üçüncü ve son bölümde ise çevrenin ceza hukuku normlarıyla korunması bağlamında Türk Ceza Kanunu md.181 ve devamında düzenlenen çevre suçları ayrı ayrı ve kanuni unsurları ile birlikte incelenecektir.

Çalışmada; çevre, çevre sorunları, çevre hakkı ve çevreye karşı suçlar konu ve kavramları incelenirken, ilgili anayasal ve yasal mevzuattan, süreli yayınlardan, muhtelif yazarlarca kaleme alınmış olan Anayasa, Ceza ve Çevre Hukuku alanındaki kitaplardan, daha önce yazılmış benzer konulu tezlerden yararlanılmıştır.

1. BÖLÜM

ÇEVRE KAVRAMI VE ÇEVRE SORUNLARI

1. 1. Çevre Kavramı

Çevre kavramı toplumların gündemine 1970'li yılların başında girmiştir. İçeriği oldukça geniş olan çevre kavramı, bu yıllardan itibaren kendini hissettirmeye başlayan çevre sorunları ile birlikte birçok bilim dalının ilgi alanına girmiştir. Böylece fen bilimleri ağırlıklı olmakla beraber, toplum bilimlerinde de tanımlanan bir kavram haline gelmiştir (Keleş ve Hamamcı, 1993:17).

Çevre, canlı ve cansız varlıkların bir arada buldukları ve birbirlerini etkiledikleri ortamdır ve biyosferdeki (yani canlı küredeki) tüm canlı varlıkları kuşatan olaylar, maddeler ve eylemler bütünüdür. Hiçbir canlı organizma tek başına kendi kendine yeterli değildir ve çevrelerindeki canlı ve cansız varlıklara bağımlıdır (Bozyiğit ve Kararaslan, 1998:18).

Ancak farklı anlamlara gelecek biçimde kullandığımız çevre kavramının tanımı üzerinde ortak bir görüş bulunmamaktadır. Çevre kavramı konusunda bütün disiplinlerin üzerinde anlaşılmış bir tanım bulmak güçtür (Turgut, 2010:1). Çevre kavramının kullanıldığı alana göre çeşitli tanımları yapılmaktadır. Çevre kavramı, bir organizmanın veya organizmalar topluluğunun yaşamı üzerinde etkili olan, canlıların yaşamasını ve gelişmesini sağlayan fiziksel, kimyasal ve biyolojik tüm faktörlerin bütünü (Çepel,1996:41) olarak da tanımlanabilir.

Bununla birlikte çevre denince “canlı varlıkların yaşamını sürdürdüğü ortam” şeklinde ya da “canlı ve cansız varlıkların varlıklarını devam ettirebildikleri, çoğaldıkları ortam” biçiminde de tanım yapılabilir. Ancak, yapılan tanımların bazı hususları kapsamaması gerekir. Buna göre, çevre tanımı yapılırken tüm canlı varlıkları, cansız varlıkları ve canlı varlıkların eylemlerini etkileyen fiziksel, kimyasal,

biyolojik ve toplumsal tüm etmenleri kapsayacak bir tanım yapılmalıdır.

Yasal mevzuatlarımızda da çevre tanımı yapılmıştır. Çevre kavramı; 2872 sayılı Çevre Kanununun ikinci maddesinde ve Çevresel Etki Değerlendirme Yönetmeliğinin 4. maddesinde, “Canlıların yaşamları boyunca ilişkilerini sürdürdükleri ve karşılıklı olarak etkileşim içinde buldukları biyolojik, fiziksel, sosyal, ekonomik ve kültürel ortam” şeklinde tanımlanmıştır.

Görüldüğü üzere çevre kavramının tanımını çoğaltabilmek mümkündür. Ancak en genel tanımıyla çevre; canlı ve cansız varlıklarının yaşamına doğrudan ya da dolaylı olarak fiziksel, kimyasal, biyolojik ve toplumsal etkiler yapabilen etmenlerin tümüdür.

Çevre kavramının kullanılacağı alana göre yapay, fiziki, kültürel, hukusal gibi çeşitli ayrımlara tabi tutarak alt başlıklar halinde çevreyi tanımlayabilmek de mümkündür. Çevre kavramı, incelenirken ve tasnife tabi tutulurken en çok doğal çevre ve yapay çevre olarak ele alınmaktadır. İnsanın oluşumuna katkıda bulunmadığı, müdahale etmediği veya değiştiremediği canlı ve cansız unsurlar doğal çevreyi; insanın doğal çevreden faydalanarak oluşturduğu kentler, evler, yollar gibi unsurlar ise yapay çevreyi oluşturmaktadır (Uşak, 2006:4).

1. 2. Çevre Sorunları

Çevre kirlenmesini ve bozulmasını da içeren daha geniş kapsamlı bir kavram olan çevre sorunlarını genel anlamda, çevreyi oluşturan ve canlıların yaşamları boyunca ilişkilerini sürdürdükleri ve karşılıklı olarak etkileşim içinde buldukları biyolojik, fiziksel, sosyal, ekonomik ve kültürel unsurların ve ekolojik dengenin bozulmasına ve canlıların zarar görmesine neden olan sorunlar olarak tanımlamak mümkündür.

Çevre sorunları zaman içinde oluşan bir birikimin sonucudur. Hızla artan dünya

nüfusu, plansız endüstrileşme, plansız ve sağlıksız kentleşme, nükleer denemeler, bölgesel savaşlar, tarımda verimi arttırmak için kullanılan ilaçlar, yapay gübreler, evsel ve endüstriyel atıklar normal şartlarda kendi kendini yenileme ve temizleme kabiliyeti olan çevrenin, kaldıramayacağı bir boyutta kirlenmesine neden olmuştur. (Keleş ve Hamamcı, 1993:18-19).

Çevre sorunlarına baktığımızda, bunların birbirleriyle ilişki halinde olduğunu görüyoruz. Kirlilik denildiğinde hava kirliliği, su kirliliği ve toprak kirliliğini birbirinden ayırmamız mümkün değildir. Çevrenin bozulmasını, türlerin yok olmasından ayrı ele alamayız. Aynı başlıklar altındaki çevre sorunları da birbirlerine bağlılardır. Bu noktalar bize çevre sorunlarının karmaşık ve çok yönlü bir yapısı olduğunu göstermektedir. Bu sorunların yol açtığı olumsuz etkileri giderebilmek çok zor, hatta çoğu zaman da imkansızdır (Turgut, 2006:16)

Özellikle toprakta, suda ve havada meydana gelen kirlenme canlılar için zararlı ve tehlikeli boyutlara varmıştır. Çevre sorunları elbette sadece çevre kirliliği de denilen toprak, su ve hava kirliliğinden ibaret değildir. Çevre sorunları toprak, su ve hava kirliliğiyle birlikte bitki örtüsü ve hayvan topluluklarının yok olmasını da içine alan geniş bir kavramdır (Keleş ve Hamamcı, 1993:19).

Çevre kirliliği başta olmak üzere çevre sorunları bazı canlı türlerinin yaşam alanlarının daralmasına, çoğalmalarının engellenmesine ve bazı canlı türlerinin de azalmasına hatta yok olmasına, böylece ekolojik dengenin bozulmasına sebep olmaktadır.

Çevre kirliliği, 2872 sayılı Çevre Kanunu'nun 2. maddesinde; "çevrede meydana gelen ve canlıların sağlığını, çevresel değerleri ve ekolojik dengeyi bozabilecek her türlü olumsuz etki" olarak tanımlanmıştır. Çevre kirliliğine neden olan sebepler insani ve doğal sebepler olarak karşımıza çıkmaktadır. Ancak doğal nedenlerden kaynaklanan kirlilik doğanın kendisini yenilemesi ve tazeleyebilmesi özelliğinden dolayı bir şekilde giderilebilmektedir. İnsandan kaynaklı çevre kirliliği çoğunlukla doğanın yapısına aykırı olduğu için, etkisini ve zararlarını daha fazla, daha uzun süreli ve daha tehlikeli olarak hissettirir.

İnsan kaynaklı olan çevre sorunlarına örnek olarak, asit yağmurları, ozon tabakasının delinmesi, denizlerin ve iç suların kirlenmesi, ormanların kesilerek yok edilmesi, nükleer atıkların toprak, su ve havayı kirletmesi, endüstriyel gazların, dumanların ve sair partiküllerin havayı kirletmesi, yerleşim alanlarında ortaya çıkan katı atıkların çevreyi işgal etmesi, sanayi ve araba gürültüsü, plansız kentleşmenin neden olduğu imar kirliliği sayılabilir. Ozon tabakasındaki incelme ve delinme beraberinde küresel ısınma ve iklim değişikliği gibi sorunları doğurmaktadır.

Ortaya çıkan başlıca çevre sorunu türleri; su kirliliği, hava kirliliği, toprak kirliliği, flora ve faunanın tahribi, ozon tabakasının tahribi, asit yağışları, küresel ısınma, ormansızlaşma, çölleşme, genetik yapının bozulması, gürültü ve titreşim olarak sayılabilir (Güneş ve Coşkun, 2004:30).

1.2.1. Su Kirliliği;

Bir çevre ögesi olarak su, kimyasal yapısı gereği sadece bir oksijen ve hidrojen kaynağından ibaret olmayıp, tüm canlıların yaşam koşullarını belirleyen, yeraltı ve yer üstü su kaynaklarını ve bu kaynakları içeren ekosistemi ifade etmektedir. Yeryüzünün %70'den fazlası canlıların yaşama ortamı olan sularla çevrilidir. Su sadece canlıların besin maddesi olarak değil, sanayi hammaddesi, temizleme, taşıma, spor, avlanma gibi daha pek çok alanda temiz ve güvenilir bir madde olarak kullanılmaktadır.

Canlı yaşamının en önemli unsurlarından olan su, yoğun kirliliğe maruz kalmaktadır. Ekolojik döngü içinde sular da otomatik olarak süreçten etkilenmektedir. Hava kirliliğinin birincil derecede suya da yansıdığını görmekteyiz. Canlıların en önemli ihtiyaçlarından olan su, dünyamızda denizler, göller, akarsular ve yer altı kaynaklarından sağlanmaktadır. Doğal ortamda güneş ısı ile buharlaşma, ardından da, yağmur olarak tekrar ortamlara dağılması suretiyle su kaynakları beslenmektedir. Hava kirliliği özellikle temiz içme suyu alanlarının kirlenmesine yol açmaktadır.

Sular kendi başlarına ayrı bir ekosistem olmakla birlikte diğer ekosistemlerden doğal olarak etkilenmektedir. İnsanın ekosistemlere baskısı bu ortamların yaşanabilir olma özelliğine müdahale olarak algılanmalıdır. Su ortamları fiziksel, kimyasal, toplumsal her türlü süreçten zarar görebilmektedir. Toprak ve hava kirliliğinin etkileri sonucu, sudaki ekosistemlerde kimi zaman toplu balık ölümlerine rastlanmaktadır. İnsan faaliyetleri de bazı canlı türlerinin yok olmasına sebebiyet verebilmektedir. Tarımda verimliliği sağlamak için kullanılan kimyasallar ve özellikle kentsel atıklar toprakta zararlı maddelerin birikmesine ve buradan da yeraltı su kaynaklarına geçmesine neden olmakta, bu da sulardaki ekosistemlere yansımaktadır. Hava kirliliğinin bir sonucu olarak asit yağmurları doğal su ortamlarına zararlı maddelerin karışmasına neden olmakta, bu ise canlı sağlığını tehdit etmektedir. Havada biriken sülfürik asit ve nitriklerin asit yağmuru olarak, doğal döngü içinde hem toprağa hem de suya zarar vermenin yanında ekosferde bulunan tüm canlı ve cansız varlıklara zarar vermektedir.

Su kirliliğine havadaki ve topraktaki kirliliğin etkisinin yanı sıra, sanayi ve kentsel atıkların bu ortamlara bırakılması, deniz taşımacılığının yaygınlaşması, süreçle birlikte deniz kazalarının artması ve bu durum sonucu meydana gelen çürümenin kimyasal sonuçları, özellikle radyoaktif atıkların uluslararası sulara bırakılması da neden olmaktadır.

1.2.2. Hava Kirliliği;

Canlıların yaşamı için, birincil ve en temel faktör havadır. İnsanların ve hayvanların solunum yapabilmesi ve bitkilerin ise fotosentez için havaya ihtiyaçları vardır. Hava, baskın öğeleri canlı yaşamın sürmesi için temel yaşamsal gereksinim olan oksijen (%20,95) ve azot (%78,08) olan biyosferin atmosfer katmanını ifade eden doğal kaynaktır. Atmosfer de troposfer, stratosfer, mezosfer ve iyonosfer şeklinde dört katmandan oluşmaktadır. Bu katmanlar içinde canlıların yaşamını ilgilendiren troposferdir. Çünkü bu katmanda insan ve diğer canlıların yaşamı için gerekli gazlar bulunmaktadır (Gürpınar, 1993:79). Canlılar yaşamlarını sürdürebilmek için, solunum ve fotosentez işlevlerini sağlıklı bir biçimde yerine getirmek zorunda

olduklarından, normal bir havada bulunması gereken gazların karışımlarının atmosferde bulunması lazımdır.

Atmosferin, çeşitli nedenlerden ötürü doğal yapısının bozulmasına hava kirliliği denmektedir. Havanın doğal dengesini bozacak nedenlere toz, sıvı ve gaz şeklindeki yabancı maddelerin canlı yaşamına ve ekolojik döngüye zarar verecek biçimde artması örnek gösterilebilir. Bu maddeler hem doğal çevreden hem de yapay çevreden kaynaklanmaktadır. Doğal çevrenin havaya verdiği zararlı maddelere, orman yangınlarını, volkan faaliyetlerinin lavlarını örnek gösterebiliriz. Yapay çevreden oluşan zararlı maddelere ise katı, sıvı ve gaz yakıtların yanması sonucu meydana gelen kirlilik örnek verilebilir.

Atmosferimiz, iklim değişikliği tehdidi getiren sera gazlarının ve ozon tabakasını incelten gazların baskısı altındadır. Hava kirliliğinin en önemli sebebi sayılabilecek unsurun enerji tüketimindeki artış olduğu ifade edilebilir. Çağdaş insanın tüketim alışkanlıkları, nüfus artışı, ülkelerin ekonomik kalkınmalarını sağlamak için özellikle sanayide yoğun enerji ihtiyaçlarını karşılamada fosil yakıtlara öncelik vermeleri, çevresel etki değerlendirmelerinin, gelişmekte olan ve az gelişmiş ülkelerde yeterince yapılamaması da hava kirliliğinin artmasına neden olmaktadır.

Hava kirliliği nedeniyle insanlık bir dizi hastalıklarla karşı karşıya kalmıştır. Bu duruma örnek vermek gerekirse, kanser vakalarının artışı, erken yaşlanma, depresyon, kalp-damar ve akciğer hastalıkları, göz kuruluğu ve arkasından gelebilecek olan körlükler, bebeklerde gelişim gerilikleri, kromozom yapısında meydana gelen değişiklikler sayılabilir (Güney, 1997:17).

1.2.3. Toprak Kirliliği;

Canlı yaşamının, özellikle de insan yaşamının sürdürülebilmesi için zorunlu doğal gereksinimlerden biri de topraktır. Toprak, kayaların ve organik atıkların parçalanarak ayrışması sonucu oluşan, yürüyüşünü ince bir tabaka halinde kaplayan, kolayca yok edilebilir, yeniden üretilmeyen, canlı, doğal bir kaynaktır.

Toprak, insan yaşamının temelini oluşturan çevre unsurlarındandır. Toprak özellikle insanların beslenme ihtiyaçlarını karşılamada son derece önemli bir doğal kaynaktır. Toprak da ekolojik sistemde ayrı bir ekosistem oluşturmaktadır. Diğer tüm doğal öğelerde olduğu gibi toprakta da insan faaliyetlerinin olumsuz sonuçları kendini göstermektedir. Toprak kirliliği kısaca toprağın fiziksel, biyolojik, kimyasal yapısının bozulması şeklinde özetlenebilir. Toprakla bağlantısı olan veya topraktan beslenen tüm canlı varlıklar bu süreçten payına düşeni almakta ve zincirleme bir zararın oluşumu söz konusu olmaktadır.

Ekonomik tercihlerin özellikle verimli topraklar üzerinde ciddi sıkıntılar doğuracak sonuçları günümüzde ortaya çıkmaya başlamıştır. Endüstriyel atıkların suya ve toprağa bırakıldığı, bunun neticesinde de kirliliğin meydana geldiği açıktır. Aynı zamanda sanayi tesislerinin genelde değerli tarım arazileri üzerinde kurulması da toprağın amaç dışı kullanılması sonucu faydalılık özelliğinin kaybolmasına neden olmaktadır. Ancak toprağa yapılan bu baskıda tek sorumlu işletmeler olmamaktadır. Nüfus artışının etkisi ile kırsaldan kente doğru yönelmenin yaşanması ile kentsel atıklar önemli bir sorun haline gelmiştir. Atık sorunlarının yanında, plansız kentleşme de birinci sınıf tarım arazilerinin amaç dışı kullanımına neden olmuş, bu konudaki yasal düzenlemeler de sorunu çözmeye yetmemiştir. Karayollarının ve havaalanlarının da değerli tarım arazileri üzerine inşa edilmeleri nedeniyle bu bakımdan negatif etkilerde bulunduğunu belirtmek gerekir.

Tarım faaliyetlerinde bilinçsiz tarım ilaçlamaları, yoğun ve kimyasal gübre kullanımı, aşırı sulama sadece toprağı kirletmekle kalmamakta, aynı zamanda insan yaşamını da ciddi ölçüde tehdit eden sonuçlara neden olmaktadır. Yeşil alanların azalması, orman alanlarının bilinçli veya bilinçsiz bir şekilde tahrip edilmesi de toprağa zarar vermektedir. Erozyonun da toprağın değerli bölümüne zarar verdiğini söylemek mümkündür.

Toprak altında bulunan, insanlar ve diğer canlılar için büyük önem taşıyan sular, madenler, enerjiyi ilgilendiren yeraltı kaynakları da bir bütün olarak çevre unsurları

içinde yer alır. Yeraltı kaynaklarının aşırı, dengesiz ve bilinçsiz bir şekilde kullanılması çözümü mümkün olmayan çevre tahribatlarına yol açmaktadır. Yeraltı kaynaklarından bir kısmının yenilenebilirlik özelliğinin olmaması nedeniyle gelecek kuşakların günümüzde kullanılan bazı maddeleri hiç tanımama gibi bir durumla karşılaşmakla beraber, bırakılacak kirliliğin faturasını da ödemek zorunda kalacak olmaları şaşırtıcı olmayan bir gerçektir.

1.2.4. Flora(Bitki Örtüsü)'nın ve Fauna(Hayvan Topluluğu)'nın Tahribi;

Ekosistemlerde tür çokluğu ve daha dengeli bir yaşam oluşturması nedeni ile gerek yeşil örtü gerekse de hayvan toplulukları ekolojide ciddi işlevler üstlenmektedir. Flora adı verilen yeşil bitki örtüsü içerisinde ormanlar, meralar, yaylaklar kısaca tüm yeşil bitkiler yer almaktadır. Bunlar içinde ormanlar, sadece ağaçlardan oluşan alanlar olmayıp aynı zamanda hava ve su döngüsü içinde bitkiler ve hayvanları ile kendine özgü bir ekosistem oluşturmaktadırlar. Floranın ekolojik döngü içinde insanlara ve diğer canlı varlıklara hizmet eden çok önemli işlevlerinden bir tanesi de atmosferin kirleticilerinin bazılarını tutması, suya geçmesinde süzme işlevini yapması ve toprağın pek çok açıdan zenginleşmesine neden olmasıdır. Fauna ise doğada var olan tüm hayvanları içeren bir kavram olup tek hücrelilerden başlayarak tüm hayvan türlerini kapsamaktadır. Her bölgenin faunası ve buna bağlı ekosistemleri de farklılık göstermektedir. Bu duruma iklim, coğrafi koşullar, su alanları gibi pek çok doğal değişken neden olmaktadır. Devamlı ifade edildiği üzere ekolojik döngüde bitki, hayvan, insan ve diğer cansız çevre varlıkları bir bütün oluşturmaktadır. Bir tanesinde yaşanacak bir sorunun zincir halinde tüm dünya ekolojisini uzun dönemde etkileyeceği tartışma götürmez gerçektir.

1.2.5. Diğer Çevre Sorunları;

Yukarıda açıklaması yapılan kavramlar ve kirlilikler başlıca çevre sorunları olmakla birlikte, daha önce de değinildiği gibi bunların dışında daha pek çok çevre kirliliği oluşturan nedenler ve daha pek çok çevre sorunları bulunmaktadır. Özellikle hızlı nüfus artışı, kırsal kesimden kentlere doğru yapılan yoğun göç ve bu göçlerle birlikte

kentlerdeki nüfus oranının normalin çok üstüne çıkmasıyla birlikte planlı ve sağlıklı bir kentleşme ve kent yönetimi imkansızlaşmaktadır (Bozyiğit ve Karaaslan:1998:96). Bu durum da bir çevre sorunu olarak karşımıza çıkmaktadır ve beraberinde imar düzenine aykırı yapılaşmadan kaynaklı çevre kirliliğine neden olmaktadır.

Yine canlıların işitme sağlığını ve algılamasını olumsuz yönde etkileyen, fizyolojik ve psikolojik dengesini bozan gürültü kirliliği de önemli bir çevre sorunu olarak karşımıza çıkmaktadır. Ulaşım, endüstri, rekreasyon ve ticari amaçlı yapı dışı gürültüler ile; ev araç gereçleri, müzik sesleri, yüksek sesli konuşmalar, sıhhi tesisat, havalandırma, hidrofor sesleri gibi yapı içi gürültüler yanında; yanardağ patlamaları, yağmur, rüzgar, şimşek çakması, deprem gibi doğal olaylar da gürültü kirliliği kaynaklarındandır (Bozyiğit ve Karaaslan, 1998:120-121).

2. BÖLÜM

ÇEVRE HAKKI KAVRAMI

Günümüz dünyasında gelişen endüstri ve nüfus artışı sonucunda, bütün insanlığın ve canlı varlıkların ortak yaşam alanı olan çevrenin daha çok insan kökenli eylemler sonucu kirletilmesi ve bunun ekolojik dengede yol açtığı tahribat ve zararın dayanılmaz bir hal alması, çevre sorunlarını bütün toplumların önde gelen sorunlarından biri haline getirmiştir. Yaşanan çevre sorunları karşısında insanoğlu havası ve suyu kirlenmemiş, toprağı bozulmamış, gürültüden ve diğer kirliliklerden uzak olan sağlıklı ve temiz bir çevreyi elde etmek ve onun doğal dengesini koruyabilmek amacıyla çevre koruma ve geliştirmeye yönelik çeşitli tedbirler almaya ve yaşamsal önemi büyük olan bu konuyu küresel ve hatta evrensel ölçülerde ele alma gayreti içine girmiştir. Bu çabaların sonucu olarak, "sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkı " gerek uluslararası ve gerekse ulusal alanlarda kabul edilmeye başlanmıştır.

Yaşanılan çevre felaketlerinin etkisiyle çevre ve kaynaklarının sonsuz olmadığı, insanlığın yaşamı için olmazsa olmaz bir unsur olduğu ve doğanın bireylere değil bireylerin doğaya ihtiyacı olduğu fark edilmiştir. İşte gerek yaşanılan çevre sorunları gerekse çevrecilik anlayışında meydana gelen değişiklikler üzerine tıpkı yaşama hakkı, mülkiyet hakkı gibi çevre hakkından da bahsedilmeye başlanmış ve çevre hakkının evrim süreci tamamlandığında da gerek ulusal gerekse uluslararası mevzuatta çevre hakkı düzenlenmiştir. İnsanoğlunun yaşadığı çevre felaketlerinin etkisiyle çevrecilik bilinci gelişmeye başlamış ve dünyada yaşayan her canlının sağlıklı bir çevrede yaşama hakkına sahip olduğu hukuk sistemlerinde kabul görmüştür.

Uluslararası alanda ülkemizi de bağlayıcı bir sözleşme olarak uygulanan Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinde her ne kadar sağlıklı ve düzenli bir çevrede yaşama hakkına ilişkin bir düzenlemeye açık bir ifadeyle yer verilmemiş ise de, ilerleyen

zamanda çevrenin korunması alanındaki gelişmeler, art arda gelen uluslararası bildirge ve sözleşmeler ile kamuoyunun hızla artan duyarlılığı, AİHS'nin 2. maddesinde kabul edilen yaşama hakkının güvence altına alınabilmesi amacıyla, sağlıklı ve düzenli bir çevrede yaşama hakkının AİHS çerçevesinde değerlendirilmesini gerekli kılmış ve AİHM de sağlıklı bir çevrede yaşama hakkına kapsamlı bir şekilde yaklaşma gereğini duymuştur (Dinç, 2008;22). Uygulamada ulusal yasaların koruduğu bir hak, AİHS bağlamında "medeni hak" olarak ele alınabilmekte, böylece sözleşmenin 6. veya 13. maddelerinin sağladığı güvencelerden yararlandırılabilir. Eğer ulusal yasalar, çevrenin korunmasını öngören ve bu alanda bireylere istemde bulunma olanağını tanıyan kurallar içeriyorsa, AİHM bu olguyu gözetlemek durumunda bulunacaktır. AİHM'nin çevre hukuku ile ilgilenmesi, uzunca bir süre ulusal yasalarla ve ulusal yargı yerlerinin değerlendirilmeleriyle sınırlı kalmıştır. Mahkeme sözleşme öngördüğü için değil, ulusal yasaların bir hak olarak tanıdığı ölçüde sağlıklı bir çevrede yaşama hakkını inceleme olanağı bulabilmiştir. AİHM'nin, çevrenin korunması için nelerin yapılması veya yapılmaması gerektiğini kararlaştırma yetkisi yoktur. Mahkemenin denetimi, ulusal uygulamaların sözleşmeye ve ek protokollere uygun olup olmadığını saptamaktır (Dinç, 2008;20 vd.). Nitekin AİHM, 28.4.1993 günü İstanbul, Ümraniye'deki Belediye'ye ait çöplükte meydana gelen metan gazı patlaması sonucu 39 kişinin yaşamını yitirmesi olayı ile ilgili Öneriyıldız/Türkiye kararında; gerekli tedbirlerin alınmaması nedeniyle, AİHS'nin 2. maddesinin özü bakımından ihlal edildiğine, yaşama hakkının kanun tarafından yeterince korunamaması nedeniyle de aynı maddenin yöntem açısından ihlal edildiğine, bu gerçeklerin ihlali saptanan AİHS'nin 13. ve 1 Numaralı Protokolün 1. maddesi için geçerli olduğuna karar vermiştir.

Çevre hakkı her bireyin, sağlıklı, dengeli, düzenli ve temiz bir çevrede yaşama hakkını ifade eder. Nitekim anayasamızın 56. maddesinin birinci fıkrasında "Herkes, sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkına sahiptir." denilerek çevre hakkı tanındığı gibi aynı maddenin ikinci fıkrasında "Çevreyi geliştirmek, çevre sağlığını korumak ve çevre kirlenmesini önlemek Devletin ve vatandaşların ödevidir." denilmek suretiyle çevre hakkının korunması devlete ve vatandaşlara bir sorumluluk

olarak yüklenmiştir. Normatif değere sahip bağlayıcı bir düzenleme olan anayasamızın bu hükmü, 2872 sayılı Çevre Kanunu başta olmak üzere 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu gibi daha pek çok özel yasalara ve genel bir yasa niteliği taşıyan 5237 sayılı Türk Ceza Kanununa dayanak oluşturmaktadır.

Çevre konusunda bir hükmü anayasalara ve insan hakları metinlerine koyma girişimlerinin geçmişi altmışlı yılların sonlarına uzanır. Bu girişimler değişik kesimlerin (çevreciler, bilim insanları, resmi kuruluşlar) istemleri olarak değişik düzeylerde (bölgesel, ulusal, evrensel) gözükmüştür. İnsan haklarının bütün dünya için geçerli çok önemli bir konu, anayasaların da hukuk normları hiyerarşisindeki en temel metin olması nedeniyle özellikle çevre hakkı şeklinde bir hükmün bu metinlere dahil edilmesi halinde çevre bozulmasıyla daha etkili mücadele edilebileceği düşünülmüştür. İşte bu amaç çerçevesindeki çabalar ulusal düzeylerde genelde önemli ölçüde sonuca ulaşmakla birlikte kimi ülkelerde ve özellikle uluslararası düzeyde konu hala gündemdedir (Turgut,2012:73).

Çevre Hakkının bir insan hakkı olarak değerlendirilip ulusal ve uluslararası düzenlemelere girmesi, diğer haklara göre oldukça yenidir. Çevre Hakkı ilk olarak Stockholm Konferansı'nda dile getirilmiştir. Uzun yıllar çevre hakkı, sağlık hakkının bir uzantısı olarak görülmüş olsa da artık bu hak yaşam hakkının bir parçası olarak değerlendirilmektedir.

Çevre Hakkı, insan haklarının gelişimindeki iki yüzyıllık süreçte üçüncü dönemde yer almıştır (Topçuoğlu, 1998:21). Çevre hakkı üçüncü kuşak haklar içinde yer almaktadır. Birinci kuşak haklar kişi hakları ve siyasal haklardır. İkinci kuşak haklar ise ekonomik, kültürel ve sosyal haklardır. Üçüncü kuşak haklar da, dayanışma hakları olarak adlandırılan gelişme hakkı, çevre hakkı, barış hakkı ve insanlığın ortak mirasından yararlanma haklarıdır (Güneş, 2004:57). Birinci kuşak haklar hak ve özgürlüklerin hukuk belgeleriyle tanındığı dönemi ifade etmekte olup bu dönemde haklar, doğal haklar ve kamu hakları diye ikiye ayrılmaktaydı. İkinci kuşak haklar ise pozitif haklar adı ile de anılmakta olup hak sahibine, kendisine bir işin yapılmasını,

bir edimde bulunulmasını isteme yetkisi vermektedir (Topçuoğlu, 1998:24). Üçüncü kuşak haklar ise “her bir ferdin ortak çabalarıyla gerçekleştirilebilir. Devletin, bireylerin ve toplumun ortak katılımını gerektirir. Bu yüzden bu haklara dayanışma hakları denmesi anlamlıdır.”(Topçuoğlu, 1998:25).

Ülkemizde çevre hakkı kavramı yukarıda da değinildiği üzere 1982 Anayasası'nın 56. maddesinde düzenlenmiştir. 1961 Anayasası'nın 49. maddesinde yer alan hüküm yorum yapmak suretiyle çevreyle ilişkilendirilebilirken, 1982 Anayasası 56. maddesinde direk çevre hakkını ifade etmiştir. Anayasanın sosyal haklar ve ödevler bölümünde yer alan çevre hakkı konusunda devlete pasif bir sorumluluk yüklenmektedir.

Çevre hakkının diğer haklarla iki yönlü bir ilişkisi bulunduğu belirtilmektedir. Çevre hakkı bazen diğer hakların bir uzantısı gibi görülmektedir (Keleş ve Ertan, 2002:91). Yaşam hakkı, sağlık hakkı bu yaklaşıma örnek verilebilir. Çevre hakkı bazen de diğer hakları sınırlayıcı nitelikte olmaktadır. Çevre sorunlarının artmasıyla beraber çevre hakkına dayanılarak diğer hakların sınırlandırılmasının arttığı ifade edilmektedir. Mülkiyet hakkı bu yaklaşıma verilecek en tipik örnektir. “Çevre hakkı muhatabının belirlenmesi, sorumluluk ilkesi açısından da önem taşır.” (Kaboğlu, 1996:78). Hakkın ihlal edilmesiyle çevre hukukuna hakim olan ilkeler doğrultusunda, faaliyetlerin durdurulması, tazminat ödettilmesi gibi yaptırımlar uygulanabilecektir.

2.1. Çevre Hakkının Niteliği:

Anayasalar ya da uluslararası sözleşmelerde düzenlenen hiçbir hak ve özgürlük doğrudan doğruya kanun koyucu tarafından düzenlenmemiştir. Her hak ve özgürlük, kaynağı toplumda var olan bir ihtiyaç doğrultusunda, çoğu zaman büyük mücadeleler neticesinde var olan talep üzerine hak olarak koruma altına alınmıştır. Dolayısıyla, hukuk sistemlerinde bir hususun hak ve özgürlük olarak tanınabilmesi öncelikle o konuya toplum tarafından gereksinim duyulması üzerine oluşacak bir talebin, hak istemi olarak somutlaşması sonucunda hukuk sistemlerince hak olarak güvence altına alınmasıyla nihayetlenir (Turgut, 2001:134).

Yukarıda da belirttiğimiz üzere, her hak ve özgürlük doğrudan doğruya kanun koyucu tarafından hukuk metinlerinde düzenlenmemiş; aksine toplumun ihtiyaçları ve talepleri doğrultusunda hak statüsüne kavuşmuştur. Çevrenin de hak olarak hukuk sistemlerinde yer alması, birinci bölümde de açıklamaya çalıştığımız üzere, çevre sorunları ve insanların yaşamı için çevre faktörünün öneminin kavranması ile gündeme gelmiş, çevrenin etkili korunması için de hukuk sistemlerinde yerini almıştır.

Daha önce de belirtildiği gibi çevre hakkı üçüncü kuşak haklardan olup, dayanışma hakları içerisinde bulunmaktadır. Dayanışma hakkına asıl ayırt edici özelliğini veren hususları şöyle sıralayabiliriz: Öncelikle dayanışma haklarının hak sùjeleri olarak sadece belli bir dönemde yaşayan bireyler değil, gelecek kuşaklarda yaşayacak olan kişiler de bu haklara sahiptir. Bu nedenle bireyler gelecek kuşaktakilerin bu haklardan yararlanabilmesinden de sorumludurlar. Bu haklar açısından devlet kamu kurumları ve özel topluluklar da yükümlülük altına girmiştir. Bu nedenle söz konusu özgürlüğün hak sùjesi geniştir (Şen,1994:38). Çevre hakkı, dayanışma hakkının niteliği gereği zaman ve mekan bakımından gelecek insanlarla günümüz insanları arasında dayanışma görünümüyle belirginleşir.

Buna karşılık zaman içinde çevre hakkının en az yaşam hakkı kadar önemli olduğu, hatta daha da önce gelmesi gerektiği görülmüştür. Böylece, başta dayanışma haklarının ve tabii bu haklardan çevre hakkının varlığının diğer hakların var olabilmesine imkan vereceği anlaşılmıştır. Yani sağlıklı ve düzenli bir çevre olmadığı takdirde, yaşam hakkının ve diğer hakların da buna bağlı olarak sağlanmasının mümkün olmadığı kabul edilmiştir. Bu nedenle de dayanışma hakları, diğer haklarla karşılaştırıldığında, hem hakkın sùjesi hem bu hakkın muhatapları hem de hak için öngörülen zaman-mekan bakımından farklılıklar oluşturmaktadır.

2.2. Çevre Hakkının Gelişimi:

İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra insan haklarının sadece devletlerin iç sorunu olmayıp uluslararası topluluk bütününe ilişkin bir sorun olduğu bilinci doğmuştur.

Bunu en iyi biçimde 1945'te yürürlüğe konulan Birleşmiş Milletler Anlaşmasının başlangıç bölümündeki “Biz Birleşmiş Milletler Halkları bir insan yaşamında iki kez insanlığa eşi görülmedik acılar yaşatan savaş felaketinden gelecek kuşakları korumaya, temel insan haklarına..... olan inancımızı ilan etmeye...” şeklindeki ibareler ifade eder.

Teknik ve bilimsel ilerlemelerin yol açtığı tehlikelere karşı sadece bugünün insanını değil gelecek kuşakların da korunması amacıyla BM İnsan Hakları Uluslararası Fondation’u tarafından 1982’de hazırlanan “Dayanışma Haklarına İlişkin Uluslararası Üçüncü Pakt Ön Tasarısı” dört özgün hakkı düzenleme konusu yapacaktır. Bunlar çevre, barış, gelişme ve insanlığın ortak mal varlığına saygı haklarıdır. Yeni kuşak haklar ortaya çıkış biçimi ve doğası gereği evrensel özelliğe sahiptir.

Çevre Hakkı, insan haklarının gelişimindeki iki yüzyıllık süreçte üçüncü dönemde yer almıştır (Topçuoğlu, 1998:21). Çevre hakkı üçüncü kuşak haklar içinde yer almaktadır. Birinci kuşak haklar kişi hakları ve siyasal haklardır. İkinci kuşak haklar ise ekonomik, kültürel ve sosyal haklardır. Üçüncü kuşak haklar da, dayanışma hakları olarak adlandırılan gelişme hakkı, çevre hakkı, barış hakkı ve insanlığın ortak mirasından yararlanma haklarıdır (Güneş, 2004:57). Birinci kuşak haklar hak ve özgürlüklerin hukuk belgeleriyle tanındığı dönemi ifade etmekte olup bu dönemde haklar, doğal haklar ve kamu hakları diye ikiye ayrılmaktaydı. İkinci kuşak haklar ise pozitif haklar adı ile de anılmakta olup hak sahibine, kendisine bir şeyin yapılmasını, bir edimde bulunulmasını isteme yetkisi vermektedir (Topçuoğlu, 1998:24). Üçüncü kuşak haklar ise “her bir ferdin ortak çabalarıyla gerçekleştirilebilir. Devletin, bireylerin ve toplumun ortak katılımını gerektirir. Bu yüzden bu haklara dayanışma hakları denmesi anlamlıdır.”(Topçuoğlu, 1998:25).

Çevre hakkının içinde yer aldığı dayanışma hakları kuşağını doğuran başlıca etmenler sınai, bilimsel ve teknik gelişmelerin ortaya çıkardığı sorunlardır. Nükleer devrimle atom çağına girilmiş nükleer yayılma ise insanoğlunun hayatta kalmasının zorlaşmasını gündeme çıkaracak boyutlar kazanmıştır. Çevreyi tüketen sınırsız ve

denetimsiz sınıai büyüme yanında kalkınmakta olan ülkeler ile bağımsızlığına henüz kavuşmuş az gelişmiş devletlerin karşı karşıya bulunduğu ciddi sorunlar da insan hakları üzerinde yeniden düşünmeyi gerekli kılmıştır. İkinci Dünya Savaşını izleyen yıllarda gerçek barışla gerçek savaş arasında ortaya çıkan soğuk savaş, iktisadi psikolojik savaş, barış içinde birlikte yaşama, yumuşama dönemi gibi ara durumlar da hak ve özgürlükleri etkilemekten geri kalmamıştır. Nihayet bütün bunların sonucu olarak biraz önce değinilen ve özellikle Birleşmiş Milletler Örgütünün varlığından kaynaklanan hukuk alanındaki gelişmeler insan haklarını yeni bir oluşumun eşiğine getirmiştir (Kaboğlu,1996:11).

Konularını evrensel değerlerin oluşturduğu yeni haklar devlet sınırlarının üstünde insanlık ailesinin bütün üyeleri arasında dayanışmayı dile getirir. Bu özelliğiyle iki kuşak arasında köprü kuran yeni haklar İnsan Hakları Evrensel Bildirgesinin 20. yılında Birleşmiş Milletler tarafından Tahran'da toplanan İnsan Hakları Uluslararası Konferansından hemen sonra somutlaşmaya başlamıştır. Kişi özgürlüklerini ve siyasal hakları iktisadi ve kültürel haklara bağlayan bütün insan haklarının karşılıklı bağımlılığını ve bölünmezliğini vurgulayan Tahran Bildirgesi birey eksenine dayanan anlayıştan grup ve topluluk eksenine dayanan insan hakları anlayışına geçisi dile getirecektir.(Kaboğlu,1996:12).

Sınıai ve teknolojik gelişimin çevrede yol açtığı zararlar hiç kuşku yok ki toplumlar için temel bir çelişki ve bilinçlenme yaratmış ve yaratmaya devam etmektedir. Bunlar da yeni talepleri gündeme getirmektedir. Dengeli ve korunmuş bir çevre özleminde ekolojist grupların ilk çemberi geniş ölçüde aşılmış, birey olarak her insana gerekli temiz ve sağlıklı çevre isteği ötesinde konu günümüzde insan türünün yaşamını sürdürme sorunsalında düğümlenmiştir. İşte burada hukukun işlevi biraz başlamaktadır. Aslında bir istemin hukukun ilan edilen hakka dönüşümünün kendine özgü bir mantığı vardır. Bu dönüşüm ilkesinde hukuksal çalışmanın özgüllüğü çevre yararına toplumsal isteğe hukuk tekniği aracılığıyla genel ve evrensel etki yaratan bir biçim verme noktasında toplanmaktadır. Böylece hukuksal biçimlendirme etkilerini göstermeye başlar ve normun tamamlanmasına değin sürer. Hukuk uygulaması ve geçiş süreci yöneticilerin, uzmanların, hukukçuların, dernekler ve baskı gruplarının

toplumsal hareketlerin birlikte ortaya koydukları etkinliklerle belirlenir.

Çevre ve sınai ilerleme arasında ortaya çıkan çatışma ve çelişkiler çevre lehine mücadeleleri başlatmıştır. Çevreyi daha çok ekonomik güçler veya kamu kuruluşlarının kirlettiği olgusu göz önüne alındığında bireysel ölçekte çözüm bulmanın güçlüğü açıkça görülür. Bu yönde ancak birey, grup ve topluluklar sahip oldukları araçlarla mücadele verebilirler. Gerçekten son on yıllarda doğanın bozulmasına karşı faaliyet ve çevreyi muhafaza-koruma-iyileştirme amacıyla yurttaş girişimlerinin ileri derecede yoğunlaştığı gözlenmektedir. 1980'li yıllarda büyük yürüyüş gösterilerinin çoğunun doğanın kirlenmesine karşı ve çevrenin korunması amacıyla yapıldığı, bununla devletleri aşan boyutlarda dünya ölçeğinde bir kamuoyunun oluşturulmak istendiği söylenebilir. Liberal batı demokrasilerinde dernekler örgütlenme hakkı ile çevre hakkı arasındaki ayrılmaz ilişkiyi somutlaştırır. (Kaboğlu, 1996:24).

Şimdiye değin güvence altına alınmış olan haklar özü itibariyle insanı hedef aldıkları için insan merkezli olarak nitelenirler. Bununla birlikte insan, doğal çevre ve ortamından ayrı olmayıp onun birleşenlerinden biridir. Biyolojik çeşitlilik öğelerinin korunması hakkını talep etme olanağı ve fauna - flora türleri özellikle hukuki olarak maliki değil ondan sorumlu hissettiği kadar insana tanınmalıdır. Çevre hakkı yalnızca insan hakkı değildir. Bu hak insan dışında başta hayvan türü olmak üzere bütün canlı varlıklara aittir.

Çevre hakkı insancıl bir yaşam düşüncesi anlatımı olduğundan hem bireylere hem de toplumun tümüne aittir. Şimdiki ve gelecek kuşaklar birlikte değerlendirildiğinde çevre hakkının yararlanıcılarının iki boyutlu olduğu ortaya çıkmaktadır. Çevre hakkının öznesi öncelikle günümüz insanı olmakla birlikte gelecek nesiller de bu hakkın öznesi ve varisidirler. Çevre hakkı açısından bugünkü kuşaklar, gelecek kuşakların çıkarlarını kollamakla ödevlidirler. Yani Çevre hakkı, günümüz insanların eylem ve davranışlarıyla gelecekteki çevrenin niteliği arasında var olan ilişkileri, çağımız insanının çocuk ve torunlarına karşı sorumluluğunu, aynı zamanda günümüz insanlığı ile gelecekteki insanlığı birbirine bağlayan dayanışmayı öne

çıkarmaktadır. Bu da çevre hakkının diğer haklarda bulunmayan özelliğini oluşturmaktadır. Çevre hakkı, zaman ve mekanda insanlar arasında dayanışma görünümüyle belirginleşir. Çevre hakkına geleceğin hakları, gelecek kuşakların hakları denmesinin nedeni budur (Kaboğlu, 1996:56).

2.3. Çevre Hakkının Konusu:

İnsan haklarının özü, insan değerinin korunmasıdır (Özdek, 1993:84). Çevre hakkının da bir insan hakkı olabilmesi için, insan değerinin korunmasına yönelik bir katkıya sahip olması gerekir. Çevreye insan yaşamının sürdürülebilmesi açısından vazgeçilmez bir nitelik atfettirildiğinde, çevre hakkı da bir insan hakkı konumuna erişir. Buna göre çevre hakkının konusu, sağlıklı, dengeli, bozulmamış bir yaşam çevresinde, insan yaşamının sürdürülmesidir (Özdek, 1993:85).

Uygun bir çevrede yaşama, insan yaşamının zorunlu bir unsurudur. Bunun da ötesinde sağlıklı bir çevrenin yok oluşu, yaşamı sınırlar ve giderek ortadan kaldırır. İnsanın insan olarak değerinin korunması ise, önce yaşayabilmesinin sağlanmasına bağlıdır. Bu bağlantı bile, çevrenin korunmasının insan yaşamı açısından vazgeçilmez niteliğini ortaya koymaktadır (Özdek, 1993:86).

Çevreye ilişkin düzenlemeler 1982 Anayasasında iki yönlüdür. Anayasa öncelikle çevre unsurlarını koruma, ikinci olarak da birey ve yurttaşlara sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkını tanımaktadır. Bunların boyutunu belirleme Anayasamıza göre çevre hakkının neyi konu aldığını saptamaya yarayacaktır (Akıncı, 1996:127).

Keleş ve Ertan'a göre ise çevre hakkı ile neyin korunacağı sorusunun cevabı tartışmalı bir konu olmakla beraber; çevre hakkının konusunu oluşturan öğeler; insan, hayvan ve bitki (flora ve fauna), cansız varlıklar ve ekosistemden (canlı ve cansız varlıkların ilişki ve etkileşim içinde olduğu sistem) oluşmaktadır (Keleş ve Ertan, 2002:82).

Buna göre, bütün canlıların ortak varlığı olarak şimdiki ve gelecek kuşakların

yaşamlarını devam ettirdiği ve tüm canlıların yaşamları boyunca ilişkilerini sürdürdükleri ve karşılıklı olarak etkileşim içinde buldukları biyolojik, fiziksel, sosyal, ekonomik ve kültürel ortam olan çevrenin (2872 sayılı ÇK md.1) korunmasına ve çevresel değerlerin, ekolojik dengenin tahribini, bozulmasını ve yok olmasını önlemeye, mevcut bozulmaları gidermeye, çevreyi iyileştirmeye ve geliştirmeye, çevre kirliliğini önlemeye yönelik çalışmaların bütünü (ÇK m.2) çevre hakkının konusunu oluşturur.

2.4. Çevre Hakkının Sujesi:

Hukuk düzenlerine çevre hakkının girmesiyle beraber bu hakkın öznesi ve muhatabının kim olduğunun da belirtilmesi gerekmektedir. Çevre hakkı ile kim korunmaktadır. İnsan merkezli yaklaşımdan konuya bakıldığında, elbette ki insan neslinin korunmasının temel alınmakta olduğu ifade edilmektedir. Ancak ekolojik döngüde hiçbir parçanın diğerinden bağımsız olmadığı gerçeğiyle, insanlığın devamının ancak yaşanabilir bir ortamda mümkün olacağı açıktır. Bu sebeple çevre hakkını sadece insana indirgeyerek, onu korumak istersek ciddi bir hata yapmış oluruz. İnsanlığın devamı için çevre hakkı aynı zamanda tüm canlı ve cansız çevreyi de içermek zorundadır. Gelecek kuşakların ise yaşam hakkına tecavüz edilmediği sürece var olabileceklerinden hareketle bu hakkın özne grubu biraz daha genişlemektedir. Çevre hakkının öznesi kısaca herkes, çevre değerlerinin tümü ve gelecek kuşaklar olarak değerlendirilmektedir. Çevre hakkı bir insan hakkı olarak, değerlendirilse de esasında bu hakkın asıl öznesi fiili olarak çevredir.

Esasen, çevre hakkı söz konusu olduğunda kimin bu hakkın yararlanıcısı, kimin bu hakkın yükümlüsü olduğunu ayırmak zordur. Çünkü hakkın yararlanıcıları ile yükümlüleri aynıdır. Ayrıca devletler ve topluluklar da hakkın yararlanıcıları veya yükümlüsü olabilmektedir. Buna göre hakkın öznelerinden, bu haktan yararlanacaklar ile bu hak nedeniyle üzerine yükümlülük yüklenecekler aynı olduğu için çevre hakkında hak ve yükümlülük konusu belirgin biçimde iç içe geçmiştir. (Keleş ve Ertan, 2002:83).

Çevre hakkının muhatapları da öznesi gibi çoktur. “Çevre hakkının muhatapları kendilerine çevreyi koruma yükümlülüğü düşen kişi ve kuruluşlardır.” Muhatap olarak en genel anlatımla, çevreyi kirleten herkes ifade edilebilir. Çünkü çevreyi koruma ödevi her gurubun ve kişinin yükümlülüğündedir. Çevre kirliliğine neden olan ülkeleri, bireyleri, kamu kurum ve kuruluşlarını, özel sektörü muhatap olarak görebiliriz, dolayısıyla bireyler bu hakkın hem öznesi hem de muhatapı durumundadır.

Gerçekten çevre hakkında kişiler, tartışmaya gerek olmayacak şekilde bu hakkın yararlanıcıları oldukları halde (Özdek, 1993:107) aynı zamanda diğer kişiler, devlet ve topluluklar karşısında genel olarak ödev altına alınmışlardır. Buna göre herkesin sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşam hakkına sahip olması nedeniyle, çevre hakkının ihlali durumunda kişiler, gerek devletten gerek diğer kişilerden söz konusu eylemin sona erdirilmesini, çevre ile uyumlu hale getirilmesini ve söz konusu eylemin sona erdirilmesini isteyebilecektir (Özdek, 1993:127). Sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşamak kişinin en doğal hakkı olduğuna göre, bu aynı zamanda kendisi bakımından hürriyetinin de sınırını oluşturmaktadır. Hakkın kullanım alanı, bir başka kişinin hürriyet alanı ile sınırlıdır. Kişi eylemlerinde haklarını kullanırken, aynı yaşam ortamında diğer kişilerin de haklarının olduğunu hesaba katmalıdır ve kişi bir hakkı kullanırken bu hakkın sınırlarını aşıp, başkasının hakkını ihlal etmemelidir. Böyle bir ihlal, hürriyet olarak adlandırılmayacağı gibi hukuken de korunamayacaktır (Akıncı, 1996:156). Çevre hakkından yararlananlar ve yükümlüler arasında tüzel kişiler de bulunmaktadır. Bu hak söz konusu olduğunda tüzel kişinin, kamu ve özel hukuk tüzel kişisi olması arasında bir ayrım bulunmamaktadır. Dernekler ve vakıflar hatta hukuksal varlığı bulunmayan örgütlü topluluklar dahi bu hakkın yararlanıcılarındandır. Bir çevre hakkı ihlaline karşı yargı yoluna başvurulması halinde tüzel kişiler, hukuksal varlıkları nedeniyle bu davalarda taraf olabilmektedirler. Bu yüzden, tüzel kişilerin çevre hakkının yararlanıcısı olmasında uygulamada bir zorluk yaşanmamaktadır. Ancak hukuksal varlığı olmayan toplulukların davalarda taraf olma ve çevre hakkının yararlanıcısı olma konusunda zorluklarla karşılaşabildikleri görülmektedir (Keleş ve Ertan, 2002:85).

3. BÖLÜM :

TÜRK CEZA KANUNUNDA ÇEVREYE KARŞI SUÇLAR

Çevre bilinci, son dönemde gelişen ve artarak devam eden bir olgudur. İnsanların, ekonomik gelişmelerinin bir aşamasında yalnızca bilim ve teknolojiye gelişmenin yeterli olmadığını ve insanı mutlu etmediğini, sürekli doğadan bir kısım ödünler alındığında bir gün doğanın da verdiklerini aldığını, almasa bile insanlık adına alınan yararlardan çok daha fazla zarara mal olduğunu, kirletilen çevrenin dönüşünün olmadığını görmeleriyle birlikte çevre bilinci gelişmeye başlamıştır. Çevre bilinci bütün dünyada, bilim adamlarının çevreye verilen zararlar ile canlıların ve bu arada insan neslinin büyük tehlikede olduğunu belirlemeleri üzerine, dikkatlerin çevre üzerine yoğunlaşmasıyla vazgeçilmez hale gelmiştir. Çevre bilinci, çevreyi temel değerlerden birisi olma noktasına çıkarınca, artık yasa koyucular açısından, bu duyarlılığın yasal temele oturtulmasını zorunlu hale getirmiştir(Yaşar, Gökcan ve Artuç, 2010; 5030).

Çevre sorunlarına çözüm arama çabalarının başlangıcında çoğunlukla idare hukuku, kısmen de özel hukuk normları kullanılmış, yaptırımlar da büyük ölçüde idari ve hukuki nitelikli olmuş, ceza hukuku yaptırımlarını kullanma pek düşünülmemiştir. Sonraları idari para cezalarının kirletenleri kirletici eylemlerinden alıkoymadığı, caydırıcı olmadığı ya da idare tarafından bu düzeyde sonuç almaya elverişli olacak şekilde gerekli takibatların yapılmadığı görülmüştür. Oysa bu süreçte aynı ölçüde gözlenen diğer bir gerçek gezegene yönelik tehditlerin yadsınamaz ölçüde olduğu ve önleyici tedbirleri almanın kaçınılmazlığıdır. Bütün bu önemli olgular sonuçta çevrenin korunmasında ceza hukuku normlarının gerekliliğini ve zorunluluğunu hem ulusal hem de evrensel düzeylerde ortaya çıkarmıştır(Turgut, 2012:311).

Daha önceleri de açıklandığı gibi sağlıklı ve düzenli bir çevrede yaşama hakkı, 1982 Anayasası sistemi içinde üçüncü bölüm olarak düzenlenen Sosyal ve Ekonomik

Haklar ve Ödevler başlığı altında bulunan 56. maddede bir sosyal hak olarak ifade edilmiştir. Bu madde, "Herkes, sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkına sahiptir. Çevreyi geliştirmek, çevre sağlığını korumak ve çevrenin kirlenmesini önlemek devletin ve vatandaşların ödevidir. (...). Devlet, bu görevini kamu ve özel kesimlerdeki sağlık ve sosyal kurumlarından yararlanarak, onları denetleyerek yerine getirir." hükmünü getirmek suretiyle tüm bireylere "çevre hakkı" tanımakta ve ayrıca çevrenin geliştirilmesi, çevre sağlığının korunması ve çevre kirliliğinin önlenmesini devlete ve vatandaşlara bir ödev olarak yüklemektedir. Normlar hiyerarşisi gereği anayasanın bu düzenlemesinin gereğini yerine getirmek üzere genel ceza kanunu olan 01/06/2005 tarihinde yürürlüğe giren 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu ile başta 2872 sayılı Çevre Kanunu olmak üzere diğer pek çok özel kanunlarda da çevrenin korunması, çevrenin kirletilmesinin önüne geçilmesi için çevreyle ilgili pek çok cezai düzenlemeye ve düzenlemelere aykırı hareketlerin yaptırımlarına yer verilmiştir.

Çevre suçlarına ceza kanununda yer verilmesi Avrupa Birliği hukukuna uyum çerçevesindeki yükümlülüklerimizin sonucu olup, Avrupa Birliği Konseyinin 27 Ocak 2003 tarihli ve 2003/JHA sayılı "Çevrenin Ceza Hukuku Yoluyla Korunması Hakkında Yönerge"si, çevre hukukunun çeşitli alanlarının ceza hukuku yaptırımlarıyla koruma altına alınmasını öngörmektedir. Yönergeye göre Avrupa Birliğine üye devletler çeşitli çevre suçlarını, ceza kanunlarında düzenleme ve bunlar için özgürlüğü bağlayıcı cezalar ve tüzel kişilere özgü yaptırımlar öngörme yükümlülüğü altındadır (Erman, 2004:187).

Çevre suçlarını, diğer suçlardan ayıran kendine özgü bir takım nitelikleri bulunmaktadır. Çevre suçlarının özelliklerini şu şekilde sayabiliriz (Özcan, 2008:568):

- Çevre suçları, herkesçe, genel kabul edilen suçlardan değildir, bu suçlar çevre bilincinin ortaya çıkmasıyla ve çevreyi korumak ve çevre bilincinin gelişmesini sağlamak amacıyla konulan yapay suçlardandır. Çoğu zaman, çevreyi kirleten kimsenin hukuk düzenini bozucu bir fiilde bulunduğuna insanlar inanmaz, oysa hırsızlık, adam öldürme gibi doğal suçların ahlak dışı olduğu konusunda toplumda bir fikir birliği vardır.

- Çevre suçları ile, belli veya belirlenebilir kimselere zarar verilmesine gerek yoktur, çoğu zaman da bu suçlarla somut olarak kime zarar verildiği bilinmemektedir. Örneğin fabrika bacasında filtre kullanmama durumunda, duman havaya gitmektedir, bu nedenle belli bir mağduru yoktur, ama bu suçların mağdurunun ulusal ve uluslararası tüm toplum olduğu kabul edilir.
- Çevreye bireylerin doğrudan verdikleri zararlar, çevreye verilen zararın çok az bir bölümünü oluşturur. Çevreye asıl zarar verenler, aslında var olmayan ve hukuki varlığı bulunan şirketlerdir, çünkü sanayi toplumlarında büyük endüstriyel kuruluşları, anılan tüzel kişiler işletmektedirler. Bu nedenle, çevre suçlarını işleyenlerin çoğunun ticaret şirketleri olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır.
- Çevre suçlarında, suçun oluşumu bakımından çevrenin zarar görmesi bir unsur değildir. Çünkü suçun oluşması için çevrenin zarara uğramasını beklemek, çevre suçlarının hiçbir faydası olmaması sonucunu doğurur, çevre hasara uğradıktan sonra, zarar veren kimsenin cezalandırılmasının çevreye hiçbir faydası olmayacaktır. Bu nedenle, çevre suçları, bir zarar suçu olarak değil, tehlike suçu olarak düzenlenmişlerdir. Suçun oluşması için, failin çevreye zarar verme tehlikesi bulunan bir eylemi yapması yeterlidir, bu eylem sonucu çevrenin ve dolayısıyla burada yaşayan canlıların zarara uğramış olup olmadıklarının bir önemi bulunmamaktadır. Hatta çevreye karşı işlenen suçlar, çoğu zaman soyut tehlike suçu olarak karşımıza çıkmaktadır.
- Çevreye zarar verilmesi, yalnızca zarar verici eylemin meydana geldiği ülkeyi değil, tüm dünyayı etkilemektedir. Örneğin Çernobil, etraftaki bir çok ülkeyi etkilemiştir. Bu nedenle, çevre suçlarının nerede kim tarafından işlendiğinin bir önemi bulunmamaktadır. Ulusal kanunlardan bir çoğu dünyanın neresinde işlenirse işlensin çevrenin kasten kirletilmesi suçunun ülkelerinde yargılanabileceğini kabul etmiştir.

Ülkemizde çevre sorunsalının algılanması bağlamında kanun düzeyinde çevreye ilişkin cezai hükümlere ilk kez 1983 tarihli 2872 sayılı Çevre Kanununda sınırlı şekilde yer verilmiş, bunun sonrasında ilk kez 01/06/2005 tarihinde yürürlüğe giren

5237 sayılı Türk Ceza Kanununda "Çevreye Karşı Suçlar" başlığı altında çevreye ilişkin cezai anlamda yeni hükümler düzenlenmiştir.

Türk Ceza Kanununda 2. Kitap 3. Kısım 2. Bölüm başlığı altında Çevreye Karşı Suçlar düzenlenmiş ve 181. maddede "çevrenin kasten kirletilmesi", 182. maddede "çevrenin taksirle kirletilmesi", 183. maddede "gürültüye neden olma", 184. maddede ise "imar kirliliğine neden olma" suçları ile ilgili düzenlemelere ve cezalara yer verilmiştir.

Öncelikle belirtmek gerekir ki çevreye karşı işlenen pek çok suç söz konusu olup yukarıda değinilen Türk Ceza Kanununda yer alan çevre suçlarına ilişkin düzenlemeler belki de bu sorunlardan en önemlilerine ve en çok rastlanılanlara ilişkin düzenlemeleri kapsamaktadır. Bunun yanı sıra 2872 sayılı Çevre Kanununda ve 5326 sayılı Kabahatler Kanununda da çevreye karşı işlenen bazı kirletici eylemler nedeniyle özellikle idari para cezası yaptırımını şeklinde yaptırımlar öngörülmüştür.

3.1. ÇEVRENİN KASTEN KİRLLETİLMESİ

Çevrenin Kasten Kirletilmesi suçu Türk Ceza Kanununda 2. Kitap 3. Kısım 2. Bölümde "Çevreye Karşı Suçlar" başlığı altında düzenlenmiştir.

Maddenin düzenlemesi şu şekildedir;

Madde 181 - (1) İlgili kanunlarla belirlenen teknik usullere aykırı olarak ve çevreye zarar verecek şekilde, atık veya artıkları toprağa, suya veya havaya kasten veren kişi, altı aydan iki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(2) Atık veya artıkları izinsiz olarak ülkeye sokan kişi, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(3) Atık veya artıkların toprakta, suda veya havada kalıcı özellik göstermesi hâlinde, yukarıdaki fıkralara göre verilecek ceza iki katı kadar artırılır.

(4) Bir ve ikinci fıkralarda tanımlanan fiillerin, insan veya hayvanlar açısından tedavisi zor hastalıkların ortaya çıkmasına, üreme yeteneğinin körelmesine, hayvanların veya bitkilerin doğal özelliklerini değiştirmeye neden olabilecek niteliklere sahip olan atık veya artıklarla ilgili olarak işlenmesi hâlinde, beş yıldan az olmamak üzere hapis cezasına ve bin güne kadar adli para cezasına hükmolunur.

(5) Bu maddenin iki, üç ve dördüncü fıkrasındaki fiillerden dolayı tüzel kişiler hakkında bunlara özgü güvenlik tedbirlerine hükmolunur.

3.1.1. Genel Açıklamalar;

Madde metninde çevrenin kasten kirletilmesi fiilleri suç olarak tanımlanmıştır. Böylece, kişilerin sağlıklı bir çevrede yaşama hakları korunmuş olmaktadır. Maddenin birinci fıkrasına göre, bu suç, atık veya artıkların toprağa, suya veya havaya kasten verilmesiyle oluşur. Ancak, atık ve artıkların ilgili kanunlarla belirlenen teknik usullere uygun olarak doğal ortama bırakılması hâlinde, hukuka aykırı bir davranışın varlığından ve dolayısıyla bu suçun oluştuğundan söz edilemez. Bu teknik usuller, çevreyi korumaya yönelik kanunlarla belirlenmelidir. Ayrıca, kirletme dolayısıyla ceza yaptırımını uygulanabilmesi için, bunun çevreye zarar verecek boyutta olması gerekir. Maddenin ikinci fıkrasında, atık veya artıkların izinsiz olarak ülkeye sokulması, suç olarak tanımlanmıştır. Üçüncü fıkraya göre; bir ve ikinci fıkralarda tanımlanan suçların konusunu oluşturan atık veya artıkların toprakta, suda veya havada kalıcı özellik göstermesi, verilecek cezanın artırılması sebebinin oluşturmaktadır. Atık veya artıkların niteliği bu suçlar açısından daha ağır cezayı gerektiren nitelikli hâl olarak kabul edilmiştir. Dördüncü fıkrada ise, bir ve ikinci fıkralarda tanımlanan suçların konusunu oluşturan atık veya artıkların diğer bir takım özellikleri, bu suçlar açısından daha ağır cezayı gerektiren ayrı bir nitelikli hâl olarak kabul edilmiştir. Bu hükmün uygulanabilmesi için, suç konusu atık ve artıkların insan veya hayvanlar açısından tedavisi zor hastalıkların ortaya çıkmasına, üreme yeteneğinin körelmesine, hayvanların veya bitkilerin doğal özelliklerini değiştirmeye neden olabilecek niteliklere sahip olması gerekir. Beşinci fıkrada, iki, üç ve dördüncü fıkralarda tanımlanan suçlardan dolayı tüzel kişiler hakkında bunlara

özgü güvenlik tedbirlerine hükmolunacağı kabul edilmiştir.

Görüldüğü üzere bu maddede çevrenin atık veya artıklarla kirletilmesi suç olarak düzenlenmiştir. Halbuki çevreyi kirleten faaliyetler sadece bu fiillerle sınırlı değildir. Bu bakımdan maddenin içeriğine uygun olarak maddenin başlığının "çevrenin atık veya artıklarla kasten kirletilmesi" şeklinde olmasının daha isabetli ve yerinde olacağı kuşkusuzdur. Maddenin ana konusunu teşkil eden atık veya artıkların ne olduğu, bu atık veya artıklardan ne anlaşılması gerektiği de kanun metninde tanımlanmış değildir. Esasen atık ve artıkların ne olduğu ve ne şekilde alıcı ortamlar olan toprağa, havaya ve suya verirse veya ne şekilde ülke içine sokulursa suç olacağı hususu ilgili kanunlar başta olmak üzere ilgili mevzuat ve bilim dalları ile belirlenebilecek bir husus olduğu için kanun metninde yer almaması çevre konusunun kendine özgü yapısına, atık veya artıkların gün geçtikçe sayı ve nitelikçe artması gerçeğine daha uygun bir yaklaşımdır (Kayan, 2007:31).

İlgili mevzuat ve bilim dalları ışığında öncelikle nelerin atık ve artık olduğunu belirlemek gerekmektedir. 2872 sayılı Çevre Kanunu 8. maddesinde "kirletme yasağı" başlığı altında, her türlü atık ve artığı, çevreye zarar verecek şekilde, ilgili yönetmeliklerde belirlenen standartlara ve yöntemlere aykırı olarak doğrudan ve dolaylı biçimde alıcı ortama vermek, depolamak, taşımak, uzaklaştırmak ve benzeri faaliyetlerde bulunmak fiilleri yasaklanmıştır.

2872 sayılı Çevre Kanununda atık kelimesi 2. maddede düzenlenen tanımlar başlığı altında " herhangi bir faaliyet sonucunda oluşan, çevreye atılan veya bırakılan her türlü madde" olarak tanımlanmışken atık kelimesi ile birlikte kullanılan artık kavramı tanımlanmamıştır. Ancak bir ürünün kullanılması sırasında bu üründen geriye kalan artıklar, madde içeriklerine göre atıklarla aynı özelliklerde olacaklarından ilgili yönetmeliklerde de aynı deşarj, toplanma ve bertaraf usullerine tabi tutulmuşlardır (Kayan, 2007:31).

Günümüzde artan üretim ve tüketim faaliyetleri sonucunda atıklar da miktar ve çeşit olarak artmıştır. İster evsel olsun, ister endüstriyel olsun yapılan pek çok faaliyet sonrasında katı, sıvı veya gaz şeklinde ortaya çıkan bu atıkların, çevreye zarar vermeden deşarjı, toplanmaları, depolanması, taşınmaları, geri kazanılmaları, zararsız hale getirilmeleri ve bertarafı için atığın türüne göre ilgili kanunlara istinaden çıkarılan yönetmeliklerde bazı teknik usuller ve standartlar bildirilmiştir. (Bozyiğit ve Karaaslan, 1998:135).

Endüstriyel atıklar bir yana, bugün büyük yerleşim yerlerinin karşılaştığı en önemli sorunlardan birisi de çöpler, yani evsel atıklardır. Genellikle mutfaklardan atılan, organik maddeler, kağıt, tekstil, plastik, deri, metal, cam vb. maddelerden oluşan ve zararlı veya tehlikeli atık kategorisine girmeyen bu atıklar, (Bozyiğit ve Karaaslan, 1998:135) 5393 sayılı Belediye Kanunu gereği normal belediye hizmeti ile toplanıp taşınmakta, evsel çöp depolama sahalarında bertaraf edilmekte, kimi zaman da ayırma yoluyla geri kazanılabilmekte veya yakılabilmektedir.

3.1.2. Suçla Korunan Hukuksal Yarar;

Hukuki değer, bir toplumdaki sosyal düzenin devamı için geçerli olan ideal, manevi ve soyut değerleri ifade eder ve dayanağını davranış normları oluşturur. Esasen her hukuk kuralının temelinde korunması gereken hukuki bir değer vardır ve bir fiilin suç olarak belirlenmesi bu suçun ihlal ettiği bir hukuki değeri korumak içindir ve o suçun işlenmesi ile korunan hukuki değer ihlal edilmektedir (Özgenç, 2006:192). Hukuki değer yasa koyucuyu bir fiili suç olarak düzenlemeye iten soyut bir menfaati ifade etmektedir (Özbek,2006;149).

Maddede tanımlanan ve düzenlenen suçla korunmak istenilen hukuksal yarar, kişinin sağlıklı bir çevrede yaşama hakkının korunmasıdır. Yaşama hakkının kullanılabilmesi için çevrenin korunması ve korunan çevrede herkesin sağlıklı ve düzenli olarak

yaşaması amaçlanmıştır. Çünkü canlı kalabilmenin temel kaynağı sayılan sağlıklı ve temiz bir çevre olmadan insanların hayatta kalmaları ve hak ve hürriyetlerini kullanmak suretiyle varlıklarını ve gelişmelerini sürdürebilmelerinin imkanı yoktur (Parlar ve Hatipoğlu, 2010:294).

Anayasamızın 56. maddesinin 1. fıkrasında "Herkes, sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkına sahiptir." hükmü ile "sağlıklı ve düzenli bir çevrede yaşama hakkı" bir insan hakkı olarak sosyal haklar içinde düzenlenmiştir. Maddenin 2. fıkrasında ise "çevreyi geliştirmek, çevre sağlığını korumak çevre kirlenmesini önlemek devletin ve vatandaşların görevidir" hükmü ile de çevreyi korumanın devletin ve vatandaşların ödevi olduğu vurgulanmıştır. Sağlıklı ve düzenli bir çevrede yaşama hakkı uluslararası sözleşmelerde de bir insan hakkı olarak tanınmıştır. İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi (İHAS)'nin hükümleri içinde, her ne kadar açık bir ifadeyle sağlıklı ve düzenli bir çevrede yaşama hakkına yer verilmemiş olsa da, İHAS'nin 2. maddesinde kabul edilen yaşama hakkının garanti altına alınabilmesi amacıyla sağlıklı ve düzenli bir şekilde ve çevrede yaşama hakkının İHAS'nin 2., 14. ve 17. maddeleri çerçevesinde değerlendirilmesi gerektiği kabul edilmektedir. Çünkü, korunması ve bozulmaması gereken çevre ile ekolojik denge insan hayatının devamlılığını sağlamaya yönelik olup, sadece bu bakımdan bir insanın sahip olabileceği en önemli temel hak olarak kabul edilen yaşama hakkının esasını oluşturmaktadır. Canlı hayatının devamı için varlığı zorunlu olan ekolojik dengelerin bozulmaya başlaması, hava, su ve toprağın kirlenmesi halinde, artık bu üç çevre unsurunda yaşamak canlılar için çekilmez bir hal alacağından, canlı hayatı bakımından tehlike taşıyan bir çevrede yaşama hakkının kullanılması mümkün değildir (Parlar ve Hatipoğlu, 2010:294). Bu nedenle, çevrenin kasten kirlenmesine yönelik fiillerin suç olarak 5237 sayılı TCK'da 181. maddede düzenlenmesi ve tanımlanması ile Devlet, Anayasamızın 56/2. fıkrası ile kendisine yüklenen görevi bir kısmıyla ve bir yönüyle yerine getirmiş olup, bu düzenleme ile çevre kirliliğinin cezai müeyyideler uygulanarak önlenmesi suretiyle toplumun düzeninin ve devamının sağlanması ve sağlıklı, düzenli bir çevrede yaşama hakkının güvence altına alınması amaçlanmıştır.

Anayasamız anılan mevcut düzenlemeyle sağlıklı ve düzenli bir çevreyi korumak, geliştirmek ve çevrenin kirletilmesini önlemek görevini bir hak olmanın yanı sıra bir ödev olarak düzenlemiş ve ödev kısmını yönüyle devletin yanı sıra vatandaşı da sorumlu tutmuştur. Dolayısıyla bireylere düşen görev, çevre sorunlarının doğurduğu ve doğurabileceği tehlike ve zararların ciddiyetini göz önüne alarak dengeli ve sağlıklı bir çevre bilinci vasıtasıyla çevrenin korunmasını sağlamaktır.

3.1.3. Suçun Konusu;

Her suçun bir konusu vardır ve konusuz suç olmaz. Çoğu zaman hukuki değer ile karıştırlan suçun hukuki konusu, o suçun tanımında belirtilen ve saldırıya uğrayan nesneyi ifade eder. Buna göre bir insanın veya eşyanın fiziki, maddi yapısı, bünyesi suçun konusudur. Suçun işlenmesiyle suçun konusu saldırıya uğramakta, hukuki değer, diğeri bir ifadeyle hukuki yarar ise ihlal edilmektedir. Hukuki değer soyut, hukuki konu ise somut bir kavramdır (Özgenç, 2006:215-216).

TCK 181. maddede tanımlanan "çevrenin kasten kirletilmesi" suçunun maddi konusu, canlıların yaşamasını ve gelişmesini sağlayan etkenler bütünlüğü olarak tanımlanan çevrenin atık veya artıklarla zarara uğratılmasıdır. Çevrenin atık ve artıklarla kirletilmesi suçlarında suçun konusu kirletilen alıcı ortamlar olan toprak, hava ve sudur (Özgenç, 2006;216).

Çevre, esasında canlıların içinde yaşadığı ortamdır (Şen, 1992;38). Çevreyi oluşturan ve insanlara tüm canlıların yaşam koşullarını belirleyen unsurlar; Hava, su ve toprak ile yeşil örtü ve hayvan topluluğu(flora ve fauna)'dur. En temel ve özet olarak söyleyebiliriz ki, bu suçun konusu, hava, su ve toprak ile yeşil örtü (flora) ve hayvan topluluğu (fauna)'dur ve amaç olarak da hava, su ve toprak kirliliğinin engellenmesi, flora ve fauna'nın yok olmasının veya zarar görmesinin önüne geçmek amaçlanmıştır.

Ancak, alıcı ortamlar olan toprak, hava ve su aynı zamanda kendilerine bağı canlı hayatın devam ettiği ortamlardır. Böylece suçun hukuki konusu belirlenirken bu ortamlarda yaşayan insanlar dışında hayvanları, bitkileri ve diğer organizmaları da suçun hukuki konusuna dahil etmek gerekir.

Cansız ortamlar olan toprak, su ve hava ile bu ortamlarda yaşayan canlılar bir sistem içinde birbirlerini etkilemekte ve birbirlerinden etkilenmektedirler. Tehlikeli kimyasal maddeler içeren atık suların denizlere, akarsulara ve göllere tedbir alınmadan ve arıtılmadan verilmesi, bu suların yer altı sularına karışarak toprak üstüne ve altına ulaşması, yine fabrikalardan filtresiz bırakılan tehlikeli gazların havaya verilmesi ve atmosfere karışan bu gazların yağmurlar ve rüzgarlarla toprağa, suya ulaşması birbirine bağı veya birbirinden ayrı olarak toprak, su ve hava ortamlarında devam eden canlı hayatını olumsuz yönde etkilemekte insan, hayvan, bitki ve diğer organizmaların ölmesine sebep olmaktadır.

Buna göre daha öncede değinildiği gibi suçun konusunu alıcı ortamlar olan toprak, su ve hava ve bu ortamda yaşayan insan, hayvan, bitki ve diğer organizmalar teşkil etmektedir.

3.1.4. Suçun Faili ve Mağduru;

3.1.4.1. Fail;

Çevrenin kasten kirlenmesi suçunun faili herhangi bir gerçek kişi ve dolayısıyla herkes olabilir. Ancak, çoğu zaman bu suçun faili gerçek kişi olmayıp özel tüzelkişiliği haiz şirketlerdir, tüzel kişilerin cezai sorumluluğu kabul edilmediğinden bu durumda ceza sorumluluğu özel hukuk tüzel kişilerde görevli olan gerçek kişiler yönünden işletilebilecektir. Öte yandan özel hukuk tüzel kişileri hakkında bu suçun nitelikli halleri olan iki, üç ve dördüncü fıkralardaki fiillerden dolayı bunlara özgü olan ve Türk Ceza Kanunu'nun 60. maddesinde düzenlenen güvenlik tedbirlerine hükmolunacaktır.

Ceza kanunlarında kanuni tarifteki suçu oluşturan fiili işleyen kimse suçun failidir ve kural olarak da ceza kanunlarında tarif edilen suçlar herkes tarafından işlenebilen yani faili sıfatının bir önem taşımadığı ve bir özellik göstermediği suçlardır. Kanuni tarifinde faille bağlantılı olarak "kişi", "kimse" , "bir kimse" veya "her kim" ifadelerinin kullanıldığı suçlar bu nitelikteki suçlardır (Özgenç, 2006:214).

5237 sayılı TCK'nın 181. maddesinde tarif edilen suç, fail bakımından herhangi bir özellik göstermemekte olup, herkes tarafından işlenebilen ve işlenebilecek bir suçtur. Bu fiillerin suç oluşturması için failde özel bir sıfat veya vasıf aranmış değildir. Buna göre atık veya artıkları toprağa, suya veya havaya veren (TCK 181/1) veya atık veya artıkları ülkeye sokan (TCK 181/2) herhangi bir kişi bu suçların faili olabilir.

Ceza hukukumuz tarafından gerçek kişi faillerin çevreye karşı fiilleri nedeniyle cezalandırılmaları konusunda herhangi bir problem yoktur. Asıl problem tüzel kişi kirletenlerin çevre suçları karşısındaki durumlarıdır (Turgut, 2001; 626). Türk Ceza Kanunu'nun 20. maddesinde tüzel kişiler hakkında ceza yaptırımının uygulanamayacağı, ancak suç dolayısıyla kanunda öngörülen güvenlik tedbiri niteliğindeki yaptırımların uygulanabileceği belirtilmiştir. Böylece kanun koyucu tüzel kişilerin ceza sorumluluğunun bulunmadığını, ancak bu hususun tüzel kişilere güvenlik tedbiri uygulanmasına engel olmadığını bildirmiştir. Ancak TCK'da bir suç dolayısıyla güvenlik tedbiri niteliğindeki yaptırımların uygulanabilmesi kanunda ayrıca ve açıkça yazılması halinde saklı tutulmuştur.

Türk Ceza Kanunu'nun 181. maddesinde düzenlenen çevrenin kasten kirletilmesi suçunun 5. fıkrasında da maddenin 2., 3. ve 4. fıkrasındaki fiillerden dolayı tüzel kişiler hakkında bunlara özgü güvenlik tedbirlerine hükmolunulacağı belirtilmiştir. Bu hükümle, bir tüzel kişiye ait fabrikanın havaya, suya ve toprağa vermiş olduğu katı, sıvı ve gaz atıkların çevrede meydana getirdiği kirlilikten dolayı cezai sorumluluğu sadece tüzel kişinin nam ve hesabına karar veren ve hareket eden üreticilere veya kurumuyla ilgili çalışanlara ait olacaktır. Burada tüzel kişiliğin sorumluluğunu doğuracak fiillerin faileri tüzel kişiliğin sahibi, yöneticileri veya

çalışanları olacaktır. Bunlardan kimlerin ne ölçüde sorumlu olacağı ise, ancak somut olay şartları irdelenerek belirlenebilecek bir durumdur (Turgut, 2001:659).

Buna göre 5237 sayılı TCK' nın 60. maddesi uyarınca bir özel hukuk tüzel kişisi bir kamu kurumunun verdiği izne dayalı olarak faaliyette bulunmuş ve bu iznin verdiği yetkiyi kötüye kullanmak suretiyle kasıtlı bir suç işlemiş ise bu suçun sübut bulması durumunda güvenlik tedbiri olarak özel hukuk tüzel kişisi hakkında, verilen iznin iptaline karar verilebilecek ve yine Türk Ceza Kanununun 55. maddesi uyarınca suçu işlediği sübut bulunan özel hukuk tüzel kişisi aleyhine müsadere tedbiri de uygulanabilecektir.

3.1.4.2. Mağdur;

Her suçun bir mağduru vardır, mağdursuz suç olmaz. Bütün suçlarda mağdur ancak gerçek bir kişidir. Ceza kanunlarında genellikle mağdurda belli bir sıfat veya özellik aranmaz, yani herkes mağdur olabilir (Özgenç, 2006: 219-220).

TCK'da çevreye karşı suçlar bölüm başlığı altında düzenlenen çevrenin kasten kirletilmesi suçunda, kanun koyucu özel bir mağdurluk sıfatı aramamıştır. Bu suçların topluma karşı suçlar faslında düzenlendiği gözetilerek toplumda yaşayan herkesin bu suçların mağduru olabileceği kabul edilmiştir. Bir şekilde atık veya artıkların havaya suya ve toprağa usule aykırı şekilde atılması neticesinde meydana gelen kirliliklerden olumsuz yönde doğrudan etkilenen herkes bu suçun mağdurudur.

Mağdur kavramı ile suçtan zarar gören kavramı birbirine karıştırılan kavramlardır. Esasen mağdur aynı zamanda o suçtan zarar görebilir. Fakat suçtan zarar gören her zaman mağdur değildir. Zarar gören kavramı mağdur kavramına göre çok daha geniş bir kavram olup bir kişi suçtan zarar gördüğü halde suçun mağduru olmayabilir. Tüzel kişiler, örneğin devlet, suçtan zarar gören olabilirken suçun mağduru olamazlar (Özgenç, 2006:219). Çevre kirliliğinin sonuçları bakımından mağdurun kim olduğu hususu incelendiğinde, çevre unsurlarından herhangi birindeki kirlenmenin tüm canlıları ve dolayısıyla insanları da etkilediği düşünüldüğünde zaten herkesin mağdur

durumda olduğu sonucuna ulaşılabilecektir. Bu nedenle evre hakkında gerçek kişiler kadar tuzel kişiler ve devletler de bu hakkın sahibidir. Bu suçlardan evre hakkının sahibi olan tuzel kişiler ve devletler gerçek kişi olmadıkları için mağdur değil, suçtan zarar goren durumundadır.

3.1.5. Suçun Maddi Unsuru;

TCK'nın 181. maddesinin 1. fıkrasında tanımlanan suç; atık veya artıkların toprağa, suya veya havaya kasten verilmesiyle oluşur. Ancak bu fiillerin cezalandırılması için atık veya artıkların ilgili kanunlarla belirlenen teknik usullere aykırı olarak doğal ortama bırakılması ve bunun çevreye zarar verebilecek boyutta olması gerekir (Parlar ve Hatipoğlu, 2010;298).

Anılan suçun oluşması için, fail tarafından atık ve artıkların toprağa, suya veya havaya verilmesi, bırakılması gerekir. Burada kanun koyucu, çevrenin yer tabakası ve üstündeki canlılar, su tabakası ve içindeki canlılar ve hava tabakası ve barındırdığı canlılardan oluştuğunu, bunlar dışında çevreyi oluşturan bir faktörün bulunmadığını düşünerek ve çevrenin tüm unsurlarını kapsayacak şekilde, suçun üzerinde işlenebileceği yeri belirleyerek, buralara atık veya artık atılmasını, salıverilmesini, verilmesini ve bırakılmasını suç haline getirmiştir. Madde metninde asıl eylem olarak “verme” terimi kullanılmış ise de, bu tabirin içine serbest bırakma, atma, bırakma, salıverme, gömme gibi maddede sayılan çevrenin unsurları ile atık ve artığın temas edeceği her türlü eylem girer (Yaşar, Gökcan ve Artuç, 2010:5035).

Çevreye atık ve artığın her türlü verilmesi de, anılan suçu oluşturmayacaktır, bu atık ve artıklar çevreye “ilgili kanunlarda belirlenen teknik usullere aykırı olarak” verilmelidir. Atık veya artıkların ilgili kanunlarla belirlenen teknik usullere uygun şekilde doğal ortama bırakılması halinde, hukuka aykırı bir davranışın varlığından ve dolayısıyla bu suçun oluştuğundan söz edilemeyecektir. Maddede geçen teknik usuller, evre Kanunu ile çevreyi korumaya yönelik diğer kanunlarla belirlenen teknik usullerdir (Yaşar, Gökcan ve Artuç, 2010:5035). Ancak belirtmek gerekir ki; atık veya artıkların teknik usullere aykırı olarak çevreye verilmesi yeterli değildir,

bununla birlikte anılan suçun oluşması için çevreye herhangi bir zarar verilmiş olması da şart değildir, atık veya artıkların çevreye zarar verecek boyutta ve elverişlilikte olması suçun oluşumu için yeterli kabul edilmiştir. Bu anlamda, TCK'nın 181. maddesinin 1. fıkrasında tarif edilen suç somut tehlike suçudur ve başka bir deyişle suçun oluşması için, atık ve artıkların mutlaka çevreye bir zarar vermesi şart olmayıp, çevresel değerleri somut biçimde tehlikeye sokması yeterlidir. “Çevreye zarar verecek şekilde” ibaresinden atık veya artık maddelerinin salıverilmesinin veya bırakılmasının suyu, havayı veya toprağı olumsuz anlamda değiştirmeye ve doğal yapısını bozmaya elverişli nitelikte olması anlaşılmalıdır. Örneğin bir ırmağa bırakılan fabrika atıklarının balıkları öldürücü nitelikte olması suçun oluşumu için yeterlidir, ayrıca bu atıkların balıkları öldürmüş olması şart değildir. Ancak atık veya artıkların alıcı ortamlara zarar verecek nitelikte olup olmadığı hususu alanında uzman bilim adamları ve bilirkişiler marifetiyle tespit edilmelidir.

Burada değinilen “atık” ve “artık” kavramlarını açıklamak gerekirse; bir faaliyet sonucu çevreye bırakılan veya atılan zararlı maddelere “atık” adı verilir. Atıklar katı, sıvı ve gaz şeklinde olabilirler. Çevre için zararlı olmayan maddeler bu anlamda atık sayılmaz. “Artık” ise bir sanayi faaliyeti sonunda yararlanılması mümkün olmayan ve çevreye bırakılan maddelerdir, bunlar çevreye zarar veriyorsa artık maddeler atık madde niteliğine dönüşür. Katı atıklar, evsel atık şeklinde olabileceği gibi park ve bahçelerden atılan bitkisel atıklar, sanayi ve ticaret atıkları, hafriyat toprağı ve inşaat moloz ve kalıntıları şeklinde de olabilir. Evsel su arıtma tesislerinde çıkan arıtma çamurları ile sanayi üretimi sonucu çıkan sanayi çamuru da katı artık sayılmaktadır (Ertaş, 1997: 72-74).

Atık veya artıkların çevreye zarar verecek şekilde toprağı, suya ve havaya kasten verilmesinden maksat bu fiil sonucunda ortaya çıkan zararlı etkilerin yani kirliliğın yalnızca insan sağlığı ve maddi varlıkları değil çevresel varlıkları da zarar tehlikesi ile karşı karşıya bırakmış olmasıdır. Zira burada sözü edilen çevre atık ve artık maddelerin insan faaliyetleri sonucunda verileceği toprak, su ve hava yani alıcı ortamlar olup çevreye zarar verme yani kirlilik olgusunun başta insan sağlığı olmak

üzere çevre kalitesi veya ekosistemler veya ekolojik denge ve çevresel maddi varlıklar da dikkate alınarak belirlenmesi gerekmektedir (Turgut, 2001:292). Buradaki suçun oluşumu için kirliliğin çevreye zarar verecek boyutta olması yeterli olup ayrıca bir zararın gerçekleşmesi şart değildir. Yani zarar suçu değil, somut tehlike suçu söz konusudur.

Toprağa bırakılan atık veya artıklar toprağın fiziksel ve kimyasal yapısını bozmakta, dolayısıyla verimini düşürmekte ve buna toprak kirliliği denilmektedir. Örneğin çöp olarak adlandırdığımız katı atıkların gerektiği gibi uzaklaştırılmaması ve toprak üzerine atılması veya toprağa gömülmesi neticesinde bu atıklarda bulunan organik maddelerin çürümesi sonucunda çıkan hidrojen, sülfür ve metan gibi gazların kapalı yerlerde birikerek koku, zehirleyici etkiler ve patlama tehlikesine sebep olması mümkündür. Katı atıklardan dağılan sızıntı, suların su kaynaklarını kirlletmesi, toprağı verimsizleştirilmesi kaçınılmazdır (Berkün, 1993:17). Hızla gelişen endüstriden kaynaklanan atıkların toprağa sızması neticesinde verimli topraklar zarara uğratılmaktadır.

Atık ve artıkların suya bırakılması, etkileri çok tehlikeli çevresel zararlara neden olmakta ve bunun sonucunda ortaya çıkan, kullanımı kısıtlayan veya engelleyen ve ekolojik dengeyi bozan kalite değişimine “su kirliliği” denilmektedir. Su kirliliğini doğuran sebepler, konutlardan ve endüstriden kaynaklanan atıkların su ortamlarına arılmaksızın boşaltılmaları, tarımda verimi fazlalaştırmak amacıyla kullanılan maddelerin sulara taşınmaları, deniz taşımacılığında gemilerin atıklarını su ortamlarına doğrudan vermeleri gibi insanlardan kaynaklanan faaliyetlerle gerçekleşmektedir (Güney, 1992: 1161-1164). Endüstriyel atık sular ayrışmaz veya güç ayrışabilir türden maddelerin yanında toksit bileşenleri de içerdiklerinden bu suların alıcı ortamlarına boşaltılmalarının etkileri çok tehlikeli olabilmektedir. Azotlu ve fosforlu gübrelere ait çözeltiler ile bol miktarda fosfor içeren deterjan bileşikleri, konutlardan toplanan kanalizasyonun arılmadan akarsulara ve denizlere verilmesi de su ortamını tehdit etmekte ve çevreye zarar vermekte, su ortamında yaşayan canlıları olumsuz olarak etkilemektedir (Çepel, 1992; 201-202), (Gürpınar, 1992; 84-87).

Atık veya artıkların havaya kasten verilmesi halinde “hava kirliliği” oluşmaktadır. Hava kirliliği insanlar tarafından atmosfere karıştırılan yabancı maddeler vasıtasıyla hava bileşiminin bozulması ya da atmosferde toz, gaz, duman koku, su buharı şeklinde bulunabilecek olan kirleticilerin canlılar ile eşyalara zarar verebilecek miktarda yükselmesidir. Hava kirliliğinin nedenleri ise genel olarak şehirlerdeki ısınma sistemleri ve motorlu taşıtlar ile endüstriyel merkezlerdeki fabrikaların yaydığı kirleticilerden kaynaklanmaktadır. Kirliliğe neden olan bu kirleticiler havada bulunan karbonmonoksit, kükürtdioksit, azotmonoksit gazları ve hidrokarbonlar ile parçacıklardır. Bu kirleticilerin hangi miktarlarda zararlı olduğu gerek Uluslararası kuruluşlar ve gerekse devletler tarafından hazırlanan hava kirliliği standartları vasıtasıyla belirlenmektedir. Türkiye'de bu standartlar 06/06/2008 günlü olarak resmi gazetede yayınlanıp yürürlüğe konan hava kalitesi değerlendirme ve yönetim yönetmeliği tarafından belirlenmiştir. Fabrikaların üretim sürecinde özel bir arıtmadan geçirilmeden yaydığı gazlar, konutlar ve iş yerlerinin ısıtılmasında ısı değeri düşük fakat kükürt miktarı yüksek yakıtların kullanılması, kurşunlu benzin kullanan araçların yaydığı gazlar havaya karışarak ve daha sonra da bitkilere ve içme sularına ulaşarak canlı sağlığını tehdit etmektedir. Keza hava kirleticileri arasında önemli yer tutan kükürtdioksit atmosferde su ile birleşerek sülfüroz ve nitrik asitlere dönüşmekte ve neticede asit yağmuru adı verilen yağışlar vasıtasıyla tekrar çevre unsurlarına ulaşmakta ve böylece çevreye karışan asit ormanlara, nehirlere, göllere, binalara ve tarihi eserlere önemli zararlar vermekte ve bunlarda yaşayan canlıların sağlığını tehlikeye düşürmektedir (Tiğince, 1989; 38-39).

Suçun oluşabilmesi için atık veya artıkların tür, nitelik ve miktar bakımından bir suyu, havayı veya toprağı kirletme veya zararlı tarzda değiştirmek bakımından elverişli olması gerekir. Bu elverişlilik, teknik usuller ve çevreyi korumaya yönelik kanunlarla belirlenebilir. Çevre Kanunu ve ilgili yönetmeliklerde bu tip kurallar mevcuttur (Parlar ve Hatipoğlu, 2010:300).

Türk Ceza Kanununun 181/1. maddesindeki suçun oluşumunu neticelendiren unsur veya hareket yukarıda da anlatıldığı şekilde atık ve artıkların alıcı ortamlar olan toprak, su ve havaya kasten verilmesinden ibarettir. Buna göre suç atık ve artıkların

bir defa alıcı ortama verilmesiyle gerçekleşmektedir.

TCK'nın 181. maddesinin 2. fıkrasında düzenlenen suç ise; atık veya artık maddelerin izinsiz olarak ülkeye sokulmasıyla oluşmaktadır. Bu maddelerin gümrük kapılarında veya diğer yerlerden ülkeye sokulması önemli değildir, diğer bir anlatımla söz konusu maddelerin ülkeye nasıl sokulduğunun suçun oluşumu bakımından bir önemi yoktur. Önemli olan bu atık veya artık maddelerin izinsiz olarak ülkeye sokulmasıdır. Yasa koyucu 181. maddenin 2. fıkrasında düzenlenen bu hükümlerle atık veya artıkların sınırı aşan tehlike boyutunu gözeterek özellikle gelişmiş ülkelerden gelişmemiş ülkelere taşınmasına sıkça rastlanan bu maddelerin ülkemize sokulmasını önlemeyi amaçlamıştır.

Burada maddede geçen ülke teriminin açıklığa kavuşturulması gerekir. Ülkeyi, Türkiye Cumhuriyet Devletinin egemenlik haklarını kullandığı, diğer komşu devletlerle sınırları ayrılmış olan ve ırmaklar, göller, nehirler ve her türlü sularını çevreleyen toprak parçası ile kara parçasının üzerindeki hava sahasını içerisine alan kısım olarak tanımlayabiliriz (Yaşar, Gökcan ve Artuç, 2010:5036).

Anılan suçun oluşabilmesi için, atık veya artıkların ülkemize yetkili mercilerden izin alınmaksızın sokulması gerekir, yetkili mercilerden izin alınarak ülkeye atık veya artık sokulması halinde, bu atık veya artıklar çevre açısından tehlikeli nitelikte olsa bile anılan suçu oluşturmayacaktır. Atık veya artığın, ülkeye sokulması sırasında veya sokulduktan sonra çevreye herhangi bir zarar verilmesi suçun oluşumu için gerekli ve zorunlu değildir, hatta suça konu atık veya artıkların çevreye zarar verecek nitelikte ve şekilde olması da gerekli değildir, bu nedenle maddenin ikinci fıkrasında düzenlenen bu suç soyut tehlike suçudur ve bu bakımdan maddenin birinci fıkrasında düzenlenen suçtan ayrılmaktadır, zira maddenin birinci fıkrasında düzenlenen suç soyut tehlike suçu olmayıp, somut tehlike suçudur. Konun koyucu açık bir şekilde birinci fıkradaki suçun oluşumu için atık veya artıklarda çevreye zarar verecek nitelik aramasına karşın ikinci fıkradaki suçun oluşumu için böyle bir unsur aramamıştır. Ayrıca anılan atık veya artık maddelerin bir şekilde ve herhangi bir vasıtayla ülkeye girmesi suçun teşkili için yeterlidir, ülkeye girdikten sonra söz konusu maddenin alıcı

ortamlar olan havaya, suya ve toprağa boşaltılması zorunlu değildir.

181. maddenin 3. fıkrasında; 1. ve 2. fıkralarda düzenlenen suçların ağırlaştırıcı hali düzenlenmiş ve suça konu atık veya artıkların toprakta, suda veya havada kalıcı özellik göstermesi halinde maddenin 1. ve 2. fıkralarında belirtilen cezanın 2 katına kadar arttırılacağı hüküm altına alınmıştır. Burada önemli olan ve dikkat edilmesi gereken atık veya artık maddelerin suda, toprakta veya havada kalıcı özellik gösterip göstermediğinin ilgili mevzuat, yönetmelik ve standartlar ile bilimsel inceleme ve analizler neticesinde tespit edilmiş olması gerektiğidir.

181. Maddenin 4. fıkrasında; Çevreyi Kasten Kirletme suçunun nitelikli hali düzenlenmiş ve bir ve ikinci fıkralarda tanımlanan suçların konusunu oluşturan atık veya artıkların diğer bir takım özellikleri bu sonuçlar açısından daha ağır cezayı gerektiren ayrı bir nitelikli hal olarak kabul edilmiştir ve ayrı bir suç tipi olarak düzenlenmiştir. Bu hükmün uygulanabilmesi için suç konusu atık veya artıkların, insan veya hayvanlar açısından tedavisi zor hastalıkların ortaya çıkmasına, üreme yeteneğinin körelmesine, hayvanların veya bitkilerin doğal özelliklerini değiştirmesine neden olabilecek niteliklere sahip olması gerekir (Parlar ve Hatipoğlu, 2010;300). Örneğin havaya verilen gazların içerdiği kurşundan zehirlenme insanlarda geri zekalılık ve davranış bozukluklarına neden olduğu gibi, ileri safhalarda ölüme dahi sebebiyet vermektedir (Gürpınar, 1992:103-104). Keza kükürt oranı yüksek olan duman ve kurumun bulunduğu yağışların çevreye bıraktığı zararlı maddelerin etkisiyle bitki ve hayvanların yaşamasına engel olduğu söylenmiştir (Giritli, 1991: 30-32). Asit yağmurlarının sulara karışmasıyla özellikle su ortamlarında yaşayan canlıların toplu olarak hayatlarını kaybettikleri gözlemlenmektedir. Radyoaktif maddelerin nükleer tesislerde kullanılması sonucunda plütonyum gibi çoğu doğada bulunmayan büyük miktarlarda gaz, likit ve katı atıklar ortaya çıkmaktadır. Üstelik bu maddelerin bir kere oluştuktan sonra yok edilmeleri de oldukça güçtür (Turgut, 2001: 396-397).

Son olarak tekrar değinmek ve özetlemek gerekirse, Türk Ceza Kanununun 181. maddesinde düzenlenen “çevreyi kasten kirletme” suçu tehlike suçudur. Maddenin

1.fikrasındaki suçun oluşması için atık veya artıkların çevreye zarar verecek şekilde verilmesi yeterlidir. Bu nedenle bu suç somut bir tehlike suçudur ve atık veya artıkların kurallara aykırı olarak doğaya bırakılmasıyla çevre kirlenme tehdidi altında kalmaktadır. Kanuni tarifte zarar verecek şekilde denildiğinden atık ve artığın sadece teknik usullere aykırı şekilde doğaya bırakılması yeterli olmayacak aynı zamanda hakimince inceleyip tespit edeceği bir somut tehlikenin gerçekleşmesi aranacaktır. Dolayısıyla netice bakımından 1. fıkrada düzenlenen suç somut tehlike suçudur. Maddenin 2. fıkrasında ise atık veya artıkların izinsiz olarak ülke içine sokulması fiilinde herhangi bir somut zarar veya somut tehlike şartı aranmamaktadır. Atık veya artıkların ülkeye sokulması ile tehlike gerçekleşmiş kabul edilmektedir. Buna göre 2. fıkrada düzenlenen bu suç soyut tehlike suçudur.

3.1.6. Suçun Manevi Unsuru;

Suçun, fiil ile kişi (fail) arasındaki manevi bağı ifade eden manevi unsur, kast ve taksirden oluşmaktadır (Özbek, 2006;234). Kast, suçun kanuni tanımındaki unsurların bilerek ve istenerek gerçekleştirilmesinden ibarettir (TCK md. 21/1). Buna göre kastın bilmek ve istemek şeklinde iki unsuru bulunmaktadır (Özbek, 2006:276). Bir şeyin bilinmesi, istenmesi anlamına gelmemektedir. Bu nedenle kastın gerçekleşebilmesi için bilme yanında neticenin istenmesi de aranmaktadır. Zira faili asıl sorumlu tutan şey istemedir (Özbek, 2006:279).

Bu bakımdan TCK'nın 181. maddesinde tanımlanan "çevrenin kasten kirlenmesi" suçu kasten işlenebilen bir suçtur. Buradaki kast, özellikle doğal ortama veya diğer bir ifadeyle alıcı ortama verilen atık veya artık maddenin özellikleri itibariyle çevreye zarar verebilecek boyutta ve nitelikte olduğunun bilinmesini ve buna rağmen istenmesini ve eylemin ilgili kanunlarla belirlenen teknik usullere aykırı olduğunu kapsamasıdır. Olayda kasden gerçekleştirilen icrai bir hareketin olup olmadığı genel kriterlere göre belirlenir. Kastın suçun unsurlarına yönelik olması ve bütün unsurları kapsaması gerekir.

Çevrenin kasten kirletilmesi suçu ancak kasten işlenebilen bir suç olduğundan ve bu suç taksirle işlenemeyeceğinden, çevrenin taksirle kirletilmesi durumunda ilgililer haklarında bu madde değil, TCK'nın 182. maddesi hükümlerini uygulamak gerekecektir.

3.1.7. Suça Etki Eden Nedenler;

5237 sayılı TCK'da genel sistematik itibariyle öncelikle suçların temel şekilleri düzenlenmiş ve devam eden fıkra veya maddeler ile de suçların temel şekillerine göre daha ağır veya daha hafif cezayı gerektiren nitelikli halleri de ağırlaştırıcı veya hafifletici neden olarak ve çoğu zaman da ayrı bir suç tipi olarak düzenlemeye tabi tutulmuştur.

181 maddenin 3. fıkrasına göre, bir ve ikinci fıkralarda tanımlanan suçların konusunu oluşturan atık veya artıkların toprakta, suda veya havada kalıcı özellik göstermesi, verilecek cezanın artırılması sebebinin oluşturmaktadır. Diğer bir deyişle, atık veya artıkların kalıcı özellik gösterme niteliği bu suçlar açısından daha ağır cezayı gerektiren nitelikli hal ve ağırlaştırıcı neden olarak kabul edilmiştir. Bu durumda bir ve ikinci fıkralara göre verilecek ceza iki katı oranında arttırılacaktır. Kalıcı özellik göstermekten maksat suça konu olan atık veya artık madde açısından kirletmenin kalıcı olması ve uzun bir süre devam etmesi ve önemli bir çerçevede bulunmasıdır. Yani kirliliğin uygun ve ciddiyet arzedecek bir yoğunlukta ve etkilerini uzun süre gösterecek nitelikte olması gerekmektedir. Değinen bu kalıcı etkinin meydana gelip gelmediği, yani toprakta, suda veya havada oluşan kirliliğin kalıcı özellik gösterip göstermediğinin, bu nitelikte olup olmadığının uzman bilirkişiler marifetiyle tespiti gerekmektedir. Örneğin kimyasal atık maddeler toprağa verildiğinde toprağı tamamen çoraklaştırmakta ve toprakta kalıcı özellik göstermektedir. Bu bağlamda çiftçi olan bir fail kimyasal gübrelememin sakıncalarının farkında olarak gereğinden fazla gübreleme yapmış ve bu kimyasal gübreler toprakta kalıcı hale gelerek toprak yapısını uzun süreli olacak şekilde bozmuş ise, yine fabrikatör olan fail göl

kenarındaki tesisi için hiçbir arıtma yapmaksızın atık suyunu göle boşaltmış ve buna bağlı olarak zamanla o bölgede kirliliğe bağlı yosunlaşma oluşmuş ise verilen bu örneklerde artık kirlilik kalıcı hale gelmiştir. Dolayısıyla ilgili failler TCK' nın 181/1 maddesi gereğince cezalandırılırken aynı maddenin üçüncü fıkrası gereğince haklarında verilecek cezanın temel cezanın 2 katına çıkartılması gerekecektir.

181. maddenin 4. fıkrasında ise bir ve ikinci fıkralarda tanımlanan suçların konusunu oluşturan atık veya artıkların diğer bir takım özellikleri, bu suçlar açısından daha ağır cezayı gerektiren ayrı bir nitelikli hal olarak ve ayrı bir suç tipi olarak kabul edilmiştir. Bu hükmün uygulanabilmesi için suç konusu atık veya artıkların insan veya hayvanlar açısından tedavisi zor hastalıkların ortaya çıkmasına, üreme yeteneğinin körelmesine, hayvanların veya bitkilerin doğal özelliklerini değiştirmesine neden olabilecek niteliklere sahip olması gerekir. Maddenin birinci ve ikinci fıkrasının konusunu oluşturan atık ve artıkların , insanlar ve hayvanlar açısından tedavisi zor hastalıkların ortaya çıkmasına, üreme yeteneğinin körelmesine, hayvan ve bitkilerin doğal özelliklerinin değiştirilmesine neden olabilecek nitelikte olması durumunda, anılan maddelere göre verilen cezalar arttırılır. Burada, suça konu atık veya artıkların çevreye verilmesi sonucu, bu sonuçların ortaya çıkması değil, suça konu atık veya artıkların sayılan niteliklere sahip olması aranır. Suça konu atık veya artıkların, bu şekilde bir tehlike doğurup doğurmayacağı veya daha doğru bir ifadeyle böyle bir tehlikeyi doğuracak nitelik arz edip etmediği hususu bilirkişi marifetiyle tespit edilebilecektir.

3.1.8. Suçun Özel Görünüş Biçimleri;

Bu başlık altında teşebbüs, iştirak ve içtima halleri irdelenecektir.

3.1.8.1. Teşebbüs;

Bir suç, suç fikrinin ortaya çıkması, hazırlık hareketleri, icra hareketleri ve suçun tamamlanması şeklinde dört aşamadan oluşur ve buna suç yolu denmektedir. İcra hareketlerine başlandığı halde failin elinde olmayan sebeplerle tamamlanamayan suçlar, teşebbüs aşamasında kalmış suçlardır (Özgenç, 2006;441).

Türk Ceza Kanununun 35. maddesinde "kişi, işlemeyi kastettiği bir suçu elverişli hareketlerle doğrudan doğruya icraya başlayıp da elinde olmayan nedenlerle tamamlayamaz ise teşebbüsten dolayı sorumlu tutulur." denilmek suretiyle teşebbüse elverişli herhangi bir suç nedeniyle de kişilerin sorumlu tutulacağı ve cezalandırılacağı hüküm altına alınmıştır. Ancak bir suçun teşebbüs aşamasında kalmasına rağmen cezalandırılabilmesi için, o suçun teşebbüse elverişli olması gerekir. Bu bakımdan taksirle işlenen suçlar, şekli suçlar, ihmali suçlar ve neticesi itibariyle ağırlaşmış suçlar teşebbüse elverişli değildir.

Bir fiilin ceza kanununda suç olarak düzenlenmesi, belirli bir hukuki değer daha etkin bir şekilde korunabilmesini mümkün kılar. Nitekim bu fiilin icrasına başlanması ile hukuki değer ihlal edilmekte ve teşebbüs aşamasında kalsa dahi cezalandırılması, hukuki değer koruma alanını genişletmektedir. Bu nedenle teşebbüse ilişkin kurallar genel hükümlere konulmak suretiyle tüm suçlar için uygulanabilir hale gelmiştir (Özgenç, 2006:459).

Bu açıklamalar bağlamında, maddede tanımlanan "çevrenin kasten kirletilmesi" suçuna teşebbüs olanaklıdır. Örneğin, atık veya artıkları izinsiz olarak ülkeye sokmak (md. 181/2) isteyen bir geminin veya bu maddeleri doğal ortama boşaltmak (md.181/1) üzere olan kişilerin icra hareketlerine başlama aşamasında güvenlik güçlerince fark edilip yakalanmaları halinde suça teşebbüs söz konusu olur (Parlar ve Hatipoğlu, 2010:302).

3.1.8.2. İştirak;

Ceza kanunundaki suçlar istisnai durumlar hariç genel itibariyle tek kişi (fail) tarafından işlenebilecek suçlardır. Kanuni tarifte suçun işlenebilmesi için birden fazla fail aranıyorsa bu suçlar çok failli suçlardır. İştirak ise kanuni tarifte tek faille işlenen suçların birden fazla kişinin iştirak iradesi ile hareket etmesiyle işlenmesidir. İştirak, birden fazla kişinin suça maddi veya manevi olarak ve iştirak iradesiyle katılmalarıdır. 5237 sayılı TCK'nın 37/1. maddesine göre "suçun kanuni tanımında yer alan fiili birlikte gerçekleştiren kişilerden her biri, fail olarak sorumlu tutulur." denilmektedir. Fail tek başına veya başkalarıyla işbirliği yaparak bir suç işleyebilir. Bu maddeden yola çıkarak fiili gerçekleştiren kişilerden her biri fail olarak kabul edilmiş olmaktadır (Özbek, 2006;473).

İştirakte, önemli olan husus, suçu işleyen birden fazla kişinin taşıdığı iştirak yani eyleme katılma irade ve bilincidir. Tüm faillerin işlenen suç bakımından ortak bir kararla fikir ve eylem birliği içerisinde hareket etmeleri sözkonusudur. Bu durumda işlenen bir suç nedeniyle her bir fail işlenen suçtan dolayı fail olarak sorumlu tutulacak ve işlenen fiilin cezasıyla cezalandırılacaktır.

Kanuni tarifte belirtilen suçun yalnız başına bir kişi tarafından işlenmesi durumunda "müstakil faillik", söz konusu suçun birden fazla suç ortağı tarafından birlikte işlenmesi halinde ise "müşterek faillik" sözkonusudur. Suçu bizzat işleyen kişi aynı zamanda doğrudan faildir. Fail, kanuni tarifteki suçu doğrudan değil de bir başkası vasıtasıyla gerçekleştirmiş ise bu durumda ise "dolaylı faillik" sözkonusu olur. Nitekim TCK'nın 37/2. maddesindeki "suçun işlenmesinde bir başkasını araç olarak kullanan kişi de fail olarak sorumlu tutulur" şeklindeki düzenlemeyle dolaylı failin de doğrudan fail gibi sorumlu tutulacağı ve cezalandırılacağı hüküm altına alınmıştır.

Suçta iştirak'in diğer görünüş biçimleri ise "suça azmettirme" ve "suça yardım etme"

şeklinde ortaya çıkar. Suçun işlenişine iştirak etmemekle birlikte, suçun işlenişine katkıda bulunan diğer suç ortakları "şerik" sıfatını taşırlar. Şeriklik, azmettirme ve yardım etme olarak iki şekilde ortaya çıkar. (TCK md. 38 ve 39). Şeriklerin işlenen suçtan sorumlu tutulabilmeleri, ancak iştirake bağıllık kuralıyla mümkündür. (TCK md. 40)

Azmettirmede fail, esasen suç işleme niyetinde olmayan kişiye, suç işleme kararı verdirerek bu kişiye suç işletmektedir. Burada suça azmettiren işlenen suça manevi olarak iştirak etmekte ve fakat suçu maddi olarak işleyen kişi de tamamen özgür bir irade ile suçu işlemektedir. Örneğin ithalat ve ihracat işi ile uğraşan bir firmanın sahibi yurt dışında bir fuarda yabancı bir firmanın sahibi ile görüşürken, bu firmanın elinde bir takım içerisinde atık bulunan varillerin olduğunu öğrenir ve hiç aklında yokken yabancı firmanın iyi bir kazanç vaat etmesi üzerine bu varilleri izinsiz olarak ülke içerisine sokup ıssız bir sahile gömer veya gömülmesini sağlar ise somut olayda yabancı firma azmettiren olarak sorumlu tutulacaktır.

Yardım etmede, şerik açısından yasada yapılan tarif ve açıklama gerğince "suç işlemeye teşvik etmek veya suç işleme kararını kuvvetlendirmek veya fiilin işlenmesinden sonra yardımda bulunacağını vaat etmek, suçun nasıl işleneceği hususunda yol göstermek veya fiilin işlenmesinde kullanılan araçları sağlamak, suçun işlenmesinden önce veya işlenmesi sırasında yardımda bulunarak icrasını kolaylaştırmak" türünden eylemler söz konusu olmaktadır. Burada dikkat edilmesi gereken husus fiili işleyenin zaten suç işleme konusunda bir fikrinin olması ve yardım edilerek bu fikrin kuvvetlendirilmesi veya neticenin gerçekleştirilmesi söz konusudur. Örneğin yabancı bir ülkeden gelen atık ve artıkları ıssız bir sahile gömen faile, bunu nasıl yapacağını anlatan, yol gösteren hatta bunun için bir araç sağlayan kişi veya kişiler işlenen suç nedeniyle yardım eden olarak fail kabul edilecek ve sorumlu tutulacaklardır (Özbek, 2006:494).

Bütün bu açıklamalar ve örneklerden de anlaşılacağı üzere maddede tanımlanan

"çevrenin kasten kirletilmesi" suçuna iştirakin her hali (müşterek faillik, dolaylı faillik, azmettirme ve yardım etme) mümkündür.

3.1.8.3. İçtima;

Kural olarak her suçun cezası ayrı olarak verilir. Kaç tane eylem varsa o kadar suç ve kaç tane suç varsa o kadar da ceza vardır. Kanun koyucu bir fiili suç haline getirmekle bir hukuki değeri korumaktadır. Eğer birden fazla fiil söz konusu ve bu fiillerle birden fazla hukuki değer ihlal edilmişse gerçek içtima kuralı söz konusu olacaktır. Yani eylem sayısınca suç ve suç sayısınca ceza gerekecektir. Ancak 5237 sayılı Türk Ceza Kanunumuzun 42.- 44. maddeleri ile bu genel kurala istisna getirilmiştir.

TCK'nın bileşik suç başlıklı 42. maddesinde "Biri diğerinin unsurunu veya ağırlaştırıcı nedenini oluşturması dolayısıyla tek fiil sayılan suça bileşik suç denir. Bu tür suçlarda içtima hükümleri uygulanmaz", zincirleme suç başlıklı 43. maddesinin birinci fıkrasında "Bir suç işleme kararının icrası kapsamında, değişik zamanlarda bir kişiye karşı aynı suçun birden fazla işlenmesi durumunda, bir cezaya hükmedilir. Ancak bu ceza, dörtte birinden dörtte üçüne kadar artırılır. Bir suçun temel şekli ile daha ağır veya daha az cezayı gerektiren nitelikli şekilleri, aynı suç sayılır", ikinci fıkrasında " Aynı suçun birden fazla kişiye karşı tek bir fiille işlenmesi durumunda da, birinci fıkra hükmü uygulanır. " ve fikri içtima başlıklı 44. maddesinde de "İşlediği bir fiil ile birden fazla farklı suçun oluşmasına sebebiyet veren kişi, bunlardan en ağır cezayı gerektiren suçtan dolayı cezalandırılır." denilmek suretiyle gerçek içtima kuralına istisna getirilmiştir. Dolayısıyla TCK'da içtima türleri olarak, bileşik (mürekkep) suç, zincirleme (müteselsil) suç ve fikri içtima halleri düzenlenmiştir.

Failin, bir suç işleme kararıyla değişik zamanlarda, aynı kişiye karşı aynı suçun birden

fazla olarak işleme zincirleme (müteselsil) suçtur (Özbek, 2006;511). Ne kadar suç varsa o kadar da ceza vardır kuralının istisnalarından biri zincirleme suçlardır. Ancak bu suçlar, bir suç işleme kararının icrası kapsamında işlendikleri için aralarında subjektif/manevi bir bağ bulunmaktadır (Özgenç, 2006:546). Bu nedenle her bir fiil ayrı bir suç oluşturmasına rağmen, bu suçların her birinden dolayı ayrı ayrı değil, tek bir ceza verilmekte ve fakat ceza arttırılmaktadır (Özgenç, 2006:554).

TCK'nın Zincirleme suç hükümlerini düzenleyen 43. maddesinin 1. fıkrasına 29.06.2005 tarihli ve 5377 sayılı kanunla eklenen " mağduru belli bir kişi olmayan suçlarda da bu fıkra uygulanır" cümlesi gereğince, toplumu oluşturan herkesin mağdur olduğu örneğin çevrenin kasten kirletilmesi, gürültüye neden olma ve imar kirliliğine neden olma gibi suçlarda, aynı fiilin bir suç işleme kararının icrası kapsamında ayrı zammanlarda işlenmesi hallerinde zincirleme suç hükümleri uygulanacaktır (Özgenç, 2006:552). Örneğin bir fabrikanın birden fazla kez atık veya artıklarını çevreye zarar verecek şekilde alıcı ortamlara vermesi halinde veya atık veya artıkları izinsiz olarak birden fazla ülkeye sokması halinde zincirleme suç hükümleri uygulanacak, bu bağlamda ilgili fail hakkında sadece bir cezaya hükmedilecek ve fakat hakkında verilecek cezası arttırılacaktır.

Maddenin 1. fıkrasında düzenlenen çevrenin kasten kirletilmesi suçu, işlenmeye başlanıp, herhangi bir ara vermeden belli bir süre devam ederse, tek suç oluşur ve zincirleme suç hükümleri uygulanmaz. Örneğin bir fabrika kanunlarda belirtilen teknik usullere aykırı olarak ve çevreye zarar verecek şekilde, atıklarını denize dökmeye başlayıp herhangi bir ara vermeden 6 ay süreyle dökmeye devam ederse, anılan eylem tek suçu oluşturur. Ancak fabrika atıkları birleştirip veya biriktirip 15 günlük aralıklarla denize döker ise bu durumda eylem birden fazla defa gerçekleştirildiğinden zincirleme suç hükümleri uygulanacaktır. Aynı şekilde bir kimse yurt dışından izinsiz olarak atık getirirken bu atıkları belli partilere bölerek yurda sokmaya çalışırsa anılan suçu zincirleme olarak işlemiş sayılacaktır. (Yaşar, Gökcan ve Artuç, 2010:5040).

5237 sayılı TCK'nın 43/2. maddesinde bir fiille kanunda tanımlanan suçun birden fazla kişiye karşı işlenmesi hali ayrıca düzenlenmiştir. Bu düzenleme ile gerçekleşen suç sayısı belirlenirken netice değil, fiil esas alınmıştır. Böylece bu suçlarda fail mağdur sayısınca her biri için ayrı ayrı cezalandırılacakken kanun koyucu faile bir ceza vermekte, fakat zincirleme suçlarda olduğu gibi cezasını arttırmaktadır. Çevreye karşı suçlarda bir fiille birden çok yer kirlenme ile karşı karşıya kalsa ve birden çok canlı bu kirlenmeden zarar görse dahi, mağdur toplum olarak tek kabul edildiği için TCK'nın 43/2. maddesi kuralı uygulanamayacak ve fail hakkında tek bir cezaya hükmedilecektir.

Failin tek bir hareketle birden fazla farklı suçun oluşmasına sebebiyet vermesi durumunda faile en ağır cezayı gerektiren suçun cezasının verilmesi haline ise fikri içtima denilmektedir (Özbek, 2006:521). Failin, bir fiille işlediği suçların her birinden dolayı ayrı ayrı cezalandırılabilme imkanı varken, kanun koyucu faile bu suçlardan en ağırının cezasının verilmesi ilkesini benimsemiştir (Özgenç, 2006;566). Bu hüküm çevreye karşı suçlar açısından önemli bir hükümdür. Çevreye karşı suçların düzenlemesindeki hukuki yarar, esasen sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşam hakkını sağlamaktır ve bu suçlar genel itibariyle somut tehlike suçlarıdır. Somut tehlike içeren fiilin işlenmesi ile insan sağlığında bir bozulma meydana gelmiş, örneğin kişi sakat kalmış veya iyileşmesi güç ağır bir hastalığa yakalanmış veya hayatını yitirmiş ise bu durumda artık bir somut tehlikeden değil gerçekleşmiş bir zarardan bahsedilecektir ve fail açısından eylemi nedeniyle birden fazla suç oluşmuş olmasına rağmen (mesala hem çevreyi kirletme ve hem de kişinin ölümüne neden olma) TCK'nın 44. maddesi gereğince faile en ağır cezayı gerektiren suçun cezası verilecektir.

3.1.9. Yaptırım;

Maddenin birinci fıkrası uyarınca, ilgili kanunlarla belirlenen teknik usullere aykırı olarak ve çevreye zarar verecek şekilde, atık veya artıkları toprağa, suya veya havaya

kasten veren kişiler altı aydan iki yıla kadar hapis; ikinci fıkra uyarınca, atık veya artıkları izinsiz olarak ülkeye sokan kişiler bir yıldan üç yıla kadar hapis; dördüncü fıkra uyarınca, bir ve ikinci fıkralarda tanımlanan fiillerin, insan veya hayvanlar açısından tedavisi zor hastalıkların ortaya çıkmasına, üreme yeteneğinin körelmesine, hayvanların veya bitkilerin doğal özelliklerini değiştirmeye neden olabilecek niteliklere sahip olan atık veya artıklarla ilgili olarak işlenmesi hâlinde ilgili kişiler TCK'nın 49/1. maddesi delaletiyle beş yıldan yirmi yıla kadar hapis ve bin güne kadar adlî para cezası ile cezalandırılacaklardır. Bunun yanı sıra beşinci fıkra gereğince maddenin iki, üç ve dördüncü fıkrasındaki fiillerden dolayı tüzel kişiler hakkında bunlara özgü güvenlik tedbirlerine hükmolunabilecektir.

3.1.10. Muhakeme;

Maddede değinilen suçlar açısından, suçun herhangi bir şekilde öğrenilmesi üzerine res'en soruşturma ve kovuşturma yapılabilecektir. 5235 sayılı yasanın 10 ila 12. maddeleri hükümleri gereğince maddenin birinci fıkrasındaki suç yönüyle Sulh Ceza, ikinci fıkrasındaki suç yönüyle Asliye Ceza ve dördüncü fıkrasındaki suç yönüyle ise Ağır Ceza Mahkemeleri yargılama yapmakla yetkili ve görevli olacaklardır.

3.1.11. Örnek Yargıtay Kararları;

* ... Kemik unu ve kemik yağı üretimi yapan P. A.Ş. Fabrikasının sahibi ve sorumlu müdürü olan sanıkların, üretim fazlası getirilen ve fabrikanın soğuk hava depolarının olmaması nedeniyle fabrika dışına bırakılan hayvan kemikleri ile fabrika fanlarının bakım ve onarımının yapılmaması sebebiyle sık sık arıza yapması ve fabrikanın çalıştığı sırada pis kokuların etrafa yayılması eyleminde; fabrikanın çevreye verdiği atık ve artıkların, çevre ve bu çevrede yaşayan canlılar açısından ne gibi tehlike ve zarar doğuracağına uzman bilirkişi aracılığı ile tespit edilerek sonucuna göre karar verilmesi gerektiği gözetilmeden eksik kovuşturma ile hüküm kurulması...

(4. CD., 16/05/2012, Esas No: 2010/19020, Karar No: 2012/11725)

* ... 17.10.2006 tarihli denetim tutanağında, sanığa ait tuz işletmesinde yıkama yapıldığı dönemde kullanılan yıkama havuzundan çıkarılan tuz ve çamur birikintilerinin işletme önünde gelişigüzel ve toprak zemin üzerinde biriktirildiği ve bu suretle çevrenin kirletildiğinin iddia edilmesi, ayrıca bilirkişi raporunda bu ihtimal yönünden görüş de bildirilmiş olması karşısında, tutanak düzenleyicilerin keşfe katılımı sağlanıp denetim tarihindeki tespitlere göre çevre kirliliğine neden olup olunmadığı bilirkişiye açıklatılarak sonucuna göre sanığın hukuki durumunun değerlendirilmesi gerekirken eksik inceleme ve yetersiz gerekçeyle hüküm kurulması...

(4. CD., 24.10.2011, Esas No: 2009/16749, Karar No: 2011/18021)

*... Çevrenin kasten kirletilmesi suçu 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 181. maddesinde düzenlenmiştir. Buna göre “ ilgili kanunlarda belirlenen teknik usullere aykırı olarak ve çevreye zarar verecek şekilde atık veya artıkları toprağa, suya veya havaya kasten veren kişi.... cezalandırılır” denilmektedir. Söz konusu suç bakımından korunan hukuki yarar çevredir. Mülkiyet çevrenin kasten kirletilmesi suçu bakımından suçun unsuru olarak kanunda düzenlenmemiştir. Dolayısıyla atık maddelerin verildiği toprak parçasının mülkiyetinin tespiti suçun sübutu bakımından mutlak sayılan bir delil niteliği taşımamaktadır. Kaldı ki, aksinin kabulü halinde mülkiyet hakkının çevreyi kirletebilecek biçimde sınırsız kullanımının çevreyi kasten kirletme suçunu oluşturmayacağı sonucuna varılacaktır ki, yasa koyucunun bu sonucu amaçladığı da düşünülemez. Örneğin havaya, toprağa ve suya karışabilecek bir takım çevreye ve yaşam formlarına zarar verebilecek nitelikteki atıkların kişinin mülkiyetinden arazide biriktirilmesi ile çevrenin kirletilmesi söz konusu olabilmektedir. Yasanın bu durumu kapsamadığını ileri sürmek maddenin lafzına uymadığı gibi ruhuna da uygun değildir. Dolayısıyla suçun unsuru olmayan bir hususun sorulmaması ile suçun sübutuna etki eden bir delil toplanmaksızın düzenlenen iddianamenin düzenlenmesinde kanuna aykırı bir durumun olmadığı,...

2872 sayılı Çevre Yasasının 2. maddesinde; “Bu Kanunda geçen terimlerden; Çevre : Canlıların yaşamları boyunca ilişkilerini sürdürdükleri ve karşılıklı olarak etkileşim

içinde buldukları biyolojik, fiziksel, sosyal, ekonomik ve kültürel ortamı, Çevre korunması: Çevresel değerlerin ve ekolojik dengenin tahribini, bozulmasını ve yok olmasını önlemeye, mevcut bozulmaları gidermeye, çevreyi iyileştirmeye ve geliştirmeye, çevre kirliliğini önlemeye yönelik çalışmaların bütünü, Çevre kirliliği: Çevrede meydana gelen ve canlıların sağlığını, çevresel değerleri ve ekolojik dengeyi bozabilecek her türlü olumsuz etkiyi, Alıcı ortam: Hava, su, toprak ortamları ile bu ortamlarla ilişkili ekosistemleri, Atık: Herhangi bir faaliyet sonucunda oluşan, çevreye atılan veya bırakılan her türlü maddeyi, ifade eder.” Aynı Yasanın 8. maddesinin 1. fıkrasında “Her türlü atık ve artığı, çevreye zarar verecek şekilde, ilgili yönetmeliklerde belirlenen standartlara ve yöntemlere aykırı olarak doğrudan ve dolaylı biçimde alıcı ortama vermek, depolamak, taşımak, uzaklaştırmak ve benzeri faaliyetlerde bulunmak yasaktır.” 2. fıkrasında ise “Kirlenme ihtimalinin bulunduğu durumlarda ilgililer kirlenmeyi önlemekle; kirlenmenin meydana geldiği hallerde kirlenmeyi durdurmak, kirlenmenin etkilerini gidermek veya azaltmak için gerekli tedbirleri almakla hükümlüdürler.” hükümleri yer almaktadır.

Somut olayda, Şereflikoçhisar Cumhuriyet Başsavcılığınca, şüpheli S. T. hakkında, sorumlu müdür olarak görev yaptığı şirketin tuz işletmesinde tuzun yıkanması sonucu ortaya çıkan atık maddenin tesis içerisindeki toprağa bırakılmasına yol açarak çevrenin kasten kirlenmesi suçunu işlediği iddiasıyla kamu davası açıldığı anlaşılmaktadır. İncelenen iddianamede, şüphelinin kimliği, ihbarda bulunan kurumun adı, yüklenen suç ve uygulanması gereken yasa maddeleri, yüklenen suçun işlendiği yer ve tarih ile suçun kanıtlarının açıklandığı görülmektedir. İddianamenin iadesi kararının, suçun sübutuna etki edeceği mutlak sayılan bir kanıt toplanmadan kamu davası açılmasına dayandırıldığı anlaşılmaktadır. Mahkeme kirlendiği ileri sürülen arazinin kime ait olduğunun tespit edilmesini suçun sübutuna mutlak etki edecek bir kanıt olarak değerlendirmiş ise de 5237 sayılı TCY.nın 181. maddesinde kirlenilen toprağın mülkiyetinin kime ait olduğu hususu suçun öğeleri veya nitelikli halleri açısından önemli olmadığından atık madde biriktirilen arazinin tapu kayıt ve krokisinin dosya içerisinde bulunması da zorunlu değildir. Anılan yasal düzenlemenin ilgili kanun olarak gönderme yaptığı 2872 sayılı Çevre Yasasında da

atık maddenin bırakıldığı toprağın, mülkiyetinin kime ait olduğu gözetilmeksizin korunması zorunluluğuna değinilmiştir. İddianamenin iadesi kararının gerekçesinin, 5237 sayılı TCY.nın 181. maddesinin koruduğu hukuki değere karşı gerçekleştirilecek eylemlerin bir kısmını yaptırımsız bırakacağı açıktır. Belirtilen nedenlerle iddianamenin iadesi kararına karşı yapılan itirazı inceleyen merciin erdiği ret kararı hukuka aykırıdır. ...

(4. CD., 21.05.2008, Esas No: 2008/6206, Karar No: 2008/10019)

*... Kemalpaşa Kaymakamlığı Çevre Koruma Ünitesi görevlilerince suç tarihinde alınan 5 litrelik numunenin TÜRKA laboratuvarında yapılan analizinde atık suyun çevreyi kirletecek nitelikte olduğu belirtilmesine rağmen, bu rapora neden itibar edilmediği karar yerinde açıklanıp tartışılmadan, fabrikanın değişik tarihlerde bildirdiği değerlerin ortalamasını dikkate alarak görüş bildiren bilirkişi raporuna dayanılarak beraat kararı verilmesi,...

(4. CD., 02.11.2012, Esas No: 2011/1952, Karar No: 2012/22799)

*... K. M. İ. AŞ. hakkında tüzel kişilere özgü güvenlik tedbiri uygulanması istemine ilişkin temyiz davasının incelenmesinde: 5237 sayılı Türk Ceza Kanununda tüzel kişilerin ceza sorumluluğunun bulunmadığı kabul edilmiş, ancak tüzel kişi yararına suç işlenmesi durumunda, 60. madde uyarınca tüzel kişilere özgü güvenlik tedbirlerine hükmolunması esas benimsenmiştir. Bu düzenleme uyarınca her ne kadar sanık sıfatını alamayacak ise de, iddianame ile hakkında güvenlik tedbirine hükmedilmesi talep edilen tüzel kişinin bu sıfatla yargılamada yer almasının ve duruşma günü tebliğ edilerek şirketi temsilen savunmanın alınması da zorunlu bulunmakla birlikte, Ticaret Sicil Memurluğu yazısı ile münferiden her türlü işlem yapmaya yetkili olduğu belirtilen şirket yönetim kurulu üyesi E. Y.'ye duruşma gününün tebliğ edilmesi ve yapılan savunmanın bu konuyu da kapsamı karşısında belirtilen yasal gereklerin yerine getirildiği düşünülmüş ve mahkemece TCK'nın 60/3. maddesi uyarınca yapılan değerlendirme, takdir ve gerekçeler yerinde görüldüğünden;...

...TCK'nın 181/1. maddesinde düzenlenen suçun oluşması için atık veya atıkların, ilgili kanunlarda belirlenen teknik usullere aykırı olarak ve çevreye zarar verecek şekilde, toprağa suya veya havaya verilmesi gerekir.

2872 sayılı Çevre Kanununun 2. maddesinde çevre kavramının; "canlıların yaşamları boyunca ilişkilerini sürdürdükleri ve karşılıklı olarak etkileşim içinde buldukları biyolojik, fiziksel, sosyal, ekonomik ve kültürel ortamı" ifade ettiği belirtilmiştir. İnsanlığın müşterek yaşam hazinesini oluşturan çevrenin korunmasına yönelik gelişmeler, çağdaş toplumlarda "çevre hakkının üçüncü kuşak insan hakları arasında yer almasıyla sonuçlanmış ve bu hakkın devlete bazı pozitif yükümlülükler öngördüğü kabul edilmiştir. TCK'nın 181. maddesinde düzenlenen "çevrenin kasten kirletilmesi suçu"; Anayasanın 56. maddesi ile güvence altına alınan "sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama" hakkını korumakta ve bu hakkı ihlal eden eylemleri yaptırma bağlamaktadır. Suçun oluşması için bir zararın meydana gelmesi aranmamış, fiilin çevreye zarar verecek şekilde işlenmesi yeterli görülmüş, bu nedenle tehlike suçu olarak düzenlenmiş, ancak belirli kişi veya kişilere değil, topluma yönelik tehlikenin önlenmesi amaçlandığından genel tehlike yaratan suç tipleri içerisinde yer almıştır. Diğer taraftan suç tanımında fiilin yarattığı tehlikenin; "çevreye zarar verecek şekilde" (181/1.f) veya "kalıcı özellik göstermesi" (181/3.f) ya da eylemin maddede belirtilen etkilere neden olabilecek "niteliklere sahip olan atık veya artıklarla ilgili olarak işlenmesi" (181/4.f) aranmakla, suçun somut tehlike suçu" vasfında olduğu anlaşılmaktadır.

2872 sayılı Kanunun 2. maddesinde atık terimi; herhangi bir faaliyet sonucunda oluşan, çevreye atılan veya bırakılan her türlü madde" şeklinde tanımlanmış, Kanunun 8. maddesinde; "her türlü atık ve artığı, çevreye zarar verecek şekilde, ilgili yönetmeliklerde belirlenen standartlara ve yöntemlere aykırı olarak doğrudan ve dolaylı biçimde alıcı ortama vermek, depolamak, taşımak, uzaklaştırmak ve benzeri faaliyetlerde bulunmak yasaktır" hükmüyle kirletme yasağı getirilmiş ve kirliliğe yol açacak her türlü atık ve artığın kanunda belirlenen temel esaslara uygun olarak düzenlenen yönetmeliklerde öngörülen standart ve yöntemlere uygun olarak alıcı ortama verilebileceği hükme bağlanmıştır. 2872 sayılı Kanunun 11/1. maddesinde de; "üretim, tüketim ve hizmet faaliyetleri sonucunda oluşan atıklarını alıcı ortamlara

doğrudan veya dolaylı vermeleri uygun görülmeyen tesis ve işletmeler ile yerleşim birimleri atıklarını yönetmeliklerde belirlenen standart ve yöntemlere uygun olarak arıtmak ve bertaraf etmekle veya ettirmekle ve öngörülen izinleri almakla yükümlüdürler" denilerek, tesis ve işletmeler ile yerleşim birimlerine yasal yükümlülükler getirilmiş, aynı maddenin 9. fıkrasında atıkların üretimi, zararlarının önlenmesi veya azaltılması ile atıkların geri kazanılması ile ilgili esasların yönetmelikte düzenleneceği, 13. fıkrasında ise, tehlikeli atık üreticilerinin yönetmelikte belirtilecek esaslara göre atıklarını bertaraf etmek veya ettirmekle yükümlü oldukları belirtilmiştir. Böylece, çevreye zarar verebilecek atık veya artıkların alıcı ortama katılmasına ilişkin temel esaslar 2872 sayılı Çevre Kanununda açıklanmış, bu esaslara uygun olarak düzenlenen yönetmeliklerde de ilgili standart ve yöntemler belirlenmiş, atık ve artıkların anılan standart ve usullere aykırı olarak çevreye zarar verecek şekilde kasten toprağa, suya veya havaya verilmesi TCK'nın 181. maddesi ile yaptırıma bağlanmıştır. Bu kapsamda katı atıklarla ilgili ayrıntılı düzenleme 14.03.1991 tarihli ve 20814 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Katı Atıkların Kontrolü Yönetmeliğinde, tehlikeli atıklar hakkında ise 14.03.2005 tarih ve 25755 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Tehlikeli Atıkların Kontrolü Yönetmeliği'nde düzenleme yapılmış, bu Yönetmeliğin "Atık Üreticisinin Yükümlülükleri" başlıklı 9. maddesinin birinci bendinde, "Atık üreticisi,... Atıklarını bu Yönetmelikteki esaslara uygun olarak kendi imkanları ile veya kurulmuş atık bertaraf tesisinde gerekli harcamaları karşılayarak veya belediyelerle yada gerçek ve tüzel kişilerle kurulacak ortak atık bertaraf tesislerinde bertaraf etmek veya ettirmekle,...yükümlüdür" hükmüne yer verilmiş, 6. maddede ise Yönetmeliğin uygulanmasıyla ilgili olarak bakanlık görevlendirilmiştir.

Bu açıklamalar çerçevesinde dosyada incelenen uyumsuzluğa gelince:

1- Her ne kadar dosyada mevcut bilirkişi raporunda kullanılmış akü geri kazanım işlemi sonucu ortaya çıkan cüruf şeklindeki atıkların, analiz gerekmeksizin Tehlikeli Atıkların Kontrolü Yönetmeliğinin Ek-7 Listesinde (A) kategorisinde 'tehlikeli atık' niteliğinde bulunduğu belirtilmekte ise de, sanıklar ve müdafilerinin savunmalarında; Eskişehir'deki fabrikada yapılan üretim sonucu ortaya çıkan atıkların bir kısmının evsel atıklarla aynı yere atılabileceğinin, diğer kısmının ise

tehlikeli atık olması nedeniyle rutin olarak yıllardır İzmit'te bulunan İ. firmasındaki lisanslı depoya gönderildiğini ve bu gönderilerle ilgili belgeleri dosyaya ibraz ettiklerini, evsel atık türündeki cürufun ise Eskişehir bölgesinde belediye atık alanına dökülmekte olduğunu, nitekim bu yöndeki uygulama nedeniyle Çevre İl Müdürlüğünce önce idari para cezası uygulanmış ise de, yaptıkları itiraz üzerine Bakanlıktan alınan görüş doğrultusunda Eskişehir İl Çevre ve Orman Müdürlüğünün 15.1.2007 tarihli ve 124 sayılı yazısı ile işletmenin atıklarının tehlikesiz olarak depolanabilme özelliğine sahip bulunması sebebiyle evsel atık düzenli depo tesislerinde ayrı olarak depolanabileceğinin belirtilmesi nedeniyle uygulamalarının bu yönde devam ettiğini, şirketin aldığı malları getirmek üzere Ankara'ya gidecek kamyonları ile Çevre İl Müdürlüğü yazısında belirtilen nitelikteki atıkların, Sincan Belediyesi tarafından gösterilen alana ücreti ödenip makbuz alınarak ve diğer atıklarla karışmayacak şekilde depo edildiği, ancak numune alınan son kamyonun boşaltılan atıklar üzerinde yapılan incelemede tehlikeli atık niteliğinde bulunduğunun belirlenmesi üzerine yaptıkları araştırma neticesinde, son kamyonun yüklenmesi sırasında, lisanslı şoförlerin yükleme için aracı depo önüne bırakıp yemeğe gittikleri sırada yakında bulunan bir kısım tehlikeli atığın yanlışlıkla işçiler tarafından kamyonu yüklediğinin taraflarınca sonradan anlaşılması karşısında, önceki kamyonlarca dökülen atıkların Çevre İl Müdürlüğünce uygun bulunan yöntemle belediyenin evsel atıklar alanına ve diğer atıklarla karışmayacak şekilde dökülmesi nedeniyle suç kastının bulunmadığını, son kamyonun atıkların ise taksirle depo alanına döküldüğünü ileri sürmeleri ve dosyada mevcut Eskişehir İl Çevre ve Orman Müdürlüğünün sanıkların çalıştıkları K. M. A.Ş. adlı şirkete hitabeden 15.01.2007 tarihli ve 124 sayılı yazısında, "işletmenin atıklarının Ek-11 A'ya göre tehlikesiz olarak depolanabilme özelliğine sahip atık olması sebebiyle, Katı atıkların Kontrolü Yönetmeliği beşinci bölümünde yer alan teknik standartları ve alt yapıyı haiz evsel atık düzenli depo tesislerinde ayrı olarak (tek tür) depolanarak nihai bertarafının sağlanabileceğinin belirtilmesi karşısında; Eskişehir İl Çevre ve Orman Müdürlüğü'nden, anılan bu yazıdan sonra suç tarihine kadar ilgili şirketin belediye çöplüğüne dökme şeklinde yaptığı uygulamanın yasaklanmasına yönelik bir işlem yapıp yapılmadığı da araştırılarak, idarenin yönlendirmesiyle bu şekilde bir uygulamanın ortaya çıktığı sonucuna ulaşılması durumunda suç kastının

oluşmayabileceğinin gözetilmesi ve maddi olgunun savunmadaki gibi son kamyonda tehlikeli atıkların özensizlikle toprağa bırakıldığı biçiminde kabul edilmesi durumunda da çevrenin taksirle kirletilmesi suçunun tartışılması gerektiği gözetilmeden, eksik inceleme ve yetersiz gerekçeyle TCK'nın 181. maddesi ile hüküm kurulması,

2- Kabule göre de;

a) Mahkemece hükme dayanak yapılan ve çevre mühendisi ve kimyager bilirkişiler tarafından hazırlanan 12.12.2007 ve 16.06.2008 tarihli raporlarda, yukarıda açıklanan, 2872 sayılı Çevre Kanunu ve ilgili yönetmelik hükümlerinde öngörülen esas ve usullere aykırı olarak, K. M. İ. San. Ve Tic. A.Ş. tarafından Ankara İli Bağlıca köyünde bulunan belediyeye ait hafriyat döküm alanına atılan ve Tübitak Bursa Test ve Analiz Laboratuvarı sonucuna göre içinde 24.09 mg/Lt kurşun olduğu belirlenen, hurda akü geri dönüşümü sırasında ortaya çıkan tehlikeli atığın (cürufun) TCK'nın 181/4. maddesi kapsamında "insan ve hayvanlar açısından tedavisi zor hastalıkların ortaya çıkmasına, üreme yeteneğinin körelmesine, hayvanların veya bitkilerin doğal özelliklerini değiştirmeye" neden olup olmayacağı konusunda bilimsel verilerle desteklenmiş kesin ve net açıklamaların yer almaması karşısında, aralarında Genetik ve Metalürji mühendislerinin de bulunduğu üniversitelerden oluşturulacak uzman bilirkişi kurulundan geçerliliği ulusal veya uluslararası düzeyde bilimsel olarak verilere dayalı yeni bir rapor alınması ve sanıkların eylemlerinin anılan fıkra kapsamında kalıp kalmayacağının kuşkuya yer bırakmayacak biçimde saptanması ve sonucuna göre sanıkların hukuksal durumunun belirlenmesi gerektiğinin gözetilmemesi,

b) Tehlikeli Atıkların Kontrolü Yönetmeliği EK-7'de "Tehlikeli Atık Listesi" verilmekte ve bu listeye ilişkin olarak "Bu ekte (A) işareti ile belirlenmiş atıklar tehlikeli özelliklerine bakılmaksızın kesinlikle tehlikeli atıktır" değerlendirmesi yer almaktadır. Bu çerçevede, kurşun ıslık işlemlerinden kaynaklanan tüm cüruf atıkları (A) kategoridir. Bu kategorideki atıklar analiz yapılmasına gerek olmaksızın "tehlikeli" görülmektedir. Bu açıklamalar karşısında; aynı şirket tarafından aynı suç işleme kararı ile aynı hafriyat döküm alanına kısa aralıklarla atılan cürufun analiz yapılmasına gerek olmaksızın sözü edilen listedeki (A) kategorisinde yer alan

"tehlikeli atık ""kapsamında olması nedeniyle TCK'nın 43/1. maddesinin uygulanması gerektiğinin gözetilmemesi....

(4. CD., 27/12/2012, Esas No: 2010/31681, Karar No: 2012/32675)

*..... Sanığın yöneticisi olduğu İnci Taş İnşaat San. ve Tic. Ltd. Şti.'nin taş kesmede kullandığı atık suların havuzda dinlendirilip, dibe çöken çamurlu suların ve çökeltilerin pompa ile çekilip tankerlerle ocak sahasına dökülmesi biçiminde gerçekleşen somut olayla ilgili olarak kanunlarda belirli bir teknik usul olup olmadığı araştırılıp, kanuni usule aykırılığın varlığı durumunda atık ve artıkların, çevre ve bu çevrede yaşayan canlılar açısından ne gibi tehlike ve zarar doğuracağı uzman bilirkişi aracılığı ile tespit edilerek, sonucuna göre karar verilmesi gerektiği gözetilmeden, eksik kovuşturma ile hüküm kurulması,..

(4. CD., 07.11.2012, Esas No: 2010/27735, Karar No: 2012/23941)

*... 11.01.2007 tarihli çevre denetim tutanağına göre; ham yağ üretimi yapan fabrikanın batak yağ kaynatma kazanlarından çıkan bir miktar atık suyun yağ kapanlarına verildiği, yağ kapanlarından deşarj edilen yağlı atık suyun ise açık kanalla kazan dairesi geri yıkama suyunun verildiği kanaldaki atıksu ile birleştiği, mevcut atıksu arıtma sisteminin çalışmadığı, atık suyun alıcı ortama verildiği, soğuma suyunun ise devir yoluyla tekrar kullanıldığı ve alıcı ortama bırakılmadığının tespit edildiği, preslenerek yağı alınan ayçiçeği taneciklerinin, solvent olan hegzan ile kimyasal işleme tabi tutulup, batak olarak adlandırılan katı kısmının yağ hırsız denilen tanka alındığı, bilirkişi raporlarına göre arıtılmadan doğal ortama verilmesi halinde batak denilen atık maddenin çevreye zararlı olabileceği, çevre mühendisi bilirkişinin raporunda ise, yağ hırsız tankından çıkan atığın soğutma suyuna karıştırılarak arıtma tesisine gönderilmeden çevreye verildiği, denetim sırasında çekilen fotoğraflardan da bu hususun açıkça görüldüğünün belirtilmesi karşısında; denetim raporunu hazırlayan mühendislerin tekrar ayrıntılı şekilde ifadelerine başvurulup gerekirse mahallinde bizzat göstermeleri temin için keşif yapılarak denetim sırasında çekilen fotoğraflardan da yararlanarak bilirkişilerden ortak rapor

almak suretiyle, yağ hırsız tankından çevreye kimyasal içerikli atık madde bırakılıp bırakılmadığı araştırılarak sonucuna göre sanıkların hukuki durumlarının belirlenmesi gerekirken, çelişkili bilirkişi raporlarına dayanılarak eksik inceleme ile beraat hükmü kurulması,...

(4. CD., 24.04.2012, Esas No: 2010/9918, Karar No: 2012/9674)

*... Sanığın, 2872 sayılı Çevre Kanununun 8, 11. maddelerine aykırı olarak, sorumlusu olduğu akaryakıt istasyonunun yıkama - yağlama bölümünden çıkan atıkları, bilirkişi raporunda belirlendiği gibi kalıcı özellik oluşturmaz derecede ve çevreye zarar verecek şekilde toprağa verme biçiminde kabul edilen eylemi, sonuçlarını öngörerek bilinç ve iradeyle gerçekleştirdiği gözetilmeden, TCK'nın 181/1. maddesi yerine olayda uygulama yeri bulunmayan 182. maddesi ile hüküm kurulması,

(4. CD, 08.11.2012, Esas No: 2011/14774, Karar No: 2012/23991)

3.2. ÇEVRENİN TAKSİRLE KİRLLETİLMESİ

Çevrenin Taksirle Kirlenmesi suçu Türk Ceza Kanununda 2. Kitap 3. Kısım 2. Bölümde "Çevreye Karşı Suçlar" başlığı altında düzenlenmiştir.

Maddenin düzenlemesi şu şekildedir;

***Madde 182 - (1)** Çevreye zarar verecek şekilde, atık veya artıkların toprağa, suya veya havaya verilmesine taksirle neden olan kişi, adli para cezası ile cezalandırılır. Bu atık veya artıkların, toprakta, suda veya havada kalıcı etki bırakması hâlinde, iki aydan bir yıla kadar hapis cezasına hükmolünür.*

(2) İnsan veya hayvanlar açısından tedavisi zor hastalıkların ortaya çıkmasına, üreme yeteneğinin körelmesine, hayvanların veya bitkilerin doğal özelliklerini

değiştirmeye neden olabilecek niteliklere sahip olan atık veya artıkların toprağa, suya veya havaya taksirle verilmesine neden olan kişi, bir yıldan beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

3.2.1. Genel Açıklamalar;

Madde metninde çevreyi taksirle kirlletme suçu tanımlanmıştır. Bu suç aynı yasanın 181. maddesinde düzenlenen çevreyi kirlletme suçunun taksirle işlenmiş halidir.

3.2.2. Suçla Korunan Hukuksal Yarar;

Öncelikle belirtmek gerekir ki, maddenin düzenlemesiyle korunması amaçlanan hukuksal yararlar, "çevrenin kasten kirlletilmesi" suçunu düzenleyen TCK 181. madde ile korunan hukuksal yararlar ile aynıdır ve temelinde düzenli, temiz ve dengeli bir çevre, dolayısıyla insan sağlığı ile yaşama hakkı korunmak istenmiştir. Buradan hareketle denilebilir ki insan sağlığı ve yaşama hakkı için çevrenin korunması amaçlanmaktadır. Tabi burada çevrenin korunması sadece insanın menfaati için sınırlandırılmamalı, doğadaki diğer canlılar olan bitki ve hayvan topluluğu ve hatta cansız varlıklar da çevrenin korunmasıyla birlikte ayrıca korunmuş olmaktadır.

Günümüzde çoğalan nüfus ve gelişen teknoloji ve endüstri neticesinde doğaya yapılan müdahaleler ile ortaya çıkan kirlenmeler canlılar arasındaki doğal dengenin bozulmasına yol açmakta ve bireylerin yaşamları açısından geleceğe dönük çok büyük tehdit oluşturmaktadır (Toroslu, 1982:9). Canlıların yaşamasını ve gelişmesini sağlayan etkenler bütünlüğü (Çepel, 1992:38) ya da insan veya başka bir canlının hayat boyu ilişkilerini devam ettirdiği dış ortam şeklinde tanımlanan ve bu tanımın içinde hava, su, toprak, fiziksel unsurlar, bitkiler, hayvanlar ve bakteriler ile mantarların da biyolojik unsur olarak dahil edildiği (Tamer, 1991;169-197) çevre, bize ve gelecek nesillere ait bir hukuksal değer olup diğer bireylerle paylaşmamız

gerektiği gibi aynı zamanda müştereken alınması gereken önlemlerle de korumamız gereken bir değerdir (Ünver, s.1014).

Maddede tanımlanan suçla korunmak istenen hukusal değer çevre, yani onun unsurlarını oluşturan su, hava, toprak gibi ekolojik-doğal dengelerin yanı sıra insani yaşam koşullarının muhafazası, insanların yaşamları, beden bütünlükleri ve sağlıkları gibi bireysel değerlerin korunmasıdır. Diğer bir anlatımla yasa koyucu bu düzenleme ile öncelikle insan yaşamı ve insan sağlığının çevreye ilişkin tehlikelerden korunmasını ve dolayısıyla çevrenin bizatihi kendisinin de korunmasını amaçlamaktadır (Parlar ve Hatipoğlu, 2010;305).

3.2.3. Suçun Konusu;

Maddede tanımlanan ve kanuni tarifi yapılan suçun konusu, 181. maddesinde olduğu gibi çevre, yani hava, su ve toprak ile yeşil örtü (flora) ve hayvan topluluğu (fauna)'dır ve amaç olarak da hava, su ve toprak kirliliğinin engellenmesi, flora ve fauna'nın yok olmasının veya zarar görmesinin önüne geçmek amaçlanmıştır.

3.2.4. Suçun Faili ve Mağduru;

3.2.4.1. Fail;

5237 sayılı TCK'nın 182. maddesinde tarif edilen suç, fail bakımından herhangi bir özellik göstermemekte olup, herkes tarafından işlenebilen ve işlenebilecek bir suçtur. Bu fiillerin suç oluşturmaları için failde özel bir sıfat veya vasıf aranmış değildir. Buna göre taksirli eylemiyle atık veya artıkların toğrağa, suya veya havaya karışmasına neden olan herhangi bir kişi bu suçların faili olabilir.

Tüzel kişiler bir suçun faili olamazlar, çünkü tüzel kişilerin cezai sorumlulukları bulunmamaktadır. Kanunun açıkça öngördüğü durumlarda, tüzelkişiler hakkında ancak güvenlik tedbirine hükmolunabilir. YTCK'nın 181/5. maddesinin aksine, çevrenin taksirle kirletilmesi suçunun tüzelkişinin faaliyeti çerçevesinde işlenmesi halinde tüzel kişiler hakkında güvenlik tedbirinin uygulanacağı hususuna yer verilmediğinden, bu suç tüzelkişinin faaliyeti çerçevesinde işlenmiş olsa bile, tüzelkişilere özgü güvenlik tedbirine hükmolunamayacaktır (Yaşar, Gökcan ve Artuç, 2010:5045).

3.2.4.2. Mağdur;

TCK'da çevreye karşı suçlar bölüm başlığı altında düzenlenen çevrenin taksirle kirletilmesi suçunda kanun koyucu özel bir mağdurluk sıfatı aramamıştır. Bu suçların topluma karşı suçlar faslında düzenlendiği gözetilerek toplumda yaşayan herkesin bu suçların mağduru olabileceği kabul edilmiştir. Bir şekilde atık, artık, atık veya artıkların havaya suya ve toprağa usule aykırı şekilde atılması neticesinde meydana gelen kirliliklerin olumsuz yönde doğrudan etkilenen herkes bu suçun mağdurudur.

3.2.5. Suçun Maddi Unsuru;

Çevreye zarar verecek şekilde, atık veya artıkların toprağa, suya ve havaya verilmesine taksirli bir hareketle neden olunmasıyla suç işlenmiş olacaktır. Buradaki atık ve artık kavramlarının ne olduğu ve neleri içerdiği hususu daha önce açıklanmıştı.

Buradaki önemli husus eylemin yani hareketin taksirle işlenmesidir. Taksir Türk Ceza Kanununda 22. maddede düzenlenmiştir. Md. 22/1'de “Taksirle işlenen fiiller, kanunun açıkça belirttiği hâllerde cezalandırılır” denilmek suretiyle kanunda belirtilmediği hallerde taksirle işlenen fiillerden dolayı kimseye ceza verilemeyeceği

hüküm altına alınmıştır. Nitekim “çevrenin taksirle kirletilmesi” suçunun işlendiği maddede de açıkça belirtildiği için böyle bir durumda fail hakkında cezalandırma yapılacaktır. Md. 22/2'de “Taksir, dikkat ve özen yükümlülüğüne aykırılık dolayısıyla, bir davranışın suçun kanunî tanımında belirtilen neticesi öngörülmeyle gerçekleştirilmesidir” şeklindeki ifadeyle taksirin tanımı ve tarifi yapılmıştır. Bu bakımdan 182. maddedeki suçun oluşumu da failin dikkat ve özen yükümlülüğünü ihlal etmesi nedeniyle öngöremediği neticenin gerçekleşmesiyle mümkün olacaktır. Fail neticeyi öngörebilecekken, gerektiği şekilde dikkat ve özen göstermemiş ve neticeyi de öngörememiştir. Nitekim toplum hâlinde yaşamının güvenli bir biçimde sürdürülebilmesi için, çeşitli alanlarda kişilerin dikkat ve özenli davranışlarıyla ilgili kurallar konmaktadır. Bu açıdan çevre kirliliğine taksirle neden olunması durumunda da korunan hukuksal yarar ve bu yararın önemi nedeniyle eylem taksirle işlenmiş olsa da kanun koyucu tarafından cezalandırılması yoluna gidilmiştir.

Atık veya artıkların suda, havada veya toprakta kalıcı etki bırakması durumunda fail daha ağır ceza ile cezalandırılmaktadır. Burada önemli olan taksirle neden olan kirliliğin alıcı ortamda kalıcı etki bırakıp bırakmadığının tespitidir, bu da ancak alanında uzman kişilerce bilimsel veriler kullanılarak laboratuvar ortamında yapılacak inceleme ve analizlerle mümkün olabilecektir.

Şayet kirletme taksirli hareketle değil de yani öngörülemez netice açısından dikkat ve özen yükümlülüğüne uymamaktan değil de kasıtlı olarak yani neticesi bilinerek ve istenerek işlenmişse artık burada fail veya failerin TCK'nın 181. maddesi hükümlerine göre cezalandırılmaları yoluna gidilecektir.

Atık veya artıkların toprağa, suya veya havaya verilmesine taksirle neden olma suçunun oluşabilmesi için bu eylemin çevreye zarar verebilecek nitelikte olması gerekir. Ancak suçun oluşumu için eylemin çevreye zarar vermiş olması şart değildir. Bu bakımdan maddede düzenlenen suç zarar suçu olmayıp, tehlike suçudur. Eylem sonrasında çevrede meydana gelen bir zarar saptanmışsa, eyleme konu çevreye

bırakılan atık veya artığın çevreye zarar verebilecek nitelikte olduğu evleiyetle kabul edilmelidir. Eylemin çevreye zarar verecek biçimde bir etkisinin bulunup bulunmadığı hususu teknik ve uzmanlığı gerektiren bir konudur. Bu hususta uzman bilirkişilerin mütalaasına başvurulması, bu incelemede atık veya artıkların toprakta, suda veya havada kalıcı etki bırakıp bırakmadığı hususları araştırılmalıdır. Bu husustaki değerlendirmede, Çevre Kanunu ve ilgili Yönetmelik hükümlerinin dikkate alınması gerekir (Parlar ve Hatipoğlu, 2010:306).

Maddenin 2. fıkrasında birinci fıkrada tanımlanan suçların konusunu oluşturan atık veya artıkların diğer bir takım özellikleri, bu suçlar açısından daha ağır cezayı gerektiren ayrı bir nitelikli hal olarak kabul edilmiştir. Bu suçun maddi unsurunun oluşabilmesi için, toprağa, suya ve havaya taksirle verilmesine neden olunan atık veya artıkların, insan veya hayvanlar açısından tedavisi zor hastalıkların ortaya çıkmasına, üreme yeteneğinin körelmesine, hayvanların veya bitkilerin doğal özelliklerini değiştirmeye neden olabilecek niteliklere sahip olması gerekir. Örneğin, suya taksirle verilmesine neden olunan atık veya artık maddeler dolayısıyla balıkların doğal yapısında bir değişim olması, doğal koruma alanlarındaki ender bulunan hayvan veya bitkilerin ölmesi vs. olasılığı çok güçlü ise bu hüküm uygulanacaktır. Eylemin, toprağın, havanın ve suyun yapısında meydana getirdiği bu tür olumsuz değişikliklerin insan, hayvan veya bitkiler açısından bir zarara yol açması zorunlu değildir. Toprağa, havaya veya suya verilen atık veya artık maddelerin fiziki, kimyevi veya biyolojik anlamda, yani bir bakıma yapısı itibariyle bu tarzda olumsuz bir etki meydana getirecek nitelikte olduğunun ispatlanması yeterlidir (Ünver ve Nuhuğlu, 1999;176-177). Söz konusu bu durum, havanın, suyun veya toprağın değerlerinin kirletme fiilinin icrasından önceki ve sonraki miktarlarının karşılaştırılmasıyla ve sonraki miktarlarda belirtilen olumsuz etkilerin varlığının saptanması ile anlaşılacağından, bu konuda ilgili dallardan uzman ve bilirkişiler tarafından inceleme ve analiz yapılması gerekecektir.

3.2.6. Suçun Manevi Unsuru;

Bu suçun manevi unsurunun oluşabilmesi için failin bu fiilleri taksirle yani dikkat ve özen yükümlülüğüne aykırı olarak işlemiş olması gerekir. Taksirin varlığı, çevre bilincinin olduğu bir hukuk düzeninin gereklerine göre tespit edilir. Gerekli dikkat ve özen gösterildiğinde atık veya artık maddenin tehlikeliliği öngörülebilecektiye veya dikkat ve özen yükümlülüğüne aykırı olarak bu maddeler alıcı ortama bırakılmışsa artık taksirin varlığı kabul edilecektir. Örneğin tehlikeli atık maddelerin tıp alanında ve veterinerliğe ilişkin alanda, özellikle de çok güçlü zehir içeren ilaçlar, ameliyathanelerden çıkan patolojik, epidemi ve izalasyon istasyonlarından ve veteriner kliniklerinden elde edilen patolojik atıklar veya kimya ve galvaniz endüstrisinden çıkan toksit maddeler ve bunların izin verilen tesis ve kurumların dışında imha edilmeleri halinde, taksir söz konusudur. Keza, kendisinde bulaşıcı bir hastalığın olduğunu bilen ve bu hastalığın bulaştığı bir mendili dikkatsizce çevreye atan kimse, taksirle hareket etmektedir. Zira bu örneklerde, çevre bilincinin olduğu bir hukuk düzeninin yüklediği dikkat ve özen yükümlülüğüne aykırı davranışlar söz konusudur. Atık veya artık maddenin 182. maddede tanımlandığı şekilde toprağa, suya veya havaya taksirle verildiğinin bilinmesine rağmen, resmi bir makamın bir süre herhangi bir işlem yapmaması ve sükut etmesi halinde, doktrindeki egemen görüşe göre, böyle bir hareketsizlik, hukuka uygunluk sebebi olarak kabul edilemez (Ünver ve Nuhoğlu, 1999; 142-143).

3.2.7. Suça Etki Eden Nedenler;

Maddenin birinci fıkrasında tanımlanan suça konu olan atık veya artıkların toprakta, suda veya havada kalıcı etki bırakması bu fiilin daha ağır ceza ile cezalandırılmasını gerektirmekte ve bu nitelikli hal maddenin birinci fıkrası ikinci cümlesinde ayrı bir suç tipi olarak düzenlenmiştir.

Maddenin ikinci fıkrasında ise kirletme eyleminin insan veya hayvanlar açısından tedavisi zor hastalıkların ortaya çıkması, üreme yeteneğinin körelmesine, hayvanların

veya bitkilerin doğal özelliklerini değiştirmeye neden olabilecek nitelikte olması hali yine ayrı bir suç tipi olarak düzenlenmiş olup, eylemin bu nitelikte olması durumunda failil veya failillerin ağır ceza ile cezalandırılması öngörölmüştür. Burada, suça konu atık veya artıkların çevreye taksirle verilmesi nedeniyle bu sonuçların ortaya çıkması değil, suça konu atık veya artıkların sayılan niteliklere sahip olması aranır.

Maddede düzenlenen suç açısından failil veya faililere daha az ceza verilmesini gerektiren özel bir düzenlemeye yer verilmemiştir.

3.2.8. Suçun Özel Görünüş Biçimleri

3.2.8.1. Teşebbüs ve İştirak;

Taksirli suçlar nitelikleri ve özellikleri itibariyle teşebbüs halinde veya iştirak halinde işlenmeleri mümkün olmayan suçlardır. Bu bakımdan maddede düzenlenen suç da ancak taksirle işlenebilecek nitelikte bir suç olduğundan bu suça teşebbüs ve iştirak etmek mümkün değildir.

3.2.8.2. İçtima;

TCK'nın 181. maddesinde düzenlenen çevreyi kasten kirletme suçuna yönelik olarak içtimaya ilişkin yapılan açıklamalar söz konusu bu maddedeki suç için de geçerlidir. Maddede düzenlenen çevrenin taksirle kirletilmesi suçunun teselsül halinde değişik zamanlarda birden fazla olarak işlenmesi mümkün olduğu gibi bunun yanı sıra işlenen bu fiille birden fazla farklı suçun meydana gelmesi de mümkündür. Bu takdirde, ilk durumda TCK'nın 43/1. maddesi gereğince fail hakkında tek cezaya hükmedilecek ve fakat ceza arttırılacaktır, ikinci durumda ise TCK'nın 44/1. gereğince fail en ağır cezayı gerektiren suçun cezası ile cezalandırılacaktır.

3.2.9. Yaptırım;

Maddenin birinci fıkrasının birinci cümlesi gereğince, çevreye zarar verecek şekilde, atık veya artıkların toprağa, suya veya havaya verilmesine taksirle neden olan kişi veya kişiler YTCK'nın 52. maddesi delaletiyle 5 günden 730 güne kadar adli para cezası ile cezalandırılacaktır. Burada ceza olarak yalnızca adli para cezası öngörüldüğünden YTCK'nın 75. maddesi uyarınca ön ödeme hükümleri de uygulanacaktır.

Maddenin birinci fıkrasının ikinci cümlesi gereğince, çevreye taksirle bırakılan atık veya artıkların, toprakta, suda veya havada kalıcı etki bırakması hâlinde, fail hakkında iki aydan bir yıla kadar hapis cezasına hükmolunacaktır.

Maddenin ikinci fıkrasında belirtilen nitelikli halin gerçekleşmesi durumunda, yani İnsan veya hayvanlar açısından tedavisi zor hastalıkların ortaya çıkmasına, üreme yeteneğinin körelmesine, hayvanların veya bitkilerin doğal özelliklerini değiştirmeye neden olabilecek niteliklere sahip olan atık veya artıkların toprağa, suya veya havaya taksirle verilmesi durumunda fail veya failer bir yıldan beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılacaklardır.

3.2.10. Muhakeme;

Maddede düzenlenen suçun soruşturma ve kovuşturması şikayete bağlı olmayıp, suçun işlendiğinin bir şekilde öğrenilmesi üzerine res'en soruşturma ve kovuşturma yapılacaktır. 5235 sayılı yasanın 10. ve 11. maddeleri gereğince, maddenin birinci fıkrasındaki suçlar yönüyle suçun işlendiği yerdeki Sulh Ceza Mahkemeleri, ikinci fıkrasındaki suç yönüyle ise suçun işlendiği yerdeki Asliye Ceza Mahkemeleri yargılama yapmakla yetkili ve görevlidirler.

3.3. GÜRÜLTÜYE NEDEN OLMA

Gürültüye Neden Olma Suçu Türk Ceza Kanununda 2. Kitap 3. Kısım 2. Bölümde "Çevreye Karşı Suçlar" başlığı altında 183. maddede düzenlenmiştir.

Maddenin düzenlemesi şu şekildedir;

Madde 183 - (1) İlgili kanunlarla belirlenen yükümlülüklere aykırı olarak, başka bir kimsenin sağlığının zarar görmesine elverişli bir şekilde gürültüye neden olan kişi, iki aydan iki yıla kadar hapis veya adli para cezası ile cezalandırılır.

3.3.1. Genel Açıklamalar;

Madde metninde gürültüye neden olma fiili suç olarak tanımlanmıştır. Ancak, bunun için, gürültünün başkalarının sağlığının zarar görmesine elverişli olabilecek şekilde yüksek olması gerekir. Maddede düzenlenen suç gürültünün ilgili kanunlar ve mevzuatla belirlenen yükümlülüklere aykırı olarak yapılması ve bu gürültünün başka bir kimsenin sağlığının zarar görmesine elverişli olması halinde oluşmaktadır.

Bugün için gürültü en çok karşılaşılan çevre kirliliklerinden biridir. İnsanların büyük bir çoğunluğu, herhangi bir şekilde gürültüye maruz kalmaktadırlar. Ancak gürültünün yol açtığı ruhsal ve sıhhi sorunların ciddiyeti, ülkemizde henüz yeterince göz önünde bulundurulmamaktadır. Özellikle sanayi kuruluşlarında çalışanlar, üretim faaliyetinde kullanılan makine ve mekanik sistemlerin özelliklerine, gürültünün niteliğine ve etki altında kaldıkları süreye göre çeşitli fizyolojik ve psikolojik rahatsızlıklar geçirmektedirler (İlgürel ve Şerefhanoglu, 2005:9).

Gürültü, insan sağlığı üzerinde etkilenme şekline ve süresine göre oldukça olumsuz etkiler bırakmaktadır. Tümünden veya kısmen kalıcı işitme kayıpları, solunum bozuklukları, yüksek tansiyon, kalp ve damar hastalıkları, sinirsel tepkilerin

yavaşlaması, performans ve konsantrasyon düşüklüğü, sinirlilik, stres, uyuma zorluğu gibi ruhi ve fiziki etkileri nedeniyle yaşam kalitesini oldukça önemli oranda düşürmektedir (İlgürel ve Şerefhanoglu, 2005:10).

Türk Ceza Kanununun 123. maddesindeki düzenlemeyle sırf başkasının huzurunu ve sükununu bozmak kastıyla gürültü yapılması " kişilerin huzur ve sükununu bozma" adıyla ayrı bir suç olarak tanımlanmıştır. 123. maddedeki bu suç ile 183. maddede düzenlenen "gürültüye neden olma" suçu arasındaki fark; 123. madde düzenlemesindeki suçun oluşumu için bir kimseyi rahatsız etmek için özel bir kastın güdülmesi ve bu özel kast çerçevesinde söz konusu gürültünün yapılması gerekmektedir. Ancak 183. maddedeki suçun oluşumu için bir kimseyi rahatsız etmek yönünde özel bir kast gerekmeyecek olup gürültünün ilgili kanunlar ve mevzuatla belirlenen yükümlülöklere aykırı olarak yapılması ve bu gürültünün başka bir kimsenin sağlığını zarar görmesine elverişli olması gerekecektir.

Diğer yandan, 5326 sayılı Kabahatler Kanunu'nun 36. maddesinde de "başkalarının huzur ve sükununu bozacak şekilde gürültüye neden olma" fiili idari para cezasını gerektiren bir kabahat olarak tanımlanmıştır. Anılan kabahatin 183. maddedeki suçtan farkı, yapılacak gürültünün belirli kişilere yönelik olmaması ve soyut olarak bir rahatsızlık vermesidir. Ayrıca bu kabahat bakımından gürültünün başka bir kimsenin sağlığını zarar görmesine elverişli bir boyutta olması da aranmamıştır (Donay ve Kaşıkçı, 2005:264).

3.3.2. Suçla Korunan Hukuksal Yarar;

Bu suçla korunmak istenen hukuksal yarar, bireylerin sağlıklı bir çevrede yaşama hakkının korunması ve dolayısıyla gürültü kirliliği nedeniyle insanların sağlıklarının zarar görmesinin önlenmesidir (Parlar ve Hatipoğlu, 2010:309).

Günümüzde, kentleşme, endüstrileşme ve teknolojik gelişmeler sonucu gürültü, bir çevre ve sağlık sorunu olarak ortaya çıkmaktadır. İstenmeyen, rahatsızlık verici sesler bütünü olan gürültü, insan sağlığı üzerinde fizyolojik ve psikolojik etkide bulunmaktadır. Gürültü kirliliği, hava kirliliği kadar yaşamsal çevre tehlikesi yaratmamakla birlikte yaşamı kalitesizleştirmekte ve değersiz hale getirmektedir. Gürültü, insanların ruh sağlığını bozan en önemli etkenlerden biri olmasının yanı sıra hayvanların göçü ile fiziki, biyolojik ve ekolojik dengeyi de alt üst etmektedir. Bu itibarla çağımızda insanlar "sessizlik hakkı'nın bir insan hakkı olarak kabulü için çaba harcamaktadır (Ertaş, 1997; 17-18).

3.3.3. Suçun Konusu;

Çevre kirliliği, insanı ruhen ve bedenen etkileyen bir durumdur. Buna göre gürültü nedeniyle, insanın kulağı, beyni, sinir sistemi, psikolojisi etkilenmekte ve insan sağlığını yitirme tehlikesi ile karşı karşıya kalmaktadır. Bu nedenle kanun koyucu gürültüye neden olma suçunu, bir somut tehlike suçu olarak düzenlemiş ve somut bir zarar aramamıştır. TCK md.183'deki suçun hukuki konusu insan bedeni ve gürültü nedeniyle zarar görebilecek diğer çevre unsurlarıdır. Bunların zarar görme ihtimali dahi kanun koyucunun böyle bir düzenleme yapmasına yetmiştir. Gürültüye neden olan hareketin yapılması ile netice meydana gelmekte ve fakat bu neticenin zarar verecek şekilde olması aranmaktadır. Bu şart, bir objektif cezalandırma şartıdır. Fiilin, somut bir tehlike oluşturup oluşturmadığı konusu hâkim tarafından ayrıca araştırılarak tespit edilmelidir. Hareket zarar verecek şekilde değil ise, somut olayın şartlarına göre faile, idari yaptırım uygulanabilecektir (Kayan, 2007: 81-82).

3.3.4. Suçun Faili ve Mağduru;

3.3.4.1. Fail;

Maddede düzenlenen suç, fail açısından bir özellik aramamaktadır. Bu suç herkes tarafından işlenebilen bir suçtur. Dolayısıyla suçun faili herhangi bir kimse olabilir. Ancak meydana gelen suçu oluşturan nitelikteki gürültü bir tüzelkişiliğin faaliyeti ile meydana gelmişse tüzel kişiler fail olarak cezai yaptırıma bağlanamayacaklarından, bu durumda söz konusu tüzel kişiliğinin idaresinden sorumlu olan ve tüzelkişiliğin nam ve hesabına hareket eden kişi veya kişiler fail olarak sorumlu tutulacaklardır.

3.3.4.2. Mağdur;

Bu suçun mağduru belirli bir kimse olmayıp, herkes bu suçun mağduru olabilmektedir, dolayısıyla mağdur toplumdur. Zira, gürültünün başka bir kimsenin sağlığına zarar verecek ölçüde olması yeterli sayılmıştır. Gürültünün belli olmayan kimseye karşı yapılması, bu suçu YTCK'nın 123. maddesinde düzenlenen "kişilerin huzur ve sükununu bozma" suçundan ayırmaktadır. YTCK'nın 123. maddesinde düzenlenen "kişilerin huzur ve sükununu bozma" suçunda fail, belli bir kişinin huzurunu ve sükunetini bozma amacıyla hareket ederken, gürültüye neden olma suçunda fail, belli bir kimseyi hedef almamaktadır.

3.3.5. Suçun Maddi Unsuru;

Suçun maddi unsuru, ilgili kanunlarla belirlenen yükümlülöklere aykırı olarak gürültüye neden olmaktır. Ancak, bu fiil nedeniyle cezaya hükmedebilmek için, gürültünün başka bir kimsenin sağlığının zarar görmesine elverişli olması gerekir. Gürültüye neden olma suçunun oluşabilmesi için bunun geçici bir zaman için veya

sürekli olarak başka bir kimsenin sağlığına zarar verecek ölçüde olması gerekir. Bu itibarla gürültünün örneğin, insanların işitme sağlığını ve algılamasını olumsuz yönde etkilemesi, fizyolojik ve psikolojik dengelerini bozması ve böylece sağlık açısından geçici veya sürekli bir zarar vermeye elverişli olması gerekir (Parlar ve Hatipoğlu, 2012: 310).

Gürültünün, bu anlamda başka bir kimsenin sağlığına zarar vermeye elverişli olup olmadığı hususu gürültünün şiddetinin ve süresinin belirlenmesiyle anlaşılabilir. Suçun oluşumu için gürültü sonucu, kişilerin sağlığının bozulması neticesinin meydana gelmesi gerekli değildir. Sadece, gürültünün başkalarının sağlığının zarar görmesine elverişli olabilecek şekilde ve düzeyde olması yeterlidir.

3.3.6. Suçun Manevi Unsuru;

Gürültüye neden olma suçu kasten işlenebilen bir suçtur. Bu suçun oluşumu için özel bir kast zorunlu değildir, genel kastla işlenebilmesi mümkündür. Bu suçun taksirle işlenmesi ise kanunda açıkça yer almadığından ve bu yönde bir düzenleme yapılmadığından mümkün değildir.

3.3.7. Suça Etki Eden Nedenler;

Gürültüye neden olma suçuna ilişkin olarak cezanın artırılmasını veya daha az ceza verilmesini gerektiren bir hükme maddede yer verilmemiştir.

3.3.8. Suçun Özel Görünüş Biçimleri;

3.3.8.1. Teşebbüs;

Gürültüye Neden Olma suçu, ancak başkalarının sağlığının zarar görmesine elverişli olabilecek şekilde yüksek gürültüye neden olunmasıyla işlenebileceğinden ve suç bu şekilde tamamlanabileceğinden, bu suça teşebbüs mümkün değildir. Zira bu suç şekli bir suçtur ve yapılan gürültü başkalarının sağlığının zarar görmesine elverişli olabilecek düzeyde veya nitelikte değilse zaten suçun varlığından söz etmek mümkün olmayacaktır.

3.3.8.2. İştirak;

Gürültüye Neden Olma suçu, iştirak hükümleri bakımından bir özellik göstermemektedir. İştirak açısından genel hükümler uygulanır. Bu suç tek bir kimse tarafından işlenebileceği gibi birden fazla kimse tarafından iştirak iradesiyle de işlenebilir.

3.3.8.3. İçtima;

Gürültüye neden olma suçu somut tehlike suçudur. Bu suçun işlenmesiyle somut bir zarar meydana gelmişse yani insan sağlığı üzerinde zarar gerçekleşmişse kişilere karşı suçlar faslında yer alan hayata ve vücut dokunulmazlığına karşı suçlar dikkate alınarak TCK'nın 44/1. maddesi gereğince fikri içtima kuralları uygulanacaktır. Örneğin gürültü nedeniyle bir kimsenin sağlığı bozulmuşsa fail için kasten yaralama suçu da oluşabilir, bu durumda kasten yaralama suçu ile gürültüye neden olma suçu bakımından fikri içtima kurallarının uygulanması gerekecektir. Bu suçun zincirleme biçimde işlenmesi de mümkündür. Fail değişik zamanlarda birden fazla olacak

şekilde gürültüye neden olursa, bu suç topluma karşı bir suç olduğu ve aynı mağdura karşı işlendiği için cezalandırma yapılırken zincirleme suç hükümleri uygulanacaktır. Ancak belirtmek gerekir ki, gürültüye neden olma eylemi, başlayıp bitinceye kadar kesintisiz devam ederse tek suç oluşur. Fail, aynı suçu işleme kararının icrası kapsamında, kişilerin sağlığının zarar görmesine elverişli biçimde ara vererek ve değişik zamanlarda eylemini gerçekleştirirse bu durumda zincirleme suç hükümleri uygulanır. Gürültüye neden olma suçunda TCK'nın 43/2. maddesinin uygulanma olanağı yoktur, zira gürültüye neden olma suçunda, sağlığının bozulması tehlikesi ile karşı karşıya kalan kimseler birden fazla olsa bile, eylem tek suç olmaya devam edecektir, burada tek bir eylem ile birden fazla kimseye karşı suç işlenmesi sözkonusu değildir, çünkü bu suçun mağduru tüm toplumdur.

3.3.9. Yaptırım;

Maddede tanımlanan suçu işleyen fail veya failler, iki aydan iki yıla kadar hapis veya adli para cezası ile cezalandırılacaklardır.

3.3.10. Muhakeme;

Maddede düzenlenen suçun soruşturma ve kovuşturması şikayete bağlı olmayıp, suçun işlendiğinin bir şekilde öğrenilmesi üzerine res'en soruşturma ve kovuşturma yapılacaktır. 5235 sayılı yasanın 10. maddesi gereğince maddede düzenlenen suç yönüyle suçun işlendiği yerdeki Sulh Ceza Mahkemeleri yargılama yapmakla yetkili ve görevlidirler.

3.3.11. Örnek Yargıtay Kararları;

*...Sanığın marketinde Çevre sağlığı ekiplerinin yapmış oldukları denetimlerde soğutucu

motor fan gruplarının 07.11.2006 tarihinde çevreye yayılan gürültü düzeyinin 13 dBA, 09.01.2007 tarihinde ise 7 dBA düzeyinde olduğunun tespit edildiği ve hakkında tutanak düzenlenmiş olup, Çevre Kontrol Şube Müdürlüğünün 10.01.2007 tarihli ve 3769 sayılı raporuna göre de Çevresel Gürültünün Değerlendirilmesi ve Yönetimi Yönetmeliğinin 28/d maddesinde gürültü sınır değerinin 5 dBA olduğunun bildirilmesi karşısında; belirlenen değerlerin insan sağlığının zarar görmesine elverişli olup olmadığının gerektiğinde bilirkişi raporu da aldırılmak suretiyle tespiti ile sonucuna göre TCK.nun 183/1.maddesi veya Kabahatler Kanununun 24 ve 36. maddelerine göre uygulama yapılması gerektiğinin gözetilmemesi,...

(4. CD., 21.02.2012, Esas No: 2010/4150, Karar No: 2012/3413)

*... Sanığın konutunda çevre sağlığı ekiplerinin yapmış oldukları denetimlerde 2 adet çoban köpeğinin havlarken 01.11.2007 tarihinde çevreye yayılan gürültü düzeyinin 66.01 dBA olduğunun tespit edildiği ve sanık hakkında tutanak düzenlenmiş olup, Çevre Sağlığı ve Laboratuvar Şube Müdürlüğünün 07.11.2007 tarihli raporuna göre de Çevresel Gürültünün Değerlendirilmesi ve Yönetimi Yönetmeliğinin 28/d maddesinde gürültü sınır değerinin 50 dBA olduğunun bildirilmesi karşısında; belirlenen değerlerin insan sağlığının zarar görmesine elverişli olup olmadığının gerektiğinde bilirkişi raporu da aldırılmak suretiyle tespiti ile sonucuna göre TCK.nun 183/1.maddesi veya Kabahatler Kanununun 24 ve 36. maddelerine göre uygulama yapılması gerektiğinin gözetilmemesi,...

(4.CD., 25.09.2012, Esas No : 2012/8722, Karar No : 2012/18431)

*.... Sanığın, yetkilisi olduğu Sim Beton adlı işyerinde beton paletiyle kamyonlara beton harç doldurulurken, gürültü yüapılarak çevreyi rahatsız etmek şeklindeki eyleminde, bu durumun, gürültüye maruz kalan insanların sağlığına zarar vermeye elverişli olup olmadığı hususuna dair tespit yapılmadan, uzmanlık bilgisine yer verilmeyen bilirkişi raporuna dayanılarak, yetersiz gerekçeyle hükümlülük kararı verilmesi,

(4. CD., 20.06.2012, Esas No: 2011/12137, Karar No: 2012/15047)

3.4. İMAR KİRLİLİĞİNE NEDEN OLMA

İmar Kirliliğine Neden Olma suçu Türk Ceza Kanununda 2. Kitap 3. Kısım 2. Bölümde "Çevreye Karşı Suçlar" başlığı altında 184. maddede düzenlenmiştir.

Maddenin düzenlemesi şu şekildedir;

Madde 184 - (1) Yapı ruhsatiyesi alınmadan veya ruhsata aykırı olarak bina yapan veya yaptıran kişi, bir yıldan beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(2) Yapı ruhsatiyesi olmadan başlatılan inşaatlar dolayısıyla kurulan şantiyelere elektrik, su veya telefon bağlantısı yapılmasına müsaade eden kişi, yukarıdaki fıkra hükmüne göre cezalandırılır.

(3) Yapı kullanma izni alınmamış binalarda herhangi bir sınai faaliyetin icrasına müsaade eden kişi iki yıldan beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(4) Üçüncü fıkra hariç, bu madde hükümleri ancak belediye sınırları içinde veya özel imar rejimine tâbi yerlerde uygulanır.

(5) Kişinin, ruhsatsız ya da ruhsata aykırı olarak yaptığı veya yaptırdığı binayı imar plânına ve ruhsatına uygun hale getirmesi halinde, bir ve ikinci fıkra hükümleri gereğince kamu davası açılmaz, açılmış olan kamu davası düşer, mahkum olunan ceza bütün sonuçlarıyla ortadan kalkar.

3.4.1. Genel Açıklamalar;

Madde metninde imar mevzuatında belirlenen usul ve koşullara aykırı olarak inşa faaliyetinde bulunmak, suç olarak tanımlanmıştır.

Birinci fıkradaki suç, yapı ruhsatiyesi alınmadan veya ruhsata aykırı olarak bina yapmak veya yaptırmakla oluşur. Böylece, sadece binayı inşa eden yüklenici, taşeron, usta veya kalfa değil; inşaatın sahibi de, bu suçtan dolayı fail olarak sorumlu

tutulacaktır. Ayrıca, bu tür inşa faaliyetlerine kontrol ve denetim hizmeti veren teknik kişiler de bu suçtan dolayı fail sıfatıyla cezalandırılacaktır.

İkinci fıkrada yapı ruhsatiyesi olmadan başlatılan inşaatlar dolayısıyla kurulan şantiyelere elektrik, su veya telefon bağlantısı yapılması ya da bu hizmetlerden yararlanılmasına müsaade edilmesi; üçüncü fıkrada ise yapı ruhsatiyesine dayalı olarak yapılmış olsun veya olmasın, yapı kullanma izni alınmamış binalara elektrik, su, telefon veya gaz bağlantısı yapılması veya bu hizmetlerden yararlanılmasına müsaade edilmesi; dördüncü fıkraya göre de yapı kullanma izni alınmamış binalarda herhangi bir sınai veya ticari faaliyetin icrasına müsaade edilmesi ayrı birer suç oluşturmaktadır.

Beşinci fıkrada bu madde hükümlerinin uygulanma alanı ile ilgili sınırlama getirilmiştir. Bu madde hükümleri ancak belediye sınırları içinde veya özel imar rejimine tabi yerlerde uygulanabilecektir. Örneğin organize sanayi bölgeleri, özel imar rejimine tabi bölge niteliği taşımaktadır. Ancak, sınai ürünlerin üretiminin yapıldığı tesisler açısından bu sınırlama kabul edilmemiştir. Bu bakımdan, köy sınırları içinde inşa edilen, sınai ürünlerin üretiminin yapıldığı tesisler açısından da bu madde hükümleri uygulanabilecektir.

Hak ve özgürlüklerin anayasalarda düzenlenmesi önemli olduğu kadar, hak ve özgürlüklerin amaca uygun bir şekilde her birey tarafından anayasa koyucunun hedeflediği şekilde etkin kullanımının sağlanması da bir o kadar önemlidir. Toplum ve doğayı insanlara ve insanların birbirlerine karşı korumak için çevre ceza normlarına ihtiyaç vardır. Bir yandan sağlıklı çevrede yaşama hakkı ile diğer yandan mülkiyet hakkı ve konut hakkı arasında uyum sağlanarak yaşanabilir şehirlerin oluşturulmasında etkili bir koruma sağlanmalıdır.

Bu nedenle ceza hukukunun, canlı yaşamının temelini teşkil eden çevre korumada ilk

ve en önemli vasıta olmadığı iddia edilebilir, fakat toplum düzenini korumaya ve sağlamaya çalışan ceza hukukunun, sadece bireysel olarak değil; işlendiklerinde toplumun tümünü veya önemli bir kısmının mağdur olmasına yol açabilen çevre suçlarını önlemede etkin bir araç olduğu söylenebilir. Özellikle hızlı nüfus artışı sonucunda kişilerin planlı ruhsatlı binalar inşa etmek yerine denetimsiz ve kanunlara aykırı surette kaçak yapılar inşa etmelerinin önüne geçebilmek için ceza hukukuna ihtiyaç vardır. Çünkü; kaçak yapı sorunun önüne salt imar hukuku kuralları ile geçebilmek mümkün değildir. Dolayısıyla anayasalarda yer alan hak ve özgürlüklerin yasal sınırlarının belirlenmesinde ve bu özgürlüklerin kullanımının sağlanmasında birtakım çevre hukuku ile ilgili yaptırımlara özel kanunlarda yer verilmiştir. Örneğin; Çevre Kanununun 20. maddesi ve devamında çevre kanununa aykırı davranışlarda bulunulması halinde idari nitelikli cezalara yer verilirken; 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarının Korunması Hakkındaki Kanununun 65. maddesinde 2960 sayılı Bogaziçi Kanununun 18. maddesinde, 3621 sayılı Kıyı Kanununun 13. maddesinde, idari nitelikli cezalara yer verilmiştir. Ancak çevrenin korunmasında özel kanunlarla bir takım yaptırımlara yer verilmişse de çevrenin etkili bir şekilde korunması ve planlı şehirleşmenin gerçekleştirilebilmesinde Ceza Kanununun oldukça önemli bir yeri bulunmaktadır.

İmar kirliliğine neden olma suçunun düzenlendiği Türk Ceza Kanunu'nun 184. maddesinde ve madde gerekçesinde belirtildiği üzere, bu suçla imar mevzuatında getirilen kurallara aykırı surette inşa faaliyetinde bulunmak suç olarak tanımlanmıştır. Bir yandan imar mevzuatına aykırı surette inşa faaliyetinde bulunmak önlenmek istenirken diğer taraftan bireylerin anayasa ile güvence altına alınan sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkı da güvence altına alınmak istenmiştir.

Gerçekten de hızlı nüfus artışı ve çarpık kentleşme ülkemiz açısından önemli bir sorunu teşkil etmektedir. Özellikle 1950'lerden itibaren kırsaldan kente göç eden insanlar hiçbir kural tanımadan kamunun veya özel kişilerin arazileri üzerinde mevcut kentsel dokuyu onarılmaz şekilde bozarak gecekondulaşma şeklinde

büyükşehirlere yerleşmeye başlamıştır. Bu duruma devlet, başlangıçta sadece "seyirci", sonrasında ise "affedici" yaklaşmış, çıkarılan af yasalarıyla imar düzenine aykırı yapılaşmayı meşrulaştırmıştır. Bugün büyük kentlerde gecekonduların bulunduğu yerler, hizmet verilen idari birimler haline dahi gelmiştir(Aybay,2006).

Çarpık kentleşmeyle birlikte şehirlerin fiziki, tarihi, kültürel ve doğal dokuları bozulmakta ve bir nevi çevre kirliliği ortaya çıkmaktadır. Birey çıkarları ile toplum çıkarları arasında bir dengesizliğe sebep olan bu durum devletin hukuki düzenleme yoluyla müdahalesini zorunlu kılmaktadır.

Yukarıda da değinildiği gibi devlet bir yandan sağlıklı çevrede yaşama hakkı ile diğer yandan mülkiyet hakkı ve konut hakkı arasında uyum ve denge sağlayarak yaşanabilir şehirleri oluşturmakla ve korumakla görevlidir. Nitekim anayasamızın 57. maddesinde konut hakkı düzenlenmiş ve şehirlerin özelliklerini ve çevre şartlarını gözeten bir planlama çerçevesinde, konut ihtiyacını karşılayacak tedbirleri almak devlete bir ödev olarak verilmiştir. Bunun için bir şehrin imarı konusu, kent toprağının günümüzde ve gelecekte nasıl kullanılacağı, kentin gelişme biçimine ve doğrultularına ilişkin olarak akılcı ve bilimsel verilere dayanılarak planlanması devletin ödevdir(Mengi ve Keleş, 2003:24).

Kanun koyucu her ne kadar madde başlığı ile suç İmar Kirliliğine Neden Olma şeklinde tek bir suçmuş gibi belirtmişse de madde metni incelendiğinde görüleceği üzere; İmar Kirliliğine Neden Olma Suçunu tanımlarken birbirinden farklı üç ayrı suça yer vermiştir. Buna göre yapı ruhsatı alınmadan ya da ruhsata aykırı bina yaptıran veya yapan kişiler birinci fıkra hükmüne göre, yapı ruhsatı olmadan başlatılan şantiyelere elektrik, su ve telefon bağlayan kişiler ikinci fıkra hükmüne göre, yapı kullanma izni alınmadan yapılan binalarda herhangi bir sınai faaliyette bulunan kişiler ise üçüncü fıkra hükmüne göre cezalandırılacaktır.

3.4.2. Suçla Korunan Hukuksal Yarar;

5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 184. maddesinde düzenlenen İmar Kirliliğine Neden Olma Suçu madde itibariyle “Topluma Karsı Suçlar” başlıklı Üçüncü Kısımın “Çevreye Karsı Suçlar” başlıklı ikinci bölümünde düzenlenmiştir. Suçla korunan hukuki değer belirlenirken suçun düzenlendiği yer göz önünde bulundurulmalıdır. İmar Kirliliğine Neden Olma Suçu ile korunan hukuki yararın dar anlamda imar düzeni olduğu söylenebilir de (Kalabalık, 2005:586); gerek suçun konusu gerekse madde itibariyle kanunda düzenlendiği yer dikkate alındığında 1982 Anayasasının 56. maddesinde tanımlandığı şekliyle esas korunmak istenen sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkıdır(Yıldız,2004:294).

İnsanların yaşadığı kent ve beldelerin doğal mekanlara uygunluğunun sağlanmasına ilişkin teknik konular İmar Kanununda düzenlenmiştir. Yerleşme yerleri ile bu yerlerdeki yapılaşmaların plan, fen, sağlık ve çevre şartlarına uygun olarak oluşmasının sağlanması sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkının korunması bakımından önem taşımaktadır (Parlar ve Hatipoğlu 2007; 1388). Çevre, bize ve gelecekteki nesillere ait bir hukusal değer olup, diğer bireylerle paylaşmamız gerektiği gibi, aynı zamanda müştereken alınması gereken önlemlerle de korumamız gereken bir değerdir(Ünver, 2003:1017).

3.4.3. Suçun Konusu;

Suçun hukuki konusu, suçun doğrudan doğruya ihlal ettiği varlık veya çıkardır. Her suçun bir konusu vardır. Bu konu suçun ihlal ettiği değer olup; suçla korunan hukuki değer de suçun konusuna göre tespit edilmektedir. Bu bağlamda, suçun konusu aynı zamanda suçla korunan hukuki değerinin tespitinde de önemlidir. Suçun hukuki konusu kanun ile korunan hak ve çıkar yani suçun doğrudan doğruya ihlal ettiği varlık veya çıkardır. Örneğin adam öldürme suçu yaşama hakkını koruduğundan hukuki konu yaşama hakkıdır (Centel, Zafer ve Çakmut, 2006;23). Bu bağlamda İmar kirliliğine

Neden Olma suçunun konusu hiç şüphesiz dar anlamda imar düzeni ve şehirler, geniş anlamda ise çevredir.

3.4.4. Suçun Faili ve Mağduru;

3.4.4.1. Fail;

İmar Kirliliğine Neden Olma suçunun düzenlendiği Türk Ceza Kanunu 184. maddede kanun koyucu aşağıda ayrıntılı olarak açıklanacağı üzere birbirinden farklı üç suça yer vermiştir. Bu nedenle her bir suç açısından failin ayrı ayrı incelenmesi gerekmektedir.

Türk Ceza Kanunu 184/1. maddede yer alan yapı ruhsatı alınmayan ve/veya ruhsata aykırı bina yapma ve/veya yaptıma suçu açısından failde herhangi bir özellik aranmamıştır. Suç tanımında yer alan haksız ve hukuka aykırı eylemi işleyecek failin belirli bir niteliğe sahip olunması gereken suçlara "özgü suç" denir. Yapı ruhsatı olmadan ve/veya yapı ruhsatına aykırı surette bina yapan ve/veya yaptıran kişiler bu suçun faili olabilecektir. Dolayısıyla ruhsatsız veya ruhsata aykırı binayı yapan yüklenici, taşeron, usta, kalfa ve hatta binanın yapımında çalışan işçi bu suçun faili olabilecektir(Yıldız, 2004;60). Ancak usta, kalfa veya işçilerin inşasında çalıştıkları yapının ruhsatsız olduğunu bilmeleri mümkün olmadığından hata hükümlerine göre değerlendirme yapılmalıdır. Ancak binanın inşasında çalışan usta veya kalfa aynı zamanda inşaatın yapımından tek başlarına sorumlu iseler bu taktirde 184/1. madde de yer alan suçun faili olabileceklerdir (Katoğlu, 2006;94).

Maddenin ikinci fıkrasında yer alan ruhsata aykırı başlatılan şantiyeye elektrik, su veya telefon bağlayan, bağlanmasına izin veren kişiler fail olarak cezalandırılacaktır. Bu bakımdan elektrik, su veya telefon idaresinde görevli olarak çalışan kişiler bu suçtan sorumlu tutulabileceklerdir. Tabi burada elektrik tesisatını döşeyen ya da

elektrik bağlanması işini yerine getiren görevliler değil; elektrik gibi hizmetlerin ulaştırılmasına izin veren yetkili kişiler sorumlu tutulacaktır. Ancak maddenin hazırlık komisyonunda düzenlenen şekilde hizmeti götüren kişiler de bu suçun faili olabilmekteydi. Fakat ceza kanununun yasalaşma sürecinde TBMM Genel Kurulunda yapılan değişiklik üzerine bu kişiler suç kapsamından çıkarılmıştır. Dolayısıyla hizmeti götüren kişiler bu suçtan sorumlu olmayacaktır.

Yine benzer şekilde, üçüncü fıkradaki düzenleme bakımından, yapı kullanma izni olmayan binalarda sınai faaliyetlerin yerine getirilmesine müsaade eden kişiler de bu suç bakımından fail sıfatıyla cezalandırılacaklardır. Yapı kullanma izni olmayan binalarda sınai faaliyetin icrasına müsaade eden kişiler Türk Ceza Kanunu'nun 6/1-c maddesi anlamında kamu görevlisi niteliğinde olup, bu izni vermek için haksız bir menfaat temin etmişse ayrıca Türk Ceza Kanunu md. 252'de düzenlenen Rüşvet suçunun da faili olacaktır.

3.4.4.2. Mağdur;

Haksızlığa uğrayan kişiye mağdur denir. Her suç ile haksızlığa uğrayan, menfaatleri ihlal edilen kişi ve/veya kişiler, yani mağdur vardır. Mağdursuz suç olmaz. Bazı suçlarda mağdur, bir ve/veya birkaç kişi olurken bazı suçlarda ise toplum ve hatta devlet gibi tüzelkişiliği olan kişiler de suçtan dolayı mağdur olabilirler.

Türk Ceza Kanunu'nun 184. maddesinde düzenlenen İmar Kirliliğine Neden Olma suçu topluma karşı işlenen suçlar bölümünde düzenlenmiştir. Suçla korunan hukuki değer ile suç konusu ve dolayısıyla da mağdur kişi arasında sıkı bir ilişki vardır. Suçla korunan hukuki değer de nazarı itibara alındığında görüleceği üzere İmar Kirliliğine Neden Olma Suçu toplumda yer alan herkese karşı işlenebilen bir suçtur. Kaldı ki; 1982 Anayasasının 56. maddesinde yer alan sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkı herkesin eşit olarak sahip olduğu bir hak ve özgürlüktür. Bu bağlamda İmar Kirliliğine Neden Olma suçu işlendiğinde bu suçtan dolayı herkes zarar görmektedir. İmar Kirliliğine Neden Olma suçu, toplumda yer alan herkese karşı işlenebilir. Yani İmar Kirliliğine Neden Olma suçu açısından mağdur belli bir kişi

olmayıp toplumdur.

Ancak, kamu davasına katılan sıfatını alabilmek için kişinin suçtan doğrudan doğruya zarar görmüş olması gerekir. Dolaylı zararlar nedeniyle, kamu davasına katılma olanaksızdır. Doğrudan zarar görmede ölçüt, mağdurun haklı çıkarının zedelenmesi olup, nedensellik bağı kurmak kaydıyla maddi ve manevi çıkarlar gözetilmelidir. Bu anlamda örneğin, imar uygulamalarını düzenleme ve denetleme hak ve görevi olan belediyeler suçtan zarar gören durumundadırlar. Ruhsatsız binaya, şantiyeye, sanayi işletmesine komşu olup gayrimenkul hukuku çerçevesinde doğrudan hakları zedelenenler suçtan zarar gören durumundadır. Suçtan zarar görenler, somut olayın özelliklerine göre belirlenmelidirler. Suçtan doğrudan doğruya zarar görmeyen kişi kamu davasına katılamayacağı gibi, yasa yollarına başvurma hak ve yetkisine de sahip olamaz (Yaşar, Gökcan ve Artuç, 2010:5068).

3.4.5. Suçun Maddi Unsuru;

Maddenin birinci fıkrasında düzenlenen suçun maddi unsuru, yapı ruhsatiyesi almadan veya ruhsata aykırı olarak bina yapmak veya yaptırmakla oluşmaktadır. Maddedeki suç tanımına göre, bu fiillerden dolayı binayı inşa eden yüklenici, taşeron, usta veya kalfa ile inşaatın sahibinin yanı sıra bu tür inşa faaliyetlerine kontrol ve denetim yükümlülükleri bulunan teknik kişiler de fail olarak sorumlu tutulup cezalandırılacaklardır (Parlar ve Hatipoğlu, 2010;314-315). Ancak, maddenin 4.fıkrasının açık hükmü gereğince belediye ve mücavir alanlar dışındaki köy yerleşik alanları ve civarında ve mezralarda yapılacak bina ve inşaatlar açısından yapı ruhsatı aranmadığından böyle bir durumda 1. fıkradaki hükümler uygulanamayacaktır.

"Yapı"; karada ve suda, sürekli veya geçici, resmi veya özel yeraltı ve yer üstü inşaatı ile bunların ilave, değişik ve onarımlarını içine alan sabit ve müteharrik tesislerdir. "Bina" kavramı; kendi başına kullanılabilen, üstü örtülü ve insanların içine girebilecekleri ve insanların oturma, çalışma, eğlenme veya dinlenmelerine veya

ibadet etmelerine yarayan, hayvanların ve eşyaların korunmasına yarayan yapıları ifade etmektedir. " Yapı ruhsatı ise; belediyelerin; yeni yapı inşası, eski yapılara kat eklenmesi, onarım, foseptik, bahçe duvarı ve benzeri yapılara başlanması için düzenleyerek aslını yapı sahibine verdikleri, birinci örneği belediyede kalacak, ikinci örneği Maliye Bakanlığı'na, son örneği ise Devlet İstatistik Enstitüsüne gönderilecek olan belgelerdir. Yapı ruhsatı alma koşulları İmar Kanununda ayrıntılı biçimde düzenlenmiştir (Baydemir, 2003:109).

184. maddenin 4. fıkrası uyarınca, 1. fıkra hükmü ancak belediye sınırları içinde veya özel imar rejimine tabi yerlerde uygulanır. Bu itibarla, belediye ve mücavir alanlar dışında kalan köy yerleşik alanları ve civarında ve mezralarda yapılacak binalar için yapı ruhsatı aranmadığından bina yapan veya yaptıranlar hakkında 184/1. fıkra hükmü uygulanmayacaktır.

Maddenin ikinci fıkrasında düzenlenen suçun maddi unsuru, yapı ruhsatı olmadan başlatılan inşaatlar dolayısıyla kurulan şantiyelere elektrik, su veya telefon bağlantısı yapılması ya da bu hizmetlerden yararlanılmasına müsaade edilmesiyle oluşmaktadır.

" Şantiye (Yapı Yeri) " ; büyük yapıların inşaa edildiği yerlerde yapımın gerektirdiği araç ve gereçlerin bulundurulduğu ve çalışanların oturduğu geçici binalardır. (Baydemir, 2003:252).

184. maddenin 2. fıkradaki suçtan dolayı ceza sorumluluğu bulunan kişiler yapı ruhsatı olmadan başlatılan inşaatlar dolayısıyla kurulan şantiyelere elektrik, su veya telefon bağlantısı yapılmasına izin vermeye ilgili mevzuat hükümlerine göre sıfatı ve yetkisi bulunan kişilerdir. Maddenin 4. fıkrası uyarınca, 2. fıkra hükmü ancak belediye sınırları içinde veya özel imar rejimine tabi yerlerde, uygulanır. Belediyenin sınırları ilgili düzenlemelere, 5393 sayılı Belediye Kanunu'nun 5-7 maddeleri ile 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu'nun 5. maddesinde yer

verilmiştir. Özel İmar rejimine tabi yerler, Tip İmar yönetmeliğinin 59. maddesine göre inşaat ruhsatı alınması gerekmeyen ve ilgili belediyeye bildirim yeterli sayıldığı kamuya ait yapı ve tesisler ile sanayi tesisleridir. Bu fıkra hükmü 12.10.2004 tarihinden önce yapılmış yapılara ilgili olarak uygulanmaz. (184/6. fıkra).

Maddenin üçüncü fıkrasında düzenlenen suçun maddi unsuru, yapı kullanma izni alınmamış binalarda herhangi bir sınai faaliyetin icra edilmesine müsaade edilmesiyle oluşmaktadır (Parlar ve Hatipoğlu, 2010:316). Burada yapı kullanma izni ile sınai faaliyet kavramlarını açıklamak gerekecektir.

“Yapı kullanma izni”; bir yapının tamamen bittiği takdirde tamamının, kısmen kullanılması mümkün kısımları tamamlandığı takdirde bu kısımlarının kullanılabilmesi için inşaat ruhsatını veren belediye veya valilikten, ruhsata tabi olmayan yapıların tamamen veya kısmen kullanılabilmesi için ilgili belediye veya valilikten alınması zorunlu olan izindir. Mal sahibinin başvurusu üzerine, yapının ruhsat ve eklerine uygun olduğu ve kullanılmasında fen bakımından bir mahzur görmediğini içeren yapı kullanma izin (iskan izni) belgesi ilgiliye verilmektedir.(Parlar ve Hatipoğlu, 2010:316).

“Sınai (endüstriyel) faaliyet”; madenler, toprak ürünleri ve hayvansal ürünler gibi hammaddeleri, makine, iş gücü ve diğer araçlardan yararlanarak insan gereksinimlerini karşılayacak ürün durumuna getirmek için yapılan çalışmalardır. (Baydemir, 2003).

3.4.6. Suçun Manevi Unsuru;

Kanun koyucu bu suç yönüyle taksirle işlenebileceğine dair bir düzenleme yapmadığı ve bu yönde bir hüküm koymadığı için bu suçun taksirle işlenmesi

mümkün değildir. İmar Kirliliğine Neden Olma suçu ancak kasten işlenebilecek olan bir suçtur. Özel bir kast gerekmeyip genel bir kastın varlığı yeterlidir.

3.4.7. Suça Etki eden Nedenler;

Etkin pişmanlık, icra hareketlerini tamamlayan failin suçtan vazgeçerek neticeyi önlemek için çaba harcaması olup yeni Türk Ceza Kanunu ile kanunda düzenlenmiştir. Önceki yasa döneminde suç olarak tanımlanan fiil işlendikten ve fakat netice meydana gelmeden önce neticenin ortaya çıkmasını engellemeye çalışılmasının verilecek olan cezaya bir etkisi bulunmamaktaydı. Ancak, 5237 sayılı Türk Ceza Kanununda öngörülen sistemde suçun tüm unsurlarıyla tamamlanmasından sonra, etkin pişmanlık hali düzenlemiştir (Centel, Zafer ve Çakmut, 2006;471). Türk Ceza Sisteminde suç tamamlandıktan sonra belli suçlar açısından cezayı kaldıran veya azaltan cezada indirim yapılmasını gerektiren şahsi sebeplere yani etkin pişmanlığa yer verilmiştir. Etkin pişmanlık şartları olduğu takdirde bazı hallerde faile ceza verilmeyeceği gibi cezası indirilerek de verilebilir. Kanun koyucu her suç bakımından etkin pişmanlık hükümlerine yer vermemiş olup; bazı suçlarda bu hükümlere yer vermiştir. Etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanabileceği suçlar arasında Türk Ceza Kanunu md. 184'de düzenlenen İmar Kirliliğine Neden Olma suçu da yer almaktadır.

İmar Kirliliğine Neden Olma suçunun 5. fıkrası ile etkin pişmanlık halleri düzenlenmiştir. Failin ruhsatsız veya ruhsata aykırı olarak yaptığı veya yaptırdığı binayı imar planına ve ruhsatına uygun hale getirmesi halinde; bir ve ikinci fıkra hükümleri gereğince kamu davası açılmaz, açılmış olan kamu davası düşer, mahkum olunan ceza bütün sonuçlarıyla ortadan kalkar. Yani sonradan yapılan bina imar planına ve ruhsatına uygun hale getirilirse ruhsat alınmadan veya ruhsata aykırı surette yapı inşa etme ve ruhsatsız başlatılan şantiyelere bazı hizmetlerin götürülmesi nedeniyle 184/1 ve 184/2 madde hükümleri uygulanmayacaktır. Bu fıkra, yapı ruhsatı alınmadan veya ruhsata aykırı olarak bina yapan veya yaptıran kişiler

açısından bir etkin pişmanlık hükmü niteliğindedir. Buna göre, kişinin, ruhsatsız ya da ruhsata aykırı olarak yaptığı veya yaptırdığı binayı imar planına ve ruhsatına uygun hale getirmesi halinde, hakkında bu suç nedeniyle kamu davası açılmaz, açılmış olan kamu davası düşer, mahkum olduğu ceza bütün sonuçlarıyla ortadan kalkar. Bu hükümle amaçlanan, imar planına veya ruhsata aykırılıkların bir an önce giderilmesi için kişinin harekete geçmesini ve imar kirliliğine aykırı davranışların ortaya çıkardığı sonuçların ortadan kaldırılmasını sağlamaktır. Ruhsatsız veya ruhsata aykırı olarak yapılmış yapıların yıkılması yerel yönetimler açısından hep sorun olmuştur. Bu nedenle, burada kabul edilen etkin pişmanlık hükmü ile ilgili olarak zaman bakımından bir sınırlama getirilmemiştir. Buna göre kişi, yaptığı veya yaptırdığı bina ile ilgili olarak imar planına ve ruhsata aykırılıkları, bu madde hükmüne istinaden cezaya mahkum olduktan sonra gidermesi halinde dahi, etkin pişmanlıktan yararlanılabilecektir.

Belirtmek gerekir ki, bu yönde bir düzenleme, bir af olarak nitelendirilemez. Zira, ceza kanunlarının zaman bakımından uygulama alanına ilişkin kuralların gereği olarak; bu madde hükümleri, ancak yürürlüğe girdikleri tarihten sonra yapılacak olan ruhsatsız veya ruhsata aykırı binalar açısından uygulama kabiliyeti bulacaktır. Halbuki af, bu yöndeki kanun veya Cumhurbaşkanlığı kararının vazedildiği tarihten önce işlenmiş olan fiiller açısından etkisini doğurabilir. Ceza kanunlarının zaman bakımından uygulama alanına ilişkin kuralların gereği olarak; bu madde hükümlerinin yürürlük tarihinden önce yapımı tamamlanmış olan ruhsatsız veya ruhsata aykırı binalarla ilgili olarak, bu suç dolayısıyla cezalandırma yoluna gidilemez.

3.4.8. Suçun Özel Görünüş Biçimleri;

3.4.8.1. Teşebbüs;

Fail işlemeye kastettiği suçu işlemeye başlar ancak failin elinde olmayan

nedenlerden dolayı suç tamamlanamazsa bu halde faile işlemeyi kastettiği suça verilecek cezada, kanundaki oranlarda indirim yapılarak ceza verilir.

Teşebbüs hükümleri 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 35'inci maddesinde düzenlenmiştir. Kanuna göre herhangi bir suça teşebbüs hükümlerinin uygulanabilmesi için failin işlemeyi kastettiği bir suça elverişli hareketlerle doğrudan doğruya icraya başlayıp da elinde olmayan nedenlerle suçu tamamlayamaması gerekmektedir. Yani suça teşebbüsten bahsedebilmek için kasten işlenebilen bir suç olmalı, fail doğrudan doğruya icra hareketlerine başlamalı, failin başladığı hareket suçu işlemeye elverişli olmalı, ancak fail elinde olmayan nedenlerle suçu tamamlayamamış, yani netice meydana gelmemiş olmalıdır.

Maddeye konu suçların icra hareketlerinin bölünebilmesi mümkün olmadığından ve suçların kanuni tanımında öngörülen sonuçların (binanın yapılması, şantiyelere su, elektrik veya telefon bağlantısı yapılmasına müsaade edilmesi, sınai faaliyetin icrasına müsaade edilmesi) gerçekleşmesi durumunda suç tamamlanmış olacağından, bu suçlara teşebbüs mümkün değildir (Parlar ve Hatipoğlu, 2010:317).

Failin yapı ruhsatı almadan binanın inşa faaliyetine başlaması ile yapma ve yaptırma eylemleri tamamlanır. Yapılmakta olan binanın ruhsatsız olarak yapıldığının anlaşılması ve inşaatın durdurulması durumunda eylemin teşebbüs aşamasında kaldığı düşünülemez.

İnşaat faaliyetine ilişkin kum, çakıl, çimento, demir vb. yapım araç ve malzemelerinin hazırlanması birer suça hazırlık hareketidir. Gerekli malzeme ve araçlarını hazırlayıp inşaata henüz başlamamış failin eyleminin teşebbüs aşamasında kaldığından söz edilemez (Yılmaz, 2002; 927-928). Zira hazırlık hareketlerinin cezalandırılması söz konusu değildir, cezalandırma yapabilmek için icra hareketlerine başlanmış olunması gerekir ve irediğimiz suç yönüyle ise icra hareketlerine başlandığı anda suç tamamlanmış olmaktadır.

İmar Kirliliğine Neden Olma Suçundan bahsedebilmek için yapı ruhsatı alınmadan veya ruhsata aykırı olarak binanın yapılması, başlatılan şantiyeye elektrik, su, telefon bağlanması veya yapı kullanma izni olmadan herhangi bir sınai faaliyetin icrasına müsaade edilmesi ile suç tamamlanır. Yani suçun niteliği itibariyle icra hareketlerinin bölünebilmesi mümkün değildir. Suçun icra hareketleri gerçekleşmesi durumunda suç tamamlanmış olacaktır. Açıklanan nedenlerle de İmar Kirliliğine Neden Olma suçuna teşebbüs mümkün değildir.

3.4.8.2. İştirak;

Suç tanımında belirtilen suçun, tek bir kişi tarafından işlenebilmesi mümkün olduğu hallerde, suçun aralarında iştirak iradesi bulunan birden fazla kişi tarafından işlenmesi halinde failer hakkında iştiraktan bahsedilir. Yani suça iştirak; yasadaki suç tanımından böyle bir zorunluluk ortaya çıkmadığı halde, suçun birden fazla çok kişinin katılmasıyla veya katkıda bulunmasıyla işlenmesi durumudur(Önder, 1992:3398).

İştirak, 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 37. vd'ı maddelerinde düzenlenmiştir. Kanun gereği failer arasında iştiraktan bahsedebilmek için, öncelikle tek kişi tarafından işlenebilen bir suç olmalıdır. Tek kişi tarafından işlenebilen suçun birden fazla fail tarafından işlenmesi gerekmektedir. Suçun faileri arasında iştirak etme iradesinin bulunması ve karar verilen suçun işlenmesi gerekir. Ancak her halde suça iştirak edilebilmesi için kasten işlenebilen bir suç olmalı ve failerden herhangi birisi için hukuka aykırılığı kaldıran bir durumun bulunmaması gerekmektedir. Aksi halde iştirak halinde suçtan bahsedilemez.

5237 sayılı Türk Ceza Kanunu madde 184'de yer alan İmar Kirliliğine Neden Olma Suçu açısından iştirak bakımından özel bir hüküm bulunmadığından bu husustaki sorunlar genel hükümlere göre çözümlenecektir(Parlar ve Hatipoğlu, 2010;317). Eğer ruhsatsız yapı yapan ve/veya ruhsata aykırı binanın yapımından ve/veya yaptıran inşaat sahibi ile taşeron arasında iştirak iradesi varsa fail olarak birlikte sorumlu tutulacaklardır.

3.4.8.3. İçtima;

İçtima açısından bu suçta özel bir düzenleme bulunmamaktadır. Bu nedenle genel hükümler uygulanacaktır. Eğer fail, aynı suç isleme kararıyla, birden fazla kere imar kirliliğine neden olma suçunu işlerse zincirleme suç hükümleri uygulanabilecek midir?. Zincirleme suçtan bahsedebilmek için kanunun aynı hükmünün değişik zamanlarda aynı kişiye karşı birden fazla kere işlenmesi gerekmektedir. Ancak Türk Ceza Kanununun 43. maddesinin birinci fıkrasının son cümlesine göre mağduru belli bir kişi olmayan suçlarda da zincirleme suçla ilişkin hükümler uygulanacaktır. Kanunda imar kirliliğine neden olma suçu bakımından özel bir düzenleme getirilmediğinden kanunun aradığı şartlar yerine geldiği takdirde genel hükümler uygulanacaktır. Bu bağlamda imar kirliliğine neden olma suçu bakımından da zincirleme suç hükümleri uygulanacaktır.

Yapı ruhsatı alınmadan başlatılan şantiyelere elektrik, su ve telefon bağlayan görevliler bunun karşılığında maddi bir menfaat temin eder ise bu takdirde hem rüşvet hem de İmar Kirliliğine Neden Olma Suçundan ayrı ayrı cezalandırılacaklardır.

Eğer izinsiz yapılan inşaat sit alanlarına ilişkin şartlara, korunması gerekli taşınmaz kültür ve tabiat varlıklarının korunma alanlarında öngörülen şartlara ve koruma planlarında öngörülen şartlara aykırı olarak yapılmış ise bu durumda yapan ve yaptıranların fiili 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanununun 65/b bendindeki suçu oluşturmağandır; bu özel yasa hükmünün uygulanması gerekecektir (Parlar ve Hatipoğlu, 2010:317). Ancak 2960 sayılı Bogaziçi Kanununun 18. maddesinin 1. ve 2. fıkrası hükümleri ile 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 184/1 ve 2. fıkraları konu bakımından ayniyet göstermesine ve örtüşmesine karşın, bu durumda genel kanun olan TCK 184. maddesi hükümleri uygulanmalıdır. Çünkü burada özel kanun - genel kanun kıstasının gözetilmesi ve özel kanunun uygulanması hakkaniyete uygun düşmeyecektir ve ceza açısından caydırıcı olmayacaktır. Zira aynı suçta müşterek fail olan usta ya da kalfanın özel yasa ile cezalandırılması

öngörülmediğinden bunlar hakkında genel ceza hükmü, diğerleri için özel ceza hükmünün uygulanması halinde hakkaniyete aykırı ve karmaşık bir durumla karşılaşmamıza neden olacaktır (Yaşar, Gökcan ve Artuç, 2010:5086). Dolayısıyla böyle bir durumda genel yasa hükmü uygulanmalıdır. Nitekim YTCK'nın 184. maddesiyle 2960 sayılı yasanın 18/1. maddesinin zımnen yürürlükten kalktığına kabulü de mümkündür (Tosun ve Artuç, 2008:615).

Elektrik, su, telefon gibi hizmetlerin kurulmasına izin verecek olan kişiler aynı zamanda yapılan binanın ruhsatsız olduğunu öğrendikleri takdirde bunu ilgili mercilere bildirme yükümlülükleri bulunmaktadır. Buna aykırı davranılması halinde her iki suçtan (imar kirliliğine neden olma suçunun yanı sıra kamu görevlisinin suçunu bildirmemesi suçundan) cezalandırılacaktır. Yine yapı ruhsatı alınmadan başlatılan inşaatlara elektrik, su ve telefon gibi hizmetlerin bağlanmasına maddi bir menfaat karşılığında izin veren kamu görevlileri aynı zamanda rüşvet suçundan dolayı da ayrıca cezalandırılacaktır.

3.4.9. Yaptırım;

Maddenin birinci ve ikinci fıkralarında düzenlenen suçlar bakımından failin bir yıldan beş yıla kadar, üçüncü fıkrada düzenlenen suç nedeniyle iki yıldan beş yıla kadar hapis cezasıyla cezalandırılması öngörülmüştür. Yani Yapı ruhsatı alınmadan veya ruhsata aykırı olarak bina yapan veya yaptıran kişiler ile Yapı ruhsatı alınmadan başlatılan inşaatlar dolayısıyla kurulan şantiyelere elektrik, su veya telefon bağlantısı yapılmasına müsaade eden kişiler bir yıldan beş yıla kadar, Yapı kullanma izni alınmamış binalarda herhangi bir sınıai faaliyetin icrasına müsaade eden kişiler ise iki yıldan beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılacaklardır. Ancak failin ruhsatsız veya ruhsata aykırı olarak yaptığı veya yaptırdığı binayı imar planına ve ruhsatına uygun hale getirmesi halinde; bir ve ikinci fıkra hükümleri gereğince kamu davası açılmaz, açılmış olan kamu davası düşer, mahkum olunan ceza bütün sonuçlarıyla ortadan kalkar. Yani sonradan yapılan bina imar planına ve ruhsatına uygun hale getirilirse ruhsat alınmadan veya ruhsata aykırı surette yapı inşa etme ve ruhsatsız başlatılan şantiyelere bazı hizmetlerin götürülmesi

nedeniyle 184/1 ve 184/2 madde hükümleri uygulanmayacaktır.

3.4.10. Muhakeme;

Bu suçlar nedeniyle herhangi bir şikayet gerekmez, suçun bir şekilde öğrenilmesi üzerine res'en soruşturma ve kovuşturma yapılır. 5235 sayılı kanununun 11. maddesi gereğince bu suçlardan açılan davalara bakma yetki ve görevi suçun işlendiği yerdeki Asliye Ceza Mahkemelerine aittir.

3.4.11. Örnek Yargıtay Kararları;

*...

1- Sanık hakkında düzenlenen 29/05/2006 tarihli tutanak içeriğinden sanığın projeye aykırı olarak evinin terasını kapattığı ve bekçi evi yaptığı ve imara aykırılık nedeniyle TCK nun 184.maddesi gereğince cezalandırılması istemiyle dava açıldığı halde, tek suç oluşturan projeye aykırı hareketleri nedeniyle hem beraat hem de mahkumiyet kararı verilmesi,

2- Ruhsatsız inşaatın bulunduğu yerin belediye sınırları içinde kalıp kalmadığının ile özel imar rejimine tabi yerlerden olup olmadığının araştırılması ve sonucuna göre sanığın hukuksal durumunun belirlenmesi gerektiği gözetilmeden eksik incelemeyle hüküm kurulması,...

(4. CD., 06.02.2012, Esas No : 2009/12153, Karar No : 2012/2566)

*... TCY.nın 184/4. maddesinin; "Üçüncü fıkra hariç, bu madde hükümleri ancak belediye sınırları içinde veya özel imar rejimine tabi yerlerde uygulanır" hükmü uyarınca mücavir alanda anılan maddenin 1. fıkrasının uygulanamaması ve Manisa Belediyesi Şehircilik ve İmar Müdürlüğü'nün 30.07.2007 tarihli yazısında, "söz konusu inşaatın belediye mücavir alan sınırları içerisinde, imar planı içinde kalmakta olup ruhsata bağlanması mümkün olmadığı" belirtilmesi karşısında; suça konu yapının belediye sınırları içinde, belediye mücavir alanında ya da özel imar rejimine tabi yerler içinde kalıp kalmadığının kuşkuya yer vermeyecek biçimde saptanarak, belediye sınırı veya özel imar rejimine tabi yerler dışında kaldığı takdirde atılı suçun

oluşmayacağı gözetilmeden, Manisa Belediyesi Şehircilik ve İmar Müdürlüğü'nün çelişkili yazısı ve eksik inceleme ile hüküm kurulması,...

(4. CD., 14/02/2012, Esas No : 2010/1558, Karar No : 2012/2706)

*... 3194 sayılı İmar Kanunu'nun 21/3 maddesine göre "derz, iç ve dış sıva, boya, badana, oluk, dere, doğrama, döşeme ve tavan kaplamaları, elektrik ve sıhhi tesisat tamirleri ile çatı onarımı ve kiremit aktarılması ve yönetmeliğe uygun olarak mahallin hususiyetine göre belediyelerce hazırlanacak imar yönetmeliklerinde belirtilecek taşıyıcı unsuru etkilemeyen diğer tadilatlar ve tamiratlar ruhsata tabi değildir". Planlı Alanlar Tip İmar Yönetmeliği'nin 14 ve 3030 sayılı Kanun Kapsamı Dışında Kalan Belediyeler Tip İmar Yönetmeliği'nin 16. maddesine göre esaslı tadilat, "yapılarda taşıyıcı unsuru etkileyen ve/veya inşaat alanını ve ruhsat eki projelerini değiştiren işlemler" şeklinde tanımlanarak, esaslı tadilatın, ruhsata tabi olduğu ifade edilmiştir. 22/11/2006 tarihli yapı tatil zaptı ile mahallinde yapılan keşif sonucu düzenlenen 12/11/2007 tarihli bilirkişi raporuna göre, ruhsatsız işyerine 2,50-3,00 metre kare ebatlarında ilave inşaat yapılarak yapının büyütüldüğü ve bu şekilde alan hacim artışının gerçekleştirilmiş olması karşısında; yapılan imalatların 3194 Sayılı Yasanın 21/3 maddesinde belirtilen ve ruhsat gerektirmeyen imalatlardan olmadığı gözetilmeksizin, tadilatların bina vasfında olmadığı şeklindeki yasal olmayan gerekçeyle beraat kararı verilmesi,...

(4. CD., 20.02.2012, Esas No : 2010/1840, Karar No : 2012/3188)

*...

1- 5237 sayılı TCK'nın 184/1. maddesinde yapı ruhsatı alınmadan veya ruhsata aykırı olarak bina yapan veya yaptıran kişinin eyleminin suç sayılması, 3194 sayılı Yasanın 5. maddesinde ise "Bina; kendi başına kullanılabilen, üstü örtülü ve insanların içine girebilecekleri ve insanların oturma, çalışma, eğlenme veya dinlenmelerine veya ibadet etmelerine yarayan, hayvanların ve eşyaların korunmasına yarayan yapılardır." şeklinde düzenlenmesi karşısında, suça konu 38 metre uzunluğundaki yığma tuğla duvarın, TCK'nın 184/1. maddesinde öngörülen ruhsatsız veya ruhsata aykırı bina yapmak suretiyle imar kirliliğine neden olma suçunu oluşturmadığı, eylemin 3194 sayılı Yasanın 32 ve 42. maddeleri kapsamında,

idari yaptırıma tabi olduğu gözetilmeden, yazılı şekilde hüküm kurulması,...

2- Kabule göre de;

TCK'nın 184/5.maddesinde yer alan "kişinin ruhsatsız ya da ruhsata aykırı olarak yaptığı veya yaptırdığı binayı imar planına ve ruhsatına uygun hale getirmesi halinde, bir ve ikinci fıkra hükümleri gereğince kamu davası açılmaz, açılmış olan kamu davası düşer, mahkum olunan ceza bütün sonuçlarıyla ortadan kalkar" biçimindeki düzenlemeye ve binanın Osmangazi Belediye Başkanlığı tarafından yıkılması karşısında anılan yasa maddesine dayanılarak düşme kararı verilemeyeceğinin gözetilmemesi, ...

(4. CD., 05/03/2012, Esas No : 2010/1854, Karar No : 2012/4870)

*... Samsun Büyükşehir Belediyesi'nin 20/09/2007 tarihli yazısına göre suçun işlendiği Demirci Köyünün belediye sınırlarında değil, mücavir alanda kaldığının belirtilmesi ve TCK'nın 184/4. maddesinin; "Üçüncü fıkra hariç, bu madde hükümleri ancak belediye sınırları içinde veya özel imar rejimine tabi yerlerde uygulanır" hükmü uyarınca mücavir alanda anılan maddenin 1. fıkrasının uygulanamaması karşısında, sanık hakkında beraat kararı verilmesi gerekirken, yazılı şekilde hüküm kurulması,...

(4. CD., 20.02.2012, Esas No : 2010/1864, Karar No : 2012/3172)

*... İmar kirliliğine neden olma suçunun oluşabilmesi için binanın tamamlanmış bulunması koşul olmayıp, bina yapılmasına yönelik inşa faaliyetine başlanılmakla suç oluşacağından, 11.01.2007 tarihli tutanağa göre konut iskan haldeki zemin + birinci kat + ikinci katın üzerine ruhsatsız olarak yaptığı üçüncü katın kaba inşaat kalıpları çakılı tabiiye betonu atılı durumda olduğunun tespit edilmiş bulunması, sanığın üçüncü katı 2006 yılında yaptırdığına yönelik ikrarı ve keşif sonucu tanzim edilen bilirkişi raporunda da yargılama konusu üçüncü katın 12/10/2004 tarihinden sonra yapıldığının bildirilmesi karşısında; suçun olduğu gözetilerek sanığın hükümlülüğü yerine, bilirkişi raporu yanlış değerlendirilerek, söz konusu yerin bina olmayıp, yapı kapsamına girdiği, bunun da suç oluşturmadığı biçimindeki yasal olmayan gerekçe ile yazılı şekilde idari para cezasına hükmolunması,...

(4. CD., 06.02.2012, Esas No : 2010/2551, Karar No : 2012/1900)

*... Yapı tatil tutanağı düzenlenirken çekilen fotoğraflar ile keşif sırasında çekilen fotoğraflara göre, yapının sundurma kısımlarının tamamlandığı, suntaların boyandığının görülmesi, masa sandalye düzenine ve kolluk tutanağına göre kahvaltı salonu olarak işletildiğinin tespit edilmesi karşısında; elektrik ve su aboneliklerinin oluşturulma tarihi, işyeri ruhsatı olup olmadığı, büyükşehir belediyesi tarafından 2003 yılında çekirilen hava fotoğraflarında yapının görünüp görünmediği araştırılarak, yapı tutanağını düzenleyen görevlilerin de katılımı ile mahallinde tekrar keşif yapılarak, yapı tutanağının düzenlendiği tarih ile mevcut duruma göre imalat farklılıkları olup olmadığının, imalat farklılıklarının olması halinde ise inşaatın devamı niteliğinde sayılıp sayılmayacağı tartışılarak sonucuna göre sanıkların hukuki durumlarının belirlenmesi gerekirken eksik inceleme ve yetersiz bilirkişi raporuna dayanılarak beraat hükmü kurulması,...

(4. CD., 19.03.2012, Esas No : 2010/3758, Karar No : 2012/6236)

*... 3194 sayılı İmar Yasasının 5. maddesinde yer alan "..... Yapı; karada ve suda, daimi veya muvakkat, resmi ve hususi yeraltı ve yerüstü inşaatı ile bunların ilave, değişiklik ve tamirlerini içine alan sabit ve müteharrik tesislerdir.....

Bina; kendi başına kullanılabilen, üstü örtülü ve insanların içine girebilecekleri ve insanların oturma, çalışma, eğlenme veya dinlenmelerine veya ibadet etmelerine yarayan, hayvanların ve eşyaların korunmasına yarayan yapılardır..... " biçimindeki hükümler karşısında, sanığın, 12.10.2004 tarihinden sonra ruhsatlı binasının bulunduğu bahçeye ruhsatsız olarak yaptığı WC, duş, oda ve kilerin, İmar Yasasının 5. maddesinde tanımlanan bina niteliğinde olduğu gözetilmeden, bilirkişinin aksi yöndeki görüşüne dayalı yasal olmayan gerekçeyle beraat kararı verilmesi...

(4. CD., 22.02.2012, Esas No : 2010/4322, Karar No : 2012/3588)

*... 5237 sayılı TCY.nın 184. maddesinin birinci fıkrasında düzenlenen ruhsatsız ya da ruhsata aykırı bina yapılması suçunda, inşaatı fiilen başlanmasıyla suçun tamamlanmış olacağı, sanığın ruhsatsız olarak yaptığı birinci katın kaba inşaatının bitirilerek, dış sıvasının yapımı sırasında tutanak düzenlenmiş olması karşısında; aynı

yasanın teşebbüse ilişkin 35. maddesinin uygulanamayacağıının gözetilmemesi,...

(4. CD., 30.01.2012, Esas No : 2010/28260, Karar No : 2012/1287)

*... Suça konu inşaatın, belediye ya da mücavir alan sınırları içinde olup olmadığının araştırılması ve belediye ya da mücavir alan sınırları içinde olduğunun saptanması durumunda, hangi tarihte bitirildiği hakkında, köy muhtarı, tutanak düzenleyicileri ve komşu binalarda oturanların tanık olarak dinlenmesi ve sonucuna göre sanığın hukuksal durumunun belirlenmesi gerekirken eksik soruşturma ve yetersiz gerekçe ile beraat kararı verilmesi,...

(4. CD., 18.12.2009, Esas No : 2009/15113, Karar No : 2009/20764)

*... Görevlilerce yapılan denetim sonucu düzenlenen 13.1.2005 tarihli tutanakta 2508 ada, 2 parsel numaralı taşınmazda ruhsatsız olarak yapılan 10x10 metre ebadındaki inşaatta, bodrum katın perde, kolon ve tabliye betonlarının ve zemin katın kolon betonlarının döküldüğünün belirtilmesi karşısında, sonradan inşaat ruhsatı alınmış olmasının suçun oluşmasını önlemeyip, TCY.nın 184/5.maddesi uyarınca kamu davasının düşürülmesini gerektirdiği gözetilmeden, beraat hükmü kurulması,...

(4. CD., 01.07.2009, Esas No: 2008/180, Karar No : 2009/13241)

*... Görevlilerce düzenlenen 21.7.2005 tarihli yapı tatil tutanağında inşaatın çeşitli bölümlerinde ruhsata aykırı imalat yapıldığının ve dış güney cephede sıvaya başlanıldığının açıklanması ve bilirkişi raporunda da, zemin üzeri 4 kat olarak yapılmış olan binada, keşif sırasında dahi bazı katların iç sıva işlerinin yapıldığının belirtilmesi karşısında, ruhsata aykırı bina yapımının yasanın yürürlüğünden sonra gerçekleştiğinin kabul edilmesi gerektiği, ancak sanığın aşamalarda, arsa sahibi ile kat karşılığı yaptığı anlaşma doğrultusunda binanın kaba şeklini 2003 yılında yapıp iflas ettiğini, inşaatın sonradan malikler tarafından tamamlanmaya çalışıldığını savunduğu gözetilerek, bu konudaki kanıtları da sorulup araştırıldıktan sonra gerekirse inşaatı yaptırdığı ileri sürülen şüpheliler hakkında suç duyurusunda bulunulup, açtırılacak davanın birleştirilerek ve ruhsata aykırı hususların ruhsata uygun hale getirilip getirilmediği de belediyeden sorularak yapılacak yargılama sonucunda hüküm kurulması gerekirken, eksik inceleme ve yetersiz gerekçeyle

beraat kararı verilmesi,...

(4. CD., 01.07.2009,Esas No : 2008/109, Karar No : 2009/13229)

*... TCY'nın 184.maddesinde düzenlenen imar kirliliğine neden olma suçunun sübutu bakımından, yapı ruhsatı olmadan veya ruhsata aykırı olarak bina yapma ve yaptırmanın yeterli bulunması, sanığın ilgili belediyeden yapı ruhsatı almadan kerpiç ahırının duvarlarını taşla inşa ederken 27.05.2006 tarihinde belediye görevlilerince hakkında yapı tatil zaptı düzenlenmesi karşısında, inşa edilen yapının anılan maddede öngörülen bina vasfında bulunup bulunmadığı hususunda keşif yapıp bilirkişi raporu alınarak; bina vasfı taşıdığı belirlendiği takdirde, yükletilen suçun oluşacağı gözetilmeden, eksik soruşturma ve yapı tatil zaptının düzenlenmesi işleminde işlenen sürecin hukuka aykırı olduğu biçimindeki yasal ve yerinde olmayan gerekçeyle beraat kararı verilmesi,...

(4. CD., 28.01.2009, Esas No: 2008/21469, Karar No: 2009/982)

*.... TCY'nın 184/1. maddesinde, ruhsatsız veya ruhsata aykırı bina yapılması cezalandırılmaktadır. TCY'nın 184/4. maddesinde "Üçüncü fıkra hariç, bu madde hükümleri ancak belediye sınırları içinde veya özel imar rejimine tabi yerlerde uygulanır"denilmektedir. Dairemiz kararlarında "özel imar rejimine tabi yerler"; 2960 sayılı Boğaziçi Kanunu, 2634 sayılı Turizm Teşvik Kanunu, 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu, 4562 sayılı Organize Sanayi Bölgeleri Kanunu gibi özel imar düzenlemeleri ve kısıtlamalar getiren yerler şeklinde anlaşılmaktadır. Nitekim 3194 sayılı İmar Kanunu'nun 4. maddesinde, belirtilen nitelikteki özel kanun hükümlerinin geçerliliği kabul edilmiştir. Belirtilen kanuni düzenlemeler karşısında,TCK'nın 184/1. maddesinde ruhsatsız veya ruhsata aykırı "bina yapılması"bağlamında özel kanunlardaki hükümlere göre daha özel nitelikli bir norm olduğu anlaşılmaktadır. Bu durumda özel hüküm-genel hüküm çatışmasında "özel normun önceliği ilkesi" gereği yalnızca TCK'nın 184/1. maddesi uygulanmalıdır. Bu açıklamalar doğrultusunda sanığın, Bakanlar Kurulu'nun 22.10.1990 tarih ve 90/1117 sayılı kararı ile ilan edilen Özel Çevre Koruma Bölgesi sınırları içerisinde Tabiat Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulu'nun 11.12.1986 gün ve 2753 sayılı kararı ile tescil edilen I. Derece Sit alanında yetkili kurumlardan izin ve

yapı ruhsatiyesi alınmadan bina inşa etmek biçiminde gerçekleşen eyleminin, 5237 sayılı TCK'nın 184/1. maddesindeki suçu oluşturduğu gözetilmeden eylemin aynı zamanda 2863 sayılı Kanunun 65/b maddesini de ihlal ettiğinden söz edilerek 5237 sayılı TCK'nın 44. maddesi uyarınca en ağır cezayı gerektiren 2863 sayılı Kanun uyarınca hüküm kurulması,...

(4. CD., 22/05/2012, Esas No: 2011/14989, Karar No: 2012/12250)

*... 5237 sayılı TCY'nın 184. maddesinin birinci fıkrasında düzenlenen ruhsatsız ya da ruhsata aykırı bina yapılması suçunda inşaata fiilen başlanmasıyla suç tamamlanmış olup sanığın, ruhsatlı olarak yaptığı bodrum, zemin ve birinci kattan oluşan binanın üzerine ruhsat almadan ikinci kat duvarlarını örme ve tabiye betonunu dökmekten ibaret eyleminde aynı yasanın teşebbüse ilişkin 35. maddesinin uygulanamayacağını gözetilmemesi,

(4. CD., 29.02.2012, Esas No: 2011/9427, Karar No: 2012/4272)

*...Sanığın ruhsatsız inşaatının 05.10.2006 tarihinde tespit edilerek inşaatın durdurulması sonrasında, kamu davası açılmadan önce ruhsat almaksızın inşaata devam ettiğinin 19.10.2006 tarihli tutanakla tespiti karşısında; eylemin zincirleme olarak devam ettiği ve sanık hakkında TCY'nın 43. maddesi ile cezasında artırım yapılması gerektiğinin gözetilmemesi,...

(4. CD., 19/06/2012, Esas No: 2010/15089, Karar No: 2012/14861)

SONUÇ

Bir insan hakkı olarak çevre hakkının tanınması, uluslararası belgelerde ve ulusal mevzuatta yer alması kadar, çevre ile ilgili konularda toplumun bilinçlenmesi ve bu hakkı sahiplenmesi, sözkonusu hakkın korunması için oldukça önemlidir. Dayanışma haklarından olan kısaca çevre hakkı olarak adlandırdığımız “sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkı”, sadece devletlerin yasal güvence getirerek teminat altına alması ile değil, kişilerin de aktif rol alarak koruması gereken bir haktır. Nitekim çevreyi geliştirmek, çevre sağlığını korumak ve çevre kirlenmesini önlemek Devletin ve vatandaşların hem hakkı hem de ödevidir (1982 AY. md. 56/2). Çevreye karşı işlenen fiiller ilk bakışta hayata, vücut dokunulmazlığına veya malvarlığına karşı işlenen fiiller gibi kişileri doğrudan bir zararla etkilememektedir. Ancak bu fiiller esasen insan hayatının da bağlı olduğu çevre ve unsurlarını doğrudan etkilerken, aslında vücut tamlığı, yaşam hakkı, malvarlığı hakları ve diğer hakları da dolaylı olarak etkilemektedir. Dolayısıyla diğer suçlarda olduğu gibi çevre suçlarında somut bir zarar her zaman ortaya çıkmayabilir, ama kısa veya uzun bir vadede neticede bu somut zararın gerçekleşebileceği bugün artık bilinen bir gerçektir. Bunun için neticede somut bir zarar gerçekleşmeden bu fiillere yaptırım uygulanmalıdır. Buna göre özel hukuk kuralları ve idare hukuku kuralları dışında ayrıca ceza hukuku kuralları ile etkin bir şekilde devlet, bu fiilleri önlemek durumundadır. Bu nedenle çevre sorunlarının ne olduğu, hangi faaliyetin çevreye ne kadar zarar verdiği, bu faaliyetin çevreye zarar vermeden nasıl ve ne standartlarda devam edeceği mevzuatla belirlenmelidir.

1982 Anayasasının 56. maddesi ile anayasal bazda koruma altına alınan sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkının etkili korunabilmesi için özel kanunlar ile düzenlemeler yapılmıştır. Ancak anayasal bir hak olan çevre hakkını salt özel kanunlarla korumanın yeterli olmaması nedeniyle; çevre hakkına yapılan müdahalelerin önlenmesinde, etkili bir araç olan ceza hukuku normları ile bu hak koruma altına alınmıştır.

Ülkemizde başta 2006 yılında büyük değişiklikler geçiren 2872 sayılı Çevre Kanunu olmak üzere, 5326 sayılı Kabahatler Kanunu ve diğer ilgili mevzuatla çevre sorunlarının nelerden ibaret olduğu, bu faaliyetlerin çevreye zarar vermeden nasıl devam edeceği, zarar verdiği zaman neler olabileceği ve bu fiillere karşı uygulanacak idari tedbir ve yaptırımlar belirlenmiştir. Öyle ki bu fiiller soyut bir tehlike içerdiğinden, bu fiillerin işlenmesi durumunda somut bir tehlikenin veya somut bir zararın gerçekleşmesi beklenmeden idari tedbir ve yaptırım uygulanmaktadır. Ancak idari tedbir ve yaptırımların çoğu zaman etkili olduğunu söylemek güçtür. Nitekim kimi zaman bizzat idare, kirleten olarak karşımıza çıkmaktadır. Ayrıca faaliyetin durdurulması veya para cezası uygulanması güçlü ve zengin gerçek ve tüzel kişileri etkilememektedir, bu kişilere karşı caydırıcı olamamaktadır. Bu nedenle daha caydırıcı tedbir ve yaptırımlar içeren ceza hukukunun son çare olarak uygulanması ve devreye girmesi gerekmektedir.

Ceza hukuku yaptırımları ağır neticeleri nedeniyle caydırıcıdır. Bu nedenle orantılılık ilkesi gereği gerçekten ağır ihlal durumu yaratan fiillerin suç olarak tespit edilmesi ve diğer fiiller için de idari yaptırım uygulanması yerindedir. Hatta verilen zararın özel hukuk hükümleri gereğince tazmin de edilmesi gerekir. Buna göre 5237 sayılı Türk Ceza Kanununda düzenlenen Çevreye Karşı Suçlar, çevreye karşı her fiile karşılık değil, gerçekten ağır ihlal oluşturan fiiller için cezai yaptırım öngörmektedir. Kanun koyucu, TCK md.181 ve 182 'de düzenlenen "Çevreyi Atık ve Artıklarla Kirletme" suçları (nitelikli haller dışında) ile TCK md.183'te düzenlenen "Gürültüye Neden Olma" suçlarında genel olarak neticede somut bir zarar oluşması beklenmeksizin, bu suçları somut tehlike suçu olarak düzenlemiştir. Somut tehlikenin hâkim tarafından tespit edilmesi ceza uygulanması için yeterlidir. Hatta atık ve artıkların izinsiz ülke içine sokulması, somut bir tehlike aranmaksızın suç olarak kabul edilmiş ve dolayısıyla atık ve artıkların izinsiz şekilde ülke içine sokulması kanun koyucu tarafından soyut tehlike suçu olarak düzenlenmiştir.

Ülkemiz gerçekleri karşısında çarpık kentleşmenin önlenmesi ve imar düzenin korunması amacıyla TCK md.184'te düzenlenen "İmar Kirliliğine Neden Olma" suçunda temel hak ve özgürlüklerden olan mülkiyet hakkı ile çevre hakkı karşı

karşıya gelmektedir. Kişilerin her iki hak üzerinde de yadsınamayacak menfaatleri vardır. Kanun koyucu İmar kirliliğine neden olma suçu ile bu menfaatleri dengelemeye çalışmıştır. İmar kirliliğine neden olma suçunun düzenlediği 184. maddede temel olarak imar hukukuna aykırı surette bina yapma ve/veya yaptırma suç olarak düzenlemiş olmakla birlikte esasında bu maddede birbirinden ayrı üç farklı suç düzenlemiştir. Buna göre yapı ruhsatı alınmadan ya da ruhsata aykırı bina yaptıran veya yapan kişiler birinci fıkra hükmüne göre, yapı ruhsatı olmadan başlatılan şantiyelere elektrik, su ve telefon bağlanmasına müsaade eden kişiler ikinci fıkra hükmüne göre, yapı kullanma izni alınmadan yapılan binalarda herhangi bir sınai faaliyette bulunmaya müsaade eden kişiler ise üçüncü fıkra hükmüne göre cezalandırılacaktır. Tüm bu düzenlemeler çevre hakkının karşılıklı ve aynı anda hem sahibi hem de yükümlüsü olan devletin ve bireylerin çevreye karşı fiillerden korunması açısından olumlu ve etkin düzenlemelerdir.

Çevre hakkının gelecek kuşakların da hakkı olduğu gerçeğinden yola çıkılarak, çevre hakkına ilişkin yasal düzenlemeler yapılırken ülke gerçeklerinden çok nasıl etkin önlem alınacağı hususu düşünülmelidir. Ceza kanununun amacında zikredilen çevrenin ve dolayısıyla çevre hakkının korunması açısından çevre suçlarını düzenleyen maddelerin kanun metinlerinde yer alması tek başına bir anlam ifade etmemektedir. Bir dayanışma hakkı olan çevre hakkının özüne uygun bir şekilde idare, yargı ve kişiler etkin bir dayanışma içerisinde bu hakkı korumalı ve çevreye karşı işlenen fiillere seyirci kalmamalıdır. Devletin çevre koruma konusunda yasal olanakları sağlaması, bu olanakları kullanacak bireyleri bilinçlendirmesi gerekir. Suç olan bu fiillerin önlenmesinde idari denetimler kadar, kişilerin ilgili makamlara ihbar ve şikâyetleri de önemlidir. İlgili makamların, bu fiilleri, en az hayata, vücut dokunulmazlığına veya malvarlığına karşı suçlar kadar önemseyip, önlenmesi ve durdurulması için gerekli tedbirleri alması; kişilerin de, çevre koruma faaliyetlerini yaşamın bir parçası olarak kabul etmesi, çevrenin tükenebilir bir kaynak olduğunu kavraması; sağlıklı ve dengeli bir çevreyi bir dayanışma içinde gelecek kuşaklara aktarması gerekir.

KAYNAKÇA;

AKINCI, Müslüm: **Oluşum ve Yapılanma Sürecinde Türk Çevre Hukuku**, Kocaeli Kitap Klübü Yayınları, Kocaeli, 1996.

ARTUK, M. Emin; GÖKÇEN, Ahmet; YENİDÜNYA, Caner : **Ceza Hukuku Özel Hükümler**, Seçkin Yayınları, B.3, Ankara, 2002.

AYBAY, Aydın: “İmar Düzeni”, **Cumhuriyet Gazetesi**, 09.08.2006.

BAYDEMİR, Mehmet: **Ansiklopedik Emlak-Finans-Hukuk Sözlüğü**, Anıl Yeminli Mali Müşavirlik Yayınları, İstanbul, 2003.

BOZYİĞİT, Recep; KARAASLAN, Tufan: **Çevre Bilgisi**, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara, 1998.

CENTEL, Nur; ZAFER, Hamide; ÇAKMUT, Özlem: **Türk Ceza Hukukuna Giriş**, Beta Yayınları, B.4, İstanbul, 2006.

ÇEPEL, Necmettin: **Çevre Koruma ve Ekoloji Terimleri Sözlüğü**, TEMA Vakfı Yayınları, İstanbul, 1995.

DİNÇ, Güney : **Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesine Göre Çevre ve İnsan**, TBB, Yayın No:143, Ankara, 2008.

DONAY, Süheyl; KAŞIKÇI, Mehmet : **Türk Ceza Kanunu**, Beta Basım Yayım, 1. Baskı, İstanbul, 2005.

ERMAN, R. Barış : **Hukuki Perspektifler Dergisi**, Sayı-2, Sonbahar-2004.

ERTAŞ, Şeref: **Çevre Hukuku**, DEÜ Hukuk Fakültesi Yayınları, İzmir, 1997.

GEZGİN KAYAN, Rahşan Bengi; **Çevre Hakkı ve Türk Ceza Kanununda Çevreye Karşı Suçlar**, Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya, 2007.

GİRİTLİ, Suna: **Günümüzde Çevre**, İstanbul, 1991.

GÜNEŞ, Yusuf; COŞKUN, Aynur Aydın: **Çevre Hukuku**, Kazancı Kitap Ticaret A.Ş., İstanbul, 2004.

GÜRPINAR, Ergun: **Çevre Sorunları**, Der Yayınları, İstanbul, 1992.

GÜRPINAR, Ergun: **Kent ve Çevre Sorunlarına Bir Bakış**, İstanbul, 1993.

HAKERİ, Hakan: **Sorularla Ceza Hukuku**, TBB Yayınları, Ankara, 2005.

HAMAMCI, Can: **"Çevrenin Uluslararası Boyutu" İnsan-Çevre-Toplum**, Yayına Hazırlayan: Ruşen Keleş, İmge Yayınları, Ankara, 1992.

İLGÜREL, Nuri; ŞEREFHANOĞLU, Müjgan: "Değişik Sanayi Kuruluşlarında Gürültünün Nesnel, Öznel ve Yönetmelikler Bağlamında İncelenmesi", **Megaron Mimarlık Dergisi**, YTÜ Yayınları, C-1, S-1, İstanbul, 2005.

KABOĞLU, İbrahim Özden: **Çevre Hakkı**, İmge Kitapevi, Ankara, 1996.

KALABALIK, Halil: **İmar Hukuku**, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2005.

KATOĞLU, Tuğrul : **Çevre Hukuku Sempozyumu**, Türkiye Adalet Akademisi Yayınları, Ankara, 2006.

KELEŞ, Ruşen; ERTAN, Birol: **Çevre Hukukuna Giriş**, İmge Yayınları, Ankara, 2002.

KELEŞ, Ruşen; HAMAMCI, Can: **Çevrebilim**, İmge Yayınevi, Ankara, 1993.

MENĞİ, Ayşegül; KELEŞ, Ruşen: **İmar Hukukuna Giriş**, İmge Kitapevi, Ankara, 2003.

ÖNDER, Ayhan : **Ceza Hukuku Genel Hükümleri**, İstanbul, 1992.

ÖZCAN, Onur : **Türk Hukukunda Çevre Suçları**, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 2008.

ÖZDEK, Yasemin: **İnsan Hakkı Olarak Çevre Hakkı**, TODAİE Yayınları, Ankara, 1993.

ÖZGENÇ, İzzet: **Türk Ceza Kanunu Gazi Şerhi (Genel Hükümler)**, Adalet Bakanlığı Eğitim Dairesi Başkanlığı, Ankara, 2006.

PARLAR, Ali; HATİPOĞLU Muzaffer: **Cezai ve Hukuki Sorumluluk Boyutuyla Çevre Hukuku**, Adalet Yayınevi, Ankara, 2010.

PARLAR, Ali; HATİPOĞLU Muzaffer: **5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu Yorumu**, Yayın Matbaacılık ve Ticaret İşletmesi, Ankara, 2007.

ŞEN, Ersan: **Çevre Ceza Hukuku:Ceza Hukuku Açısından Sağlıklı ve Düzenli Bir Çevrede Yaşama Hakkı**, Kazancı Yayınları, İstanbul, 1994.

ŞEN, Ersan : **Mukayeseli Hukuk ve Çevre Koruma Anlayışı**, Güncel Hukuk Dergisi, S.18, Haziran 2005.

TAMER, Mustafa; **Çevre Sorunları ve Çevre Mevzuatı**, Türk idare Dergisi, Yıl:63, Sayı:393, Ankara, Aralık-1991.

TOPÇUOĞLU, Metin: **Çevre Hakkı ve Yargı**, TÇV Yayınları, Ankara, 1998

TOPÇUOĞLU, Metin: **Çevre Hakkı ve Yargı Özel Teşebbüs Hürriyeti Açısından Çevre Hakkı ve Yargısal Korunma**, Türkiye Çevre Vakfı Yayını, 2004.

TOROSLU, Nevzat: **Ceza Hukuku ve Çevre**, TÇV Yayınları, Ankara, 1982.

TOSUN, Kerim; ARTUÇ, Mustafa : **Türk Hukukunda Suçlar ve Kabahatler**, Cilt-1, 4. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2008.

TURGUT, Nükhet: **Çevre Hukuku**, Savaş Yayınevi, Ankara, 2001.

TURGUT, Nükhet: **Çevre Politikası ve Hukuku**, İmaj Yayınevi, Ankara, 2012.

UŞAK, Muhammet: “Çevre Nedir?”, **Çevre Bilimi**, Anı Yayıncılık, Ankara, 2006.

ÜNVER, Yener : **Ceza Hukukuyla Korunması Amaçlanan Hukuksal Değer**, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2003.

ÜNVER, Yener; NUHOĞLU, Ayşe: **Federal Almanya Çevre Ceza Hukuku**, Beta Basım Yayım Dağıtım A.S, İstanbul, 1999.

YAŞAR, Osman; GÖKCAN, Hasan Tahsin; ARTUÇ, Mustafa : **Yorumlu-Uygulamalı Türk Ceza Kanunu**, Adalet Yayınevi, Ankara, 2010.

YILDIZ, Ali Kemal: “ **İmar Kirliliğine Neden Olma Suçu/TCK 184**”, **GSÜ Hukuk Fakültesi Dergisi**, Prof.Dr. Ender KUNTALP’e Armağan, C-2, Kamu Hukuku, Beta Basım Yayım, İstanbul, 2004.

YILMAZ, Mustafa : **İmar Yaptırımları ve Yargısal Korunma**, İstanbul, 2002.

ÖZGEÇMİŞ

Engin GÜNGÖR; 1983 yılında Tunceli ili Çemişgezek ilçesinde doğdum. İlk, orta ve lise eğitimini Elazığ ilinde tamamladım. 2005 yılında İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesinden mezun oldum. 2005 yılında kasım ayında yapılan Adli Yargı Hakimlik sınavını kazandıktan sonra 2006 yılında Ankara Hakim/Savcı Adayı olarak mesleğe başladım. 2007-2009 yılları arasında Malazgirt(Muş) Cumhuriyet Savcısı, 2009-2012 yılları arasında İncesu(Kayseri) Cumhuriyet Savcısı olarak görev yaptıktan sonra 2012 yılından bu yana Aksaray Cumhuriyet Savcısı olarak görev yapmaktayım. Evliyim ve iki çocuk babasıyım.